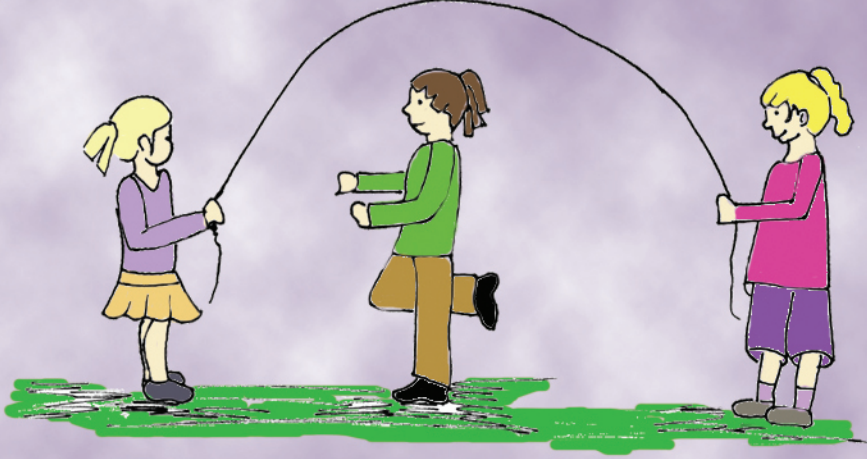

DEDEMLE NİNEM DE ÇOCUKTU

DÜNDEN BUGÜNE BURDUR'DA OYNANAN ÇOCUK ve GENÇ OYUNLARI

Yrd.Doç.Dr. Şevkiye KAZAN

Şengül KAZAN KIRÇIK

BURDUR VALİLİĞİ İL ÖZEL İDARESİ KATKILARIYLA İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜNCE BASTIRILMIŞTIR.

DEDEMLE NİNEM DE ÇOCUKTU

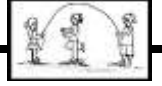

DÜNDEN BUGÜNE BURDUR'DA OYNANAN ÇOCUK ve GENÇ OYUNLARI

Yrd.Doç.Dr. Şevkiye KAZAN

Şengül KAZAN KIRÇIK

**BURDUR VALİLİĞİ İL ÖZEL İDARESİ KATKILARIYLA
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜNCE BASTIRILMIŞTIR.**

Yayın Bilgisi

Hazırlayanlar

Yrd.Doç.Dr. Şevkiye KAZAN
Şengül KAZAN KIRÇIK

Kapak

Fatih GÜNGÖR

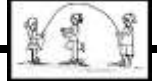
Dizgi - Düzenleme

Fatih GÜNGÖR

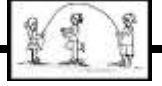
1.Baskı

Burdur, Temmuz 2006

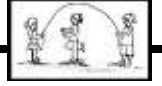
**Burdur Valiliği İl Özel İdaresi Katkılarıyla İl Kültür ve Turizm
Müdürlüğünce Bastırılmıştır. Kaynak Göstermeden Alıntı Yapılamaz.**

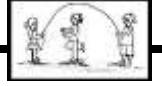
İÇİNDEKİLER.....	
ÖN SÖZ.....	
GİRİŞ.....	
1. TEKERLEMELİ ÇOCUK OYUNLARI	
a.) Oyuna Çağırma Tekerlemeleri	
b.) Ebe Seçimi	
c.) Oyuna Başlama Tekerlemeleri	
d.) Oyun İçi Tekerlemeleri	
e.) Oyuna Teşvik veya Oyuncuları Kızdırma Tekerlemeleri	
f.) Oyunu Bitirme ve Oyun Sonu Tekerlemeleri	
g.) Cezalar	
g.a.) Oyun içinde uygulanan cezalar	
g.b.) Oyun sonunda uygulanan cezalar	
g.c.) Mızıkçılık yapanlara verilen cezalar	
2. YAŞ GRUPLARINA GÖRE ÇOCUK OYUNLARI	
A. BEBEK OYUNLARI	
Beş Kardeş Oyunu.....	
Bip Bip Oyunu	
Parmaklarım	
Tel Sarar Oyunu	
B.ÇOCUKLUK VEYA ORTA YAŞ ÇOCUK OYUNLARI	
1. TEKERLEMELİ OYUNLAR:	
Aç Kapıyı Bezirgan Baş.....	
Elden Ele Ebelek	
Elim Elim Öpelek.....	
Elepelek.....	
Elem Büllem Oyunu.....	
İlim İlim / Soğan Dilim	
Kazan-Gubbak.....	
Kutu Kutu Pense.....	
Lepildek.....	
Menekşe Menekşe	
Pembe Nine Oyunu	
Tavşan Kaç Oyunu	
Üşüdüm Oyunu	
Yağ Satarım Bal Satarım.....	
Yer Boncuk Gök Boncuk	
2. TEKERLEMESİZ OYUNLAR	
Ambar Oyunu	
Atçılık.....	
Bilye Oyunu	
Bom	
Cız Oyunu	
Çember Çevirme Oyunu.....	
Çer Çöp Oyunu.....	
Çölmek (Çömmek).....	
Çömlük Oyunu	
Deve Cüce Oyunu, Dilsiz Oyunu, Tıp	
Dömbülük Oyunu, Deve Hörgücü	
Dört Yol Ağzı.....	

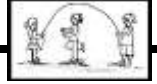
Ebecilik.....	
Ebecilik.....	
El Arabası.....	
El El Üstünde Kimin Eli Var.....	
Esir Almaca	
Eşli Kim Vurdu Oyunu	
Gazoz Kapağı Oyunu	
Gelincik Oyunu	
Gülümseme Oyunu.....	
Hacıyatmaz	
Hayvan Bitki Oyunu.....	
Hımbıl.....	
İnek Buzağılatmaca	
İp Atlama.....	
İstop Oyunu	
Jandarma-Vali	
Karalama Oyunu	
Karış, Ayaktan Atlama, Elden Tüyme	
Kaşıklama Oyunu	
Kelime Oyunu	
Kıskanç Tavuk.....	
Körebe, Çillik, Köyelek	
Mendil Kapmaca	
Mom Mom	
Öldüm Oyunu	
Öt Kuşum Öt	
Renkli Dünya Oyunu.....	
Saklambaç, Sinlenmecik	
Sekeleme	
Seke Seke Ben Geldim, Sek Sek Oyunu	
Topaç, Tossak, Şebek.....	
Üç Taş	
Yağlı Yağlı	
Yağlık Topu.....	
Yattı Kalktı.....	
Yumruk Koyma Oyunu	
Yuttum.....	
C. BÜYÜK ÇOCUK ve GENÇ OYUNLARI.....	
Ağam Hennası	
Ara Kesme Oyunu	
Aşık Oyunu	
Babık Oyunu	
Bahtıvar (Bahtıbar).....	
Balık Battı Oyunu.....	
Beş Taş Oyunu	
Birdirbir	
Boynuz	
Cızık	
Cirit Oyunu.....	
Çekmeli Top (Çelmeli Top, Çelemli Top)	

Çelik Çomak.....	
Çivi Çakma Oyunu.....	
Çivi Oyunu	
Çoban Kayrağı, Dengire, Dengese, Kakınç	
Dokuz Taş	
Dona Gütme	
Duz	
Gıcır Oyunu.....	
Emmen, Kuyu, Oyuk.....	
Eşek Taşı Oyunu	
Eşli Sek Sek Oyunu.....	
Galegüdü Oyunu	
Gömme Oyunu	
Güvercin Taklası	
Helva Oyunu	
Horoz Dövüşü	
Karşıda Yatma.....	
Kemik Sağma (Kemik Atma, Kemik Fırlatma)	
Kızdı Kızdı.....	
Kızgın(Gızgın) Taş, Kemik Oyunu	
Kokmene Taşı	
Kös	
Kukine	
Kuyucuk	
Kuyu Taşı	
Küt	
Memikli Oyunu	
Memiş Oyunu.....	
Mıllık Oyunu	
Mışıl Mışıl Oyunu	
Nal Bir, Mıh İki.....	
Öcümən	
Öpme Taş	
Peşkir Bulmaca, Mendil Kaçırmaca.....	
Peşkir Saklamaca, Yağlık Saklamaca	
Poluculuk.....	
Salıncak Oyunları.....	
Sallangaç	
Sapan Dövüşü.....	
Sapan Yarışı	
Sek Sek, Kayrak, Çizgi Oyunu.....	
Silli Kemik	
Süsmeni Oyunu	
Süt Pişti Oyunu, Pabuç Atmaca, Taç Alan Pabuç Alan, Pabuç Atmaca.....	
Teker.....	
Tenge	
Tostak, Kayrak	
Tüy Topla Kale Yıkma Oyunu, Kayrak	
Uzun Eşek	
Yağmur Aşı Oyunu (Yağ Toplamacılık).....	

Yakar Top.....	
Yedi Kiremit, Yedi Taş, Yığma Taş	
Yedi Kule	
Yelbeşik.....	
Yirmi Çalı.....	
Yirmi Çöp Oyunu.....	
Yurt Kazmaca, Tarla Kazmaca, Göt Kazmaca, Kuyu Kazmacı	
Yüzük Oyunu	
Yüzük Saklamaca, Zeykiri, Hangisinde Var	
Zıngıraç (Çıngırak, Gıcırdaç, Gıncırak, Gıncırlık, Gıncırgeç, Kındırgeç, .	
Kıncıraç, Mıncırak, Sıncıraç, Tahtaravalli, Zıncırleç, Zıybıncık)	
Zimi (Simi).....	
KAYNAKÇA	
OYUN ADLARI DİZİNİ	

ÖN SÖZ

Türk halk edebiyatı ve folklor malzemeleri bütünüyle millî özellikler taşıyan ve saklayıp korumaya mecbur olduğumuz değerlerimizdir. Kültürümüz, bizi biz yapan değerlerimiz, birer birer azalmaya yüz tutmuşken geçmişimizi yaşatmaya yönelik çalışmalarımız giderek önem kazanmalıdır. Bir şehrin kültür dokusunu anlayabilmek için önce halk kültürü araştırmalarına bakmak gerekir. Halk kültürü, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenen ve kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür. Bu değerler, tarihsel gelişim sürecinde insanların sanatsal beğenisini belirleyen estetik anlayışını sergiler.

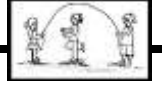
Sahip olduğumuz varlıklarımız, doğduğumuz ve bugün de yaşamımızı sürdürmekten mutluluk duyduğumuz yer olması sebebiyle çalışmamızın esas kaynağı olmuştur. Burdur için gelecekte yazılacak ve anlatılacak çok şeyin olacağı düşüncesiyle, kaybolmaya yüz tutmuş çocuk ve genç oyunlarını geleceğimizin teminatı çocuklarımız ile gençlerimize tanıtmak; “Yazılmayanlar, kaybolmaya mahkûmdur.” düşüncesiyle kültürel değerlerimizi yazıya aktarmak istedik.

Amacımız Türk kültürünü yaşatma çabalarına azıcık da olsa katkıda bulunabilmektir. Bunu yaparken de büyüklerimizden aldığımız bilgilerle eski ve geleneksel oyunları öğrenmeye çalıştık. Eski oyunlarımızın teknolojiden uzak; ama dostluk, sosyal ilişkiler ve duygusal yaklaşımlar bakımından çok zengin olduğunu; teknoloji çağımızda çocuklarımızın daha yalnız, ürkek ve sosyal ilişkiler yönünden daha yapay gelişmekte olduğunu gördük.

Günümüz şartlarında mahallî çocuk ve genç oyunları değişmiş ve unutulmuştur. Yabancılaşan ve yozlaşan bir dünyada, apartman kültürü ve teknolojinin de etkisiyle çocuklarımızın oyunlarında bazı değişiklikler olmuş; oyun ve oyuncaklar, teknolojinin gelişmesi ile kontrolden çıkmış; hızlı tüketime yönelik dijital oyun ve oyuncaklar eğitim-öğretim, gelişim ve psikolojik gibi yönlerden ciddi kaygıları da gündeme getirmiştir. Yaşam koşulları, teknolojik gelişmeler gibi sebeplerden oyuna ayrılacak zaman kalmamıştır. Bazı şenlik, tören, düğün gibi topluluklarda bile yetişkinlerin veya gençlerin oynadıkları oyunlar yavaş yavaş yok olmaktadır. Oyunların yeri, merdiven boşlukları ya da apartmanların ara sokakları; oyun ve oyuncaklar ise atari, televizyon, bilgisayar, internet ve birtakım elektronik sanal oyunlar olmuştur. Şimdi kendilerine oyun için bir eş veya arkadaş seçmelerine gerek yok; çünkü teknolojinin sayesinde sanal eşleri var. Hem de hiç mızıkçılık yapmayan ve yapılmasına da müsaade etmeyen...

Fakültelerimizin Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği gibi birtakım bölümlerinde “sözlü anlatım”, “konuşma ve yazma eğitimi”, “diksiyon” gibi derslerin müfredatta yer alması ve özellikle “diksiyon” derslerine girişi tekerlemelerin oluşturması, bunun dil üzerindeki etkisinin anlaşıldığını göstermektedir. Ezberlenmesi kolay, kafiye ve aliterasyonlu bir güzellik içinde yer alan cümle parçacıkları ile çocuklar bir yandan da bir tür dil eğitimi yapmış, dillerinin kıvraklığını ve söyleyiş güçlerinin sağlamlığını küçük bir çaba harcayarak sağlamış olurlar. O halde çocuklara anadillerinin kıvraklığını, inceliğini, zenginliğini öğreten birtakım sesleri çıkartmakta yardımcı olan tekerlemeli oyunların önemi inkâr edilemez.

Çocuk ve genç oyunlarını derlemeye çalışırken gördük ki oynanışı aynı; ama isimleri farklı birçok oyun var. Oyunların ve oyuncuların adı değişmiş; ama amaç hiç değişmemiş. Bazı oyun kuralları değişirken, nesnelere farklı isimler verilmiş; fakat her ne olursa olsun çocukların hatta yetişkinlerin yıllarca zevkle oynaması hep devam etmiş. Oyunlarımız, kültürümüzün önemli bir yanını yansıtmaktadır. Küçük farklılıklara rağmen oyunların farklı

isimlerle anılması, aynı ilçenin köylerinde bile oyun adlarının değişmesi çocuk oyun ve oyuncaklarının dil ve kültür zenginliğimize sağladığı katkının göstergesidir.

Mahallî çocuk ve genç oyunlarını sosyolojik, psikolojik, pedagojik ve çevre-insan ilişkileri açısından ayrıca incelemek gerekir. Burdur çocuk oyunlarının kaynağına baktığımızda; aile yapısı, çevre özellikleri, meslekler, coğrafi şartlar, akraba ilişkileri, yetişme tarzı ve ortamı, örf ve adetler ile günlük olayların oyunların doğmasında, gelişmesinde ve şekillenmesinde en önemli etkenler olduğunu görmekteyiz. Geleneksel çocuk oyunlarının gelişmesinde, Burdurlunun espri gücü ve müzik merakı da etkili olmuş ve Burdur folklorunun en zengin bölümlerinden birini teşkil etmiştir.

Burdur geleneksel çocuk oyunlarının en önemli özelliklerinden biri, birçok oyunun büyüklerle birlikte oynanmasıdır. Özellikle baba-çocuk, ağabey-küçük kardeş veya anne-çocuk ilişkilerinde bu oyunların apayrı yerleri vardır.

Tespit ettiğimiz iki yüze yakın oyun sayısı, alan araştırması sonucunda bir kat daha artacaktır. İşbirliği içinde yapılacak çalışma, derleme ve incelemelerin belli bir sentezden geçirilerek verilmesi oyun ve oyuncak için yeni şeylerin yaratılmasını sağlayacak geleceğimizin teminatı olan varlıklarımızın daha iyi yetişmelerini sağlayacaktır.

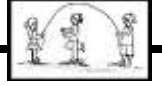
Yöremizde, ilçe ve köyleri başta olmak üzere, oyunlarla ilgili zengin boyutlu bir saha çalışması ve araştırması yapıldıktan sonra, biz neyin ne oranda orijinal olduğunun farkına varmış olacağız. Unutmamak gerekir ki bu tür çalışmalar, kültür zenginlikleri ve birikimleri içinde yörelerin yakından tanınma fırsatını verirler.

Ninelerimiz, dedelerimiz ve diğer Burdurlu büyüklerimiz, Burdur mahallî kültürümüzün son temsilcileri olarak birer kültür hazineleridir.

Yaşlılar yakını çabuk unuttur; ama yaşlandıkça çocukluklarını daha canlı olarak hatırlarlarmış. Burdurlu büyüklerimiz, oyunlarla ilgili yaptığımız konuşmalarda “Biz çocukluğumuzda ilim ilim, beş taş, çelik çomak, aşık oynardık. İp atlardık. Çizgi çizerdik, hoplardık, taş atardık, çizgiye basan yanardı” gibi ifadelerle, aradan onca yıl geçmesine rağmen oyunlarını bütün ayrıntılarıyla nakletmeye çalıştılar. Bedenleri her ne kadar büyüse de gönüllerinde o çocukluk günlerinden hep bir şeyler yaşatan bu genç yürekler, birbirinden güzel oyunları anlatırken adeta kendilerinden geçerek o günlerle ilgili anılarını aktardılar. Hatta bize anlatırken sık sık ayağa kalkarak sanki bir çocuk veya bir genç gibi çocukluklarının oyunlarını oynadılar.

Oyun oynamak için genellikle açık alanları seçen bir zamanların çocuğu dedelerimiz ile ninelerimiz, uzun kış gecelerinde evde ya da kapalı mekânlarda oyunlar oynamış. El yapımı ve sanayi ürünü yaygın oyuncaklar çıkmadan önce, çevrelerinde bulabildikleri bazı şeylerle avunmuşlar. Bir ağaç ya da taş parçası, kozalak, hatta bir hayvanın kemiği veya boynuzu onların oyunu için en güzel araç olmuş. Oyun oynayarak büyüyen çocuk, oyun ile şekillenmiş.

Dedelerimizin ve ninelerimizin oynadığı oyunlar ile bizim çocukluğumuzda oynadığımız ve hâlen çocuklarımızın oynadıkları oyunlarıyla oyun araçlarını tespit ederek dün ve bugün içinde ele almaya çalıştık. Bu mütevazı çalışmamızın, eksikleriyle birlikte önemli bir boşluğu dolduracağına ve bu konuda çalışma yapmak isteyenlere kaynak teşkil edeceğine inanıyoruz.

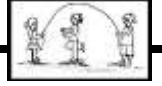

Temennimiz çocuklarımızın silahları ve şiddet içeren oyunları oynamamaları; dostluk, takım ruhu, özveri ve sevgiyle büyümeleri; yaratıcı, üretken, barışçı bireyler olmak yolunda özgürce ilerlemeleridir. Unutmayalım ki emek ve sevgi katılarak oluşmuş bir grup oyunu, teknolojiden uzak da olsa, dostluk bakımından yeri doldurulmaz bir öneme sahiptir.

Bilgi ve tecrübelerini bizlerle paylaşan tüm Burdurlulara, sevgili öğrencilerimize, kitap düzeni ve kapak tasarımında emeği geçen Fatih GÜNGÖR'e; çalışmamızın basımını sağlayan İl Kültür ve Turizm Müdürü Sayın Seyit ERDOĞAN'a; Burdur Valimiz Sayın M. Rasih ÖZBEK'e teşekkürü bir borç biliriz.

Burdur, Temmuz 2006

Şevkiye KAZAN – Şengül KAZAN KIRÇIK

GİRİŞ

Oyunlar, kuşaktan kuşağa geçen, kuralları önceden konulan, sonucu düşünülmeden, eğlenmek amacıyla yapılan sosyal etkinliklerdir. İnsan, yaşı ya da konumu ne olursa olsun, çoğu zaman kendisini bir oyunun içinde bulur. Aslında yaşamın kendisi de bir oyun değil midir?

Diğer canlılara göre insanoğlu, hem daha yavaş büyümekte hem de diğerlerinden daha fazla şeyler öğrenmek ve kendisini geliştirmek zorundadır. Bunların çoğunu oyunlar sayesinde gerçekleştirir. Oyunlar, çocukları gelecekteki hayatlarına hazırlayacak, dil, beceri ve yeteneklerini geliştirecek, duygu, düşünce ve hayal dünyalarının sınırlarını genişletecek, arkadaşça paylaşmayı ve dayanışmayı öğretecek, ödüllendirme ve cezalandırma sonuçlarının başarıya göre belirlendiğini gösterecektir.

Çocuk, elindeki oyuncakı önce ilginç bir nesne olarak görür ve büyüdükçe ona sevgi duyar. Okul çağına gelince çocuğun oyun oynama ihtiyacı daha da artar ve daha sonra vakit geçirmek, eğlenmek, yarışmak için birçok oyun sergiler.

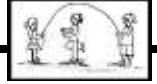
Saklambaç, körebe, seksek, ip atlama ve çember gibi oyunlar hiç değişmeden tarihten günümüze kadar gelen miraslardır. Kızlar “ip atlama”, “istop”, “yakar top”, “saklambaç”, “sek sek”, “evcilik” oyunlarını tercih ederken erkek çocukları ise “misket”, “futbol”, “saklambaç”, “körebe” “bisiklet” ve “savaş oyunları”nı tercih etmektedir.

Çocukların biriktirdiği ve hazine gibi sakladığı nesnelere bakarsak, onların işe yaramaz, kırık dökük şeyler olduğunu görürüz. Cepleri sokaktan topladığı gazoz kapakları, renkli cam parçaları, çakıl taşları ile doludur. Bizim için bir şey ifade etmeyen, bazen çöpe atmasını söylediğimiz o şeyler, çocuğun hayal dünyasında paha biçilmez değerli parçalardır.

Fabrika yapımı, mühendislik harikası, pilli bebeklerden ve arabalardan çocuk ne öğrenebilir? Çocuk kurmalı arabanın marifetini izler; ama onunla oynayamaz, sadece seyrederek. Çocuk, oyuncakta mükemmellik aramaz. Bir oyuncakı çekici kılan çocuğun hayal gücüdür. Çocuk için bir değnek parçası, bir gazoz kapağı; kurmalı arabadan çok daha değerlidir. Kimi zaman o değneğin üzerine binerek at gibi koşturur. Kimi zaman değneği tüfek gibi tutup ateş eder veya saz yerine kullanarak şarkı söyler.

Günümüzde çocukların hareket alanları son derece sınırlıdır. Apartman dairelerinde yaşayan, okula servisle gelip giden, televizyon ve bilgisayar karşısında vakit geçiren çocuk, oyun alanı ve parklara da hasret kalmıştır. Bu durumda hareket ihtiyacını karşılayacak, enerjisini boşaltacak ders dışı sportif etkinlikler ve beden eğitimi dersleri giderek önem kazanmaktadır. Zaten beden eğitimi derslerinin amacı da Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden ruh ve fikir gelişimini sağlamaktır. Bu derslerde oyun, jimnastik ve sportif çalışmalar bütünü ile kişinin bedence sağlam, fikirce uyanık, ruhen sağlıklı olmasına yöneliktir. Ancak teorik olarak benimsenen ve ders içeriği olarak planlanan bu amaçların, kalabalık sınıflar, yetersiz araç-gereç, öğretmen eksikliği ve diğer sebeplerden hayata geçirilemediği de bir gerçektir.

Oyun, çocuğun kas ve sinir sistemini geliştirirken aynı zamanda biriken enerjisini de boşaltarak onu rahatlatır. Koşmasına, zıplamasına, tırmanmasına, tekme ve takla atmasına izin verilmeyen dört duvar arasına sıkışmış bir apartman çocuğu, birikmiş enerjisini boşaltamadığı için sinirli, saldırgan bir yapıya sahip olacaktır.

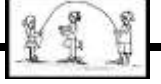

Oyun, bir kültür iletişimi aracının alıştırmalarıdır. Çocuk oyun oynarken kendi çevresindeki oyuncakları ve araç-gereçleri kullanırken vücut organlarını ve kaslarını da kontrollü kullanmayı öğrenir. Yaş ilerledikçe çocuklar daha çok başkaları ile birlikte oynamak ve sosyal etkileşim kurmak isterler. Sosyalleşmenin artmasıyla birlikte oyunlar da karmaşıklaşır ve buna bağlı olarak sosyal gelişim arttıkça oyun kurma ve oynama da zorlaşır.

Belirli bir yaşa kadar arkadaş gruplarıyla, işbirliğine dayanan kurallı oyunlar oynamayan bir çocuk okul hayatına uyum sağlayamaz; çünkü orada paylaşma, işbirliği ve kurallar vardır. Çocuk oyun yoluyla içinde yaşadığı toplumun ahlâk ve görgü kurallarını öğrenir. Aile ve okul çevresinde neyin doğru, neyin yanlış olduğunu belli eden kuralları arkadaşlarıyla birlikte oynadığı oyunlarda kavrar. Oyun dünyasının lideri çocuktur, büyüklerden emir almayı sevmez; yaşlılarından başkasının bu dünyaya girmesini istemez. Aşırı hoşgörü ve serbestlik içinde yetişen, her isteği şartsız yerine getirilen bir çocuk, oyunun kurallarına uymakta zorlanır. Böyle çocukların adı kısa zamanda mızıkçı ve oyunbozana çıkar. Aşırı otoriter aileden gelen, dayak ve baskı ile eğitilen bir çocuk, oyunda ya saldırgan davranışlar gösterir ya da silik ve pasif kalır.

Oyun, sadece çocuk için değil; yetişkin için de gereklidir. Günün ve iş yaşantısının getirdiği stresi oyunla atmaya çalışan insan, ailesi ve arkadaşlarıyla güzel dostlukları, birliktelikleri paylaşır; hayattan zevk alır.

Derlenen çocuk oyunlarını öncelikle **“tekerlemeli ve tekerlemesiz”** olarak iki kategoride incelemek mümkündür. Bu ayırım yaş grupları dikkate alınarak **“bebek oyunları”, “orta yaş çocuk oyunları”, “büyük çocuk ve genç oyunları”** olarak incelenebilir.

1. TEKERLEMELİ ÇOCUK OYUNLARI

Tekerlemeli çocuk oyunları, dilin kullanımını gerektirir ve çocukların dil gelişimlerini destekleyici niteliktedir. Söz sanatının en çalışkan ustası diye düşündüğümüz çocuklarımız, şiir, müzik gibi kendi dünyalarındaki sanatsal boşlukları doldurmak için özellikle tekerlemeli oyunlara başvururlar. Anadilimizin güzelliğini tekerlemeli oyunlarda yaşatırlar ve bir söz düellosu, atışma şeklinde söylenen tekerlemeli oyunlarla yarışmalarını, oyunlarını tatlılıkla sonuçlandırır.

Çocuk, oyun içindeki söyleyişlerle veya tekerlemeler yoluyla çıkaramadığı sesleri çıkarmaya çalışacak, bunları başardığında da ruh sağlığı açısından dengeli bir kişiliğe sahip olacaktır. Oyun sırasında çocuk hem kendisini ifade etmek hem de karşısındakini anlamak zorundadır. Çocuk, oyunda dili “sözlü olarak ifade edilenleri anlama”, “yeni sözcükler kazanma”, “olaylarda fiil çekimlerini kullanma”, “soru sormak ve cevap vermek”, “zihinsel değerlendirme”, “komut vermek”, “sıralama”, “hayalî durumları ifade edebilme”, “duygu ve düşüncelerini anlatma”, “problemi çözme”, “tahminde bulunma”, “bilgileri birbirine aktarma”, “nesnelerin, araç-gereçlerin adlarını, işlevlerini ve kullanımlarını öğrenme” gibi amaçlar için kullanır.

a.) Oyuna Çağırma Tekerlemeleri:

Çocuklar kendiliklerinden oyun alanlarına toplanarak veya birbirlerini tekerlemelerle çağırarak oyuna davet ederler. Arkadaşlarının evlerinin önüne gelirler ve seslenirler:

*Naci, papucu yarım
Çık sokağa oynayalım*

b.) Ebe Seçimi:

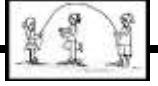
Oyuna ilk başlayan ya da gruba karşı tek başına oynayan oyuncuya “ebe” denilir. Oyunlarda ebe seçimi değişik şekillerde yapılmaktadır. Bu seçim, oyunlara göre de değişmektedir:

b.a) Oyuncular ya sıraya dizilirler ya da yarım daire şeklinde dururlar. İçlerinde bir oyuncu, her hecesi ya da kelimesi bir oyuncuya gelecek şekilde tekerleme söyler. Son kelime veya hecenin denk geldiği oyuncu, ebelikten kurtulur. Tekerleme söylenmeye devam edilir ve en sona kalan oyuncu ebe olur.

b.b.) Kemik, ceviz, kozalak, bilye vb. ile oynanan oyunlarda emmenin olduğu yere belli uzaklıkta bir çizgi çizilir. Oyuncular, bu çizgiye atış yaparlar. Elindekini çizgiye en yakın atan oyuncu, ebe olur.

b.c.) Oyunculardan biri eline madeni para alır ve yukarıya doğru atıp tutar. Oyuncu hangi tarafı tuttuğunu yani yazı tura olup olmadığını söyler. Söylediği taraf yukarı gelmişse ebelikten kurtulur. Metal paranın rakamlı yüzü yazı, resimli yüzü turadır.

b.d.) Oyunculardan birisi eline küçük bir taş veya çöp alır; diğer oyunculara belli etmeden avuçlarından birisinde saklar. Daha sonra avuçlarını, kapalı bir şekilde, öne doğru uzatır, hangi elinde olduğunu sorar. Oyuncu, hangi elinde olduğunu bilirse, ebelikten kurtulur. Oyuncular saklanan şeyi çoğu zaman tekerleme söyleyerek ararlar. Tekerlemenin her hecesinde saklayan oyuncunun bir eline dokunur ve son hece hangi elde biterse, saklanan şey o elde demektir.

b.e.) Oyunculardan biri eline bir taş veya madeni para alır. Avucunu kapatır ve öne doğru uzatarak bunun tek mi çift mi olduğunu sorar. Oyuncu, birini söyler. El açıldığında eğer doğru bilmişse ebelikten kurtulur; bilememişse ebe olur.

b.f.) Ebe, avucunu açar. Diğer çocuklar da parmaklarını ebenin avucunun içine koyarak hareket ettirir. Ebe, aniden avucunu kapatarak parmağı yakalamaya çalışır. Kimin parmağı ebenin avucunda kalırsa, ebe o olur. Bu çeşit ebe seçimine “**kadı bidi**” denilir.

Çocuklar, ebeyi seçerken tekerlemeler söylerler. Bu tekerlemelere “**sayışmaca**” denilir. Kazanmaya “**ütmek**”; kaybetmeye “**ütülmek**”, “**ölmek**”, “**yanmak**” denilir. Bu, oyuncunun cezalı duruma düştüğünü, ebe olduğunu ifade etmek için kullanılan bir deyimdir. Ebeye “**ebe, çoban, güdek, güdekçi**” denilir.

c. Oyuna Başlama Tekerlemeleri:

Çocukların ebeyi seçerken söylediği tekerlemelerden bazıları şunlardır:

*Çıt çıt çıkalım çayıra
Yem verelim ördeğe
Ördek yemi yemeden
Haggılı huggulu demeden
Kimi çıktın çıkardın.*

*Abdurrahman Efendi
Eşek tepti geberdi
Allah rahmet eylesin
Mezarına mum diksın
Mutfakta neler oluyor
Fasulye bakla
Bakla bakla pişmiyor
Bana bakıyor,
Hayırdır inşallah.
Aman, Allah!
Ben yanıyorum
Çek çek amca
Burnu kanca
Al sana tabanca.*

*Pantolonumun lekesi
Burası kızlar lisesi
Adınız: muallim
Soyadınız: kepçekulak
Akşamları ne yersiniz?
Fındık, fıstık, çikolata, bom bom...*

İğne battı
 Canımı yaktı
 Tombul kuş
 Arabaya koş
 Arabanın tekeri
 İstanbul'un şekeri
 Hop hop hop
 Bun-dan baş-ka o-yun yok.

Ooo.. peti peti
 Çukolata sepeti
 Terazi lastik
 Cim-nas-tik...

Bir, iki, üç, dört, beş,
 Altı, yedi, sekiz, dokuz, on.
 Kırmızı don
 Gel bi-zim da-ma kon.

Ya şunda
 Ya bunda
 Helvacının kızı-nda.

Portakalı soydum
 Baş ucuma koydum
 Ben bir yalan uydurdum
 Duma duma dum
 Kırmızı mum.
 Bir kedi varmış
 Ona kadar sayarmış
 1, 2, 3, 4...10

d.) Oyun İçi Tekerlemeleri:

Oyun oynanırken söylenen tekerlemelerdir. Belli bir ezgiyle el, kol ve beden hareketleriyle söylenir. Oyunların oynanışında anlatıldığı için burada tekrara düşmek istemedik. Bu oyunlarından bazıları şunlardır: “Pembe Nine”, “tavşan kaç”, “yağ satarım, bal satarım”, “bezirgan başı”, “üşüdüm”, “ilim ilim”, “elden ele ebelek”, “elim elim öpelek”, “lepildek”, “elepelek”, “menekşe”, “kutu kutu pense...”.

e.) Oyuna Teşvik veya Oyuncuları Kızdırma Tekerlemeleri:

Oyuna katılan kişinin iyi ve canlı oynamasını sağlamak için veya karşıdaki oyuncunun moralini bozup onu yenmek için tekerlemeler söylerler. Oyunbozanlık yapan için isim verilebilir.

*Leylek leylek havada
Yumurtası tavada
Gelsin bizim hayada
Leylek leylek lekirdek
Hani bana çekirdek
Çekirdeğin içi yok
Ayşe'nin suçu yok*

.....

*Fış fış kayıkçı
Kayıkçının küreği
Hop hop eder yüreği
Kedi eti yerse
Annem beni döverse
Vay başıma
Vay başıma*

f. Oyunu Bitirme ve Oyun Sonu Tekerlemeleri:

Burdur'da akşam olup, çocuklar oyunlarının bitirip evlerine dönerlerken değişik uygulamalar yaparlar: Birbirlerine dokunmaya çalışırlar. Dokunulan çocuk, başkasına dokunamazsa “**akşam ebesi**” olur ve diğer oyuncuları kovalar. Onlar da yakalanmadan evlerine kaçmaya çalışırlar. Oyundan sonra oyuncular şöyle bağırlar:

*“Herkes evine
Sıçan deliğine”*

.....

*“Ağıl
Evine dağıl”*

g. Cezalar:

Ceza, oyunların bir parçasıdır. Oyun içinde uygulanan cezalar, oyun sonunda uygulanan cezalar, mızıkçılık yapanlara verilen cezalar diye üçe ayrılabilir.

g.a. Oyun içinde uygulanan cezalar:

Oyunun bir parçasıdır. “Yattı kalktı”, “el el üstünde kimin eli var” gibi oyunlarda şaşıran veya bilemeyen oyunculara hayvan taklitleri yaptırılır; türkü, şarkı söylettirilir, sırtına vurulur, çimdik atılır, gıdıklanır. “Balık battı”, “peşkir bulmaca”, “mendil kaçırmaca” gibi oyunlarda ucu düğümlenmiş veya içine patates katılmış mendille vurma gibi cezalar verilir.

g.b. Oyun sonunda uygulanan cezalar:

Her oyunun sonunda bir taraf yenilirken bir taraf kazanır. Yenilen tarafa oyunlarına göre çeşitli cezalar verilir. Çelik çomak oyununda olduğu gibi koşturulur, takla attırılır, sırtına binilir ve dolaştırması istenir. “Kuyu kazma” oyununda olduğu gibi en çok kuyusu kazılan oyuncunun ayakları çukura sokulur ve toprakla örtülür. Oyuncu, çukurdan bir başkasının yardımıyla çıkar.

g.c. Mızıkçılık yapanlara verilen cezalar:

Her oyunun kendine göre kuralları vardır. Bunlara uymayan, karşı çıkan, itiraz eden oyuncu, oyunbozandır. Bunlara “mızıkçı”, “mışıkçı” denmektedir.

Bucak’ta oyunda kurallara uymayan, uzun süre ebe olmaktan yorulan oyuncuya “**mışan oyuncu**” denilir. Örneğin “memikli oyunu”nda, mızıkçılık yapanlara “**altokka cezası**” uygulanır. Eldeki sopalar mışan oyuncunun boynuna uygun olarak diktdörtgen biçiminde dikilir. Mışan oyuncu, sırt üstü biçiminde bu sopaların üzerine yatırılır. Altokka, verdiği acıdan çok ceza uygulaması olduğu için uygulanan oyuncuya çok ağır gelir, onur meselesi yapar. Mümkün olduğunca mızıkçılık yapmamaya gayret edilir. Mızıkçı, sonraki günlerde oyuna alınmaz.

2. YAŞ GRUPLARINA GÖRE ÇOCUK OYUNLARI

A. BEBEK OYUNLARI

Bu oyunlar genellikle ev halkının çocukları ile oynadıkları 0-3 yaş grubuna hitap eden oyunlardır. Bebek oyunlarında, çocuğun baskı altından kurtarılıp eğlendirilmesi, güldürülmesi, kulağının tekerlemelerle melodik bir yapıya alıştırılması, ağlamasının kesilmesi, sayıları öğrenmesi, çeşitli yönleriyle kendini tanıması ve yeteneklerini geliştirmesi gibi amaçlar vardır. Bu oyunlar; anne, abla, ağabey, baba veya diğer yakınlar tarafından çocuğa uygulanır. Oyunda söylenen sözler, ezgili bir biçimde söylenir.

Oynarken çocuğun dokunulacak yerlerine dokunulur ve çocukta olumlu tepkiler yaratılmaya çalışılır. Bebek, bu oyunlardan sevinç duyar. Heyecanlanır, belki de korkar; ama zamanla alışır, hep öyle oynanmasını ister.

Çocuk, bacaklar üstüne yüzükoyun yatırılır. Sağ eli sol ayağıyla, sol eli sağ ayağıyla sırtında kavuşturulur. “*çuk çuk çuk...*” diyerek, bel doğrultusunda birleştirilerek, şöyle bir çöktürülür ve ayak bileklerinden tutarak baş aşağı getirilerek ters yüz edilir. Böylece yüz yüze gelinir ve “*de-eee!*” denilir.

Büyüklerin bir tülbentle gözlerini, sonra da bebeklerin gözlerini kapatıp “*de-eee!*” demeleri de çocukların sevdikleri oyunlardandır.

Bebek oyunlarından, “*hoppa, hoppa*”, “*hoppalama*” oyununda bebek, dizlerin üstüne alınarak ya da kalçalarından tutup havaya kaldırılarak, oynanır.

Bebek ayaklanıp da ilk adımına başladığında “*tay tay*” diyerek ona cesaret verilir.

Bebeğin beş duyusunun gelişmesine yönelik oyunlar oynanır. Bu oyunlardan bazıları “*bip bip*”, “*beş kardeş*”, “*tel sarar*”, “*parmaklarım oyunu*” dur.

Beş Kardeş Oyunu

Beş minik kardeş varmış. (beş parmak gösterilir.)

Bir gün ava gitmişler.

Bir kuş görmüşler.

Bu tutmuş. (baş parmak tutulur ve sağa sola sallanır.)

Bu temizlemiş. (işaret parmağı tutulur ve sağa sola sallanır.)

Bu pişirmiş. (orta parmak tutulur ve sağa sola sallanır.)

Bu yemiş. (yüzük parmağı tutulur ve sağa sola sallanır.)

Bu da “hani bana hani bana” demiş. (küçük parmak tutulur ve sallanır.)

“Yok sana, yok sana” demişler.

“Ben de gider alırım, ben de gider alırım”(bu sözler söylenirken ikinci ve üçüncü parmaklarla yürüyüş taklidi yapılır ve çocuğun bileğinden koluna doğru parmaklar yürütülür ve koltuk altına veya karnına vararak “*gıdı gıdı...*” denilir ve bebek, gıdıklanır.)

Bip Bip Oyunu

Araba (denir ve çocuğun çenesine dokunulur.)
Geldi (denir ve çocuğun sağ yanağına dokunulur.)
Durakta (denir ve çocuğun sol yanağına dokunulur.)
Durdu (denir ve çocuğun alnına dokunulur.)
Bip bip (denilir ve burnuna dokunulur.)

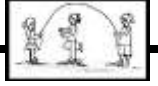
Parmaklarım

Bir elimde beş parmak (sol elin beş parmağı gösterilir.)
İnanmazsan say da bak.
Bir, iki, üç, dört, beş. (sağ elin işaret parmağı ile sol elin parmakları sayılır.
Beş de bu elimde var. (sağ elin beş parmağı gösterilir.)
On yetmez mi a kardeş. (iki elin on parmağı açılarak gösterilir.)

Tel Sarar Oyunu

Tel sarar Sefa tel sarar (eller yukarı kaldırılarak sağa sola döndürülür.)
Tel bulamazsa ne sarar (ellerle soru hareketi yapılır.)
Komşunun kızını sarar. (çocuğa sarılma hareketini yapar.)
(Sefa yerine, çocuğun adı ne ise o söylenir. Çocuk kızsı, son dizede “komşunun oğlunu sarar.”denilir.)

Bebek oyunları ve oyuncakları genelde üç bölümde değerlendirilebilir: Gönlü hoş edenler, akli geliştirenler, bedeni eğitenler. Söz gelişi “hoppala”, gıdıklama” gibi oyunlar gönlü hoş eder. Kulak, burun, ağız, göz gösterme, “bip bip oyunu”, “beş kardeş oyunu” akli geliştirir. El kol oyunları örneğin “çuk çuk...”, “tay tay” bedeni eğitir.

B. ÇOCUKLUK VEYA ORTA YAŞ ÇOCUK OYUNLARI

Çocuklar büyüdükçe sokakla ilişkileri artar, yeni arkadaşlar edinir, onlarla oynamak ister. Bu oyunlar genellikle 4-12 yaş grubu çocuklar arasında ve okul öncesi ile ilköğretime hazırlık döneminde oynanan oyunlardır. Oyunlar bazan arkadaş gruplarıyla bazan evde misafir veya akraba çocukları ile oynanır. Orta yaş çocuk oyunlarında, çocuğun sokakta kötü alışkanlıklar edinmemesi, eve gelen misafir çocukları ile iyi geçinmesi, bilgi dağarcığının artırılması, okul yorgunluğunun oyunlarla atılması, eğlenilmesi amaçları vardır.

Topluca oynanan her oyun, küme oyunları içindedir. Çekişmeli yarışmalar ya da bir olayın dramatizasyonu biçiminde görülür.

Bu oyunlar tekerlemeli veya tekerlemesiz oynanır. Bunlardan bazıları şunlardır: “Pembe Nine oyunu”, “tavşan kaç oyunu”, “yağ satarım bal satarım oyunu”, “üşüdüm oyunu”, “ilim ilim soğan dilim”, “elden ele ebelek”, “elim elim öpelek”, “lepildek”, “elepelek”, “menekşe oyunu”, “aç kapıyı bezirgan başı”, yattı kalktı oyunu”, “kazan gubbak”, “hımbıl”, “eşli kim vurdu oyunu”, “cız oyunu”, “yuttum oyunu”, “çömlek oyunu”, “gülümseme oyunu”, “öt kuşum öt”, “kıskaç tavuk”, “renkli dünya oyunu”, “dört yol ağzı”, “gelincik oyunu”, “karalama oyunu”, “ambar oyunu”, “inek buzağılatmaca”, “kadı bidi”, “ip atlama”, “topaç”, “el araba”, “körebe”, “kaşıklama oyunu”, “karış (ayaktan atlama)”, “saklambaç”, “yirmi çöp oyunu”, “sek sek (kayrak)”, “zimi”, “dokuz taş”, “beş taş”, “gızgın taş”, “sili kemik”, “kemik sağma”, “aşık oyunu”, “çivi çakma oyunu”, “çer çöp oyunu”, “mendil kapmaca”, “peşkir bulmaca”, “balık battı oyunu”, “peşkir saklamaca”, “zingıraç”, “jandarma-vali”, “öldüm oyunu”, “çoban kayrağı”, “çölmek(çömlek)”, “haçlı değneği”, “millik oyunu”, “yağlı yağlı”, “kokmene taşı”, “süt pişti oyunu”, “yedi kiremit oyunu”, “tüy topla kale yıkma oyunu”, “yirmi çalı”, “küt... ”.

1. TEKERLEMELİ OYUNLAR

Aç Kapıyı Bezirgân Başı

En az on kişiyle oynanan bir oyundur. Ortaya bir çizgi çizilir. Oyuncular, kendi aralarından iki kişiyi seçerler. Bunlara **“bezirgân”** denir. Bezirgânlardan biri **“altın saat”** diğeri **“altın bilezik”** adını alır ya da aralarında anlaşma yaparak kendilerine uygun adlar verirler. Bu adları diğer çocuklar duymazlar. Sonra ikisi yüz yüze dururlar, el ele tutuşup ellerini havaya kaldırarak **“kapı”** yaparlar. Tek sıra halinde dizilmiş olan diğer çocuklar, **“kervan”** olurlar ve ezgili biçimde:

Aç kapıyı, bezirgan başı! Bezirgan başı!... diye seslenirler.

Ebeler, *“Kapı hakkın ne verirsin? Ne verirsin?”* diye aynı şekilde bağırırlar.

Oyuncular, *“Arkamdaki yadigâr olsun! Yadigâr olsun!”* diyerek iki ebenin kolları altından geçmeye başlarlar. Geçen çocuklara **“kervancı”** denir.

Ebeler en son oyuncu geçerken kollarını indirirler ve ortalarına alırlar. Kulağına *“altın saat mi istersin, altın bilezik mi?”* veya *“elma mı armut mu istersin?”* diye sorarlar. Verilen yanıtı göre çocuk, soruyu soranlardan birisinin arkasına geçer.

Bu oyunun tekerlemesi şu şekilde de söylenmektedir:

“Aç kapıyı bezirgân başı bezirgân başı

Kapı hakkı ne verirse ne verirse

Birinci sıçan ikinci sıçan üçüncüsünde kapan”

Dendikten sonra, o an gelmekte olan kişi, kapana kısıtılır. Bu işlem, tüm çocukların iki gruba ayrılmasına dek sürer. Sonra her iki grup çocukları birbirlerinin bellerinden sıkıca tutarlar. Orta yere çizilen çizginin iki tarafında yer alan gruplar birbirlerini çekerek güç gösterisine girerler. Çizgiyi geçen grup oyunu kaybeder, yenik düşer. Oyun bu şekilde çocuklar bıkmaya dek sürer.

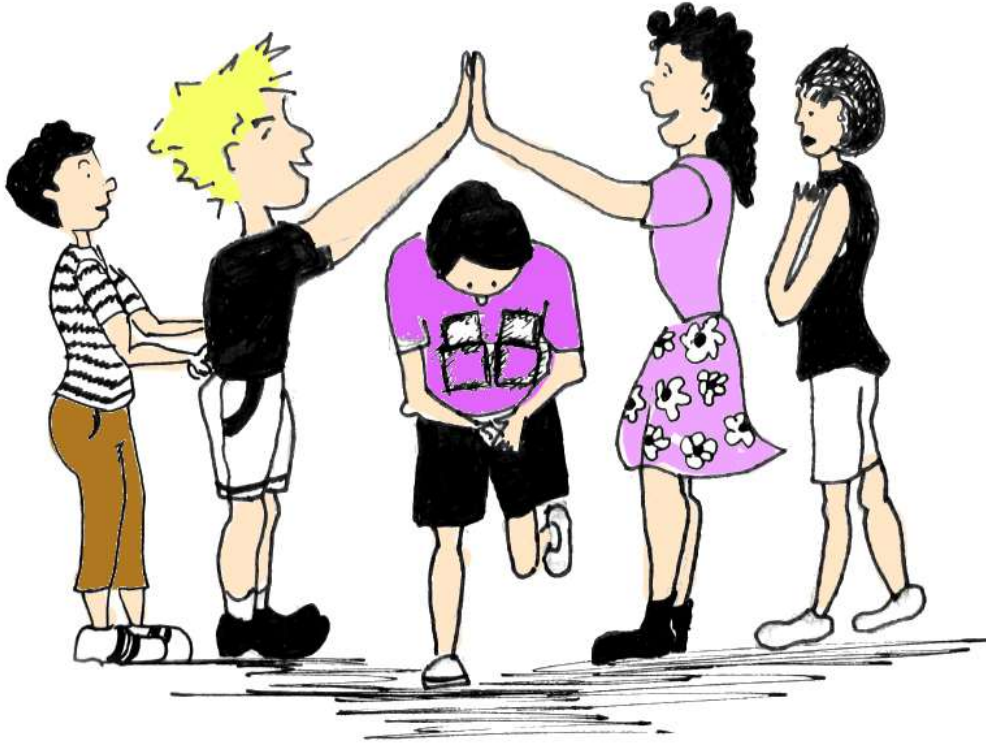
Fotoğraf 1: Bezirgânbaşı-1

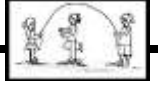
Fotoğraf 2: Bezirgânbaşı-2

Fotoğraf 3: Bezirgânbaşı-3

Resim 1: Aç Kapıyı Bezirgân Başı

Elden Ele Ebelek

Bu oyun, yaşça büyük birisi tarafından özellikle okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocukları eğlendirmek için oynatılır. Çocuklar, yere daire şeklinde oturur ve ayaklarını öne doğru uzatarak açarlar. Oyunu oynatan veya yöneten kişi, aşağıdaki tekerlemenin her kelimesini söylerken bütün ayaklara eliyle teker teker dokunur:

*Elden ele ebelek
Elden çıktı topalak
Topalağın yarısı
Sarı geyik derisi
Tas tuz, kaç kurtul!*

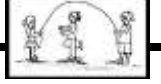
Tekerleme bittiğinde eli hangi ayakta kalırsa o ayak çekilir. Tek bir ayak kalıncaya kadar bu tekerleme söylenir. Yerde tek başına kalan kişinin ayakları altına taş yerleştirilir. Sonra oyuncu ile yerde tek ayağı kalan kişi arasında bir konuşma geçer. Oyuncu her sözünde ebenin ayaklarını taşa vurarak konuşur:

- *Damın arkasından kim (neci) geçiyo? (geçiyor?)*
- *Duzcu (tuzcu) geçiyo!*
- *Kaç veriyo? (veriyor?)*
- *Beşe!*
- *Almam beşe, vurmam taşa, almam beşe vurmam taşa!*
- *Sen benim deveme ıscak (sıcak) su mu içirdin soğuk su mu?*
- *Iscak (sıcak) su içirdim. (Soğuk su içirdim.)*
- *Sıcak su benim devemin ağzını yakmaz mı? (Soğuk su, benim devemin ağzını üşütmez mi?)*
- *Benim deveme ot mu yedirdin, diken mi yedirdin?*
- *Ot yedirdim. (Diken yedirdim.)*
- *Ot benim devemin ağzına yavan gelmez mi? (Diken benim devemin ağzına batmaz mı?)*
- *Devemi büyük kapıdan mı geçirdin, küçük kapıdan mı geçirdin?*
- *Büyük kapıdan geçirdim. (Küçük kapıdan geçirdim.)*
- *Büyük kapı benim deveme geniş gelmez mi? (Küçük kapı benim deveme dar gelmez mi?)*

Tüm bu karşılıklı konuşma boyunca, ebenin ayakları, oyuncu tarafından taşa vurulmaktadır. Oyunun sonunda oyuncu, “*Ninen bulgur kaynatmış, sermiş; damda kuşlar yiyo!... (yiyor)*” der ve ayaklarından tutarak onu geriye doğru devirir.

Elim Elim Öpelek

Bu oyun, yaşça büyük birisi tarafından özellikle okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocukları eğlendirmek için oynatılır. Çocuklar, yere daire şeklinde oturur ve ayaklarını öne doğru uzatarak açarlar. Oyunu oynatan veya yöneten kişi, aşağıdaki tekerlemenin her kelimesini söylerken bütün ayaklara eliyle teker teker dokunur:

*Elim elim öpelek
Elden çıkan topalak
Topalağın yarısı
Gök Bekir'in karısı.
Bana peynir vermedi
Ben peyniri neyleyim
Allı gelin, pullu gelin
Çektir şunu telli gelin*

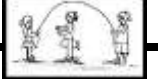
Son kelime hangi ayakta bitmişse o ayak çekilir. Oyunun bitimine kadar bu tekerleme söylenir ve bir ayak çekilir. En son bir tane ayak kalır ve ebe ile oyuncu arasında şu diyalog geçer:

- *Deve mi gördün mü?*
- *Gördüm!*
- *Çullu muydu, çulsuz mu?*
- *Çulluydu! (çulsuzdu!)*
- *Benim deveciğim yanmıştır. (Benim deveciğim donmuştur.)*
- *Sıcak su mu içirdin, soğuk su mu içirdin?*
- *Benim deveciğimin ağzı yanmıştır. (Benim deveciğimin ağzı donmuştur.)*
- *Acı biber mi yedirdin, tatlı biber mi yedirdin?*
- *Acı biber yedirdim. (Tatlı biber yedirdim.)*
- *Benim deveciğimin ağzı yanmıştır. (Benim deveciğimin ağzı yavan olmuştur.)*

Bu arada tüm cevaplar alınırken, oyuncu her aldığı cevaptan memnun olmamışçasına yüzünü buruşturur, kaşlarını çatır ve ebenin ayaklarını yere tokmak gibi vurur. Oyuncu sormaya devam eder:

- *Sen nereye gittin?*
- *Ninemin oraya gittim.*
- *Ne yaptın?*
- *Üzüm yedim.*
- *Hani, bana?*
- *Çöpü sana.*
- *Haydi pazara, üzüm almaya...*

Sözlerinden sonra oyuncu, elinde tuttuğu ebenin ayaklarını kaldırır ve geriye doğru iterek onu sırt üstü yere yatırır.

Resim 2: Elden Ele Ebelek, Elim Elim Öpelek, Elepelek, Elem Büllem, İlim ilim

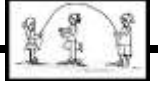
Elepelek

Oyuncular, daire şeklinde yan yana oturarak ayaklarını öne uzatırlar. Oyun dışında kalan bir kişi oyuncuların ayaklarına sırayla dokunarak şu tekerlemeyi söyler:

*Elepelek
Elden çıkan topalak sarısı
Sarı geyik derisi
Hapban hupban
Yarıl kurtul!*

En son kelimeyle hangi ayağa dokunulmuşsa o kişi, oyundan çıkarılır. Oyuncu, en sona kalan kişinin yani ebenin başını elinin ayası ile hafifçe vurur ve aralarında şu konuşma geçer:

- *Dam başında darı ile buğday var.*
- *Kişeleyiver.*
- *Kiş kiş! (der ve sorar:)*

- *Ilık su mu içersin, soğuk su mu içersin?*
- *Ilık su içerim. (soğuk su içerim.)*
- *Küçük kapıdan mı gireceksin, büyük kapıdan mı?*
- *Küçük kapıdan gireceğim. (Büyük kapıdan gireceğim.)*
- *Hangi şehre gideceksin?*
- *Dam başında darı ile buğday var.*
- *Kişeleyiver.*
- *Kiş kiş! (der ve sorar:)*
- *Ilık su mu içersin, soğuk su mu içersin?*
- *Ilık su içerim. (soğuk su içerim.)*

Oyuncu bir şehir ismi söyler ve ayaklarından tutarak yukarı kaldırır ve oyuncuyu başının üzerinden geriye devirir.

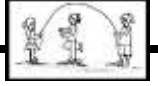
Ellem Büllem Oyunu

Oyuncular, daire şeklinde yan yana oturarak ayaklarını öne uzatırlar. Oyun dışında kalan bir kişi oyuncuların ayaklarına sırayla dokunarak şu tekerlemeyi söyler:

*Elem büllem
Epelek sepelek
Sarı kızın sarması
Kara koyunun dolması
Al bunu, çek şunu.*

Son kelime hangi ayakta bitmişse o ayak çekilir. Oyunun bitimine kadar bu tekerleme söylenir ve bir ayak çekilir. En son bir tane ayak kalır ve ebe ile oyuncu arasında şu diyalog geçer:

- *Değirmen önüne vardın mı?*
- *Vardım!*
- *Benim eşeğimi gördün mü?*
- *Gördüm.*
- *Çullu muydu, çulsuz muydu?*
- *Çulluydu.*
- *Benim eşeğim çulsuzdu, bilemedin.*
- *Yolda tavuk gördün mü?*
- *Gördüm.*
- *Ak mıydı, kara mıydı?*
- *Aktı.*
- *Benim tavuğum karaydı, bilemedin.*
- *Eşeğime sıcak (ıscak) su mu içirdin soğuk su mu içirdin?*
- *İscak (sıcak) su içirdim.*
- *Ah ah!... Benim eşeğimin ciğerlerini yakmışsın.*

Bu tür karşılıklı konuşmalarla, ebe zor durumda bırakılmaya çalışılır. Oyunun sonunda oyuncu, ebenin ayağından tutup, “Bak! Annen damda bulgur seriyor.”der. Çocuk, başını kaldırıp yukarıya baktığı anda oyuncu, ebenin ayağını havaya kaldırır ve sırt üstü yere yatırır.

İlim İlim / Soğan Dilim

Bu oyun, yaşça büyük birisi tarafından özellikle okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocukları eğlendirmek için oynatılır. Çocuklar, yere daire şeklinde oturur ve ayaklarını öne doğru uzatarak açarlar. Oyunu oynatan veya yöneten kişi, aşağıdaki tekerlemenin her kelimesini söylerken bütün ayaklara eliyle teker teker dokunur:

*İlim ilim
Soğan dilim
Gandili gappak
Fişek töllem tøm!*

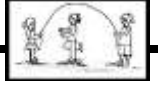
“Tøm!” sözü ile dokunulan ayak kıvrılır ve oyun dışı bırakılır. Oyunda sadece bir ayak kalıncaya kadar bu tekerleme sürdürülür. Oyuncu, tek kalan ayağın parmak uçlarından tutar ve topuğunu da kapı tokmağı gibi hafif hafif yere vurur.

Oyuncu ile ebe arasında şu konuşma geçer:

- *Dayı (teyze)! Eşeğimi gördün mü?*
- *Gördüm!*
- *Semeri var mıydı!*
- *Vardı!*
- *Yuları var mıydı!*
- *Vardı!*
- *Palanı var mıydı?*
- *Vardı!*
- *Kulakları var mıydı?*
- *Vardı!*
- *Sıcak (ıscak) sudan mı içirdin, soğuk (sovuk) sudan mı?*
- *Sıcak (ıscak) sudan içirdim! (Soğuk sudan içirdim!)*
- *Benim eşeğimin ağzı yanmıştır. Neden benim eşeğimin ağzını yaktın? (Benim eşeğimin ağzı donmuştur. Neden benim eşeğimin ağzını dondurdun?)*
- *Dar kapıdan mı geçirdin geniş kapıdan mı?*
- *Dar kapıdan geçirdim. (Geniş kapıdan geçirdim.)*
- *Niye benim eşeğimi zayıflattın? Benim eşeğim ezilmiştir. (Niye benim eşeğimi şişmanlattın?)*

Bu tür karşılıklı konuşmalarla, ebe zor durumda bırakılmaya çalışılır. Oyunun sonunda oyuncu, ebenin ayağından tutup, “Bak! Annen damda bulgur seriyor.”der. Çocuk, başını kaldırıp yukarıya baktığı anda oyuncu, ebenin ayağını havaya kaldırır ve sırt üstü yere yatırır.

Halk kültürünü ve dilimizi en güzel biçimde sergileyen tekerlemeli çocuk oyunlarımızdaki sözler, Burdur’a bağlı ilçe ve diğer köylerde bile farklılıklar göstermektedir. “Elden ele ebelek”, “elim

elim öpelek”, “lepildek”, “elepelek”, “elem büllem” oyunlarının oynanışı aynı; fakat tekerlemeleri farklıdır.

Kazan Gubbak

“El el üstünde kimin eli var” oyununun bir başka şeklidir. Bir ebe seçilir ve yere yüzükoyun yatırılır. Diğer kişiler ebenin üzerine ellerini üst üste koyarlar. Oyuncular, ebeye şu şekilde sorarlar:

*Kazan gubbak, kazan gubbak!
El el üstünde kimin eli var?*

Ebe, cevabını söyler. Bilemezse tekrar tekrar sorulur. Sonra, ebeyi yanıltmak için ellerin en üstüne bir eşya (kitap, makas, kalem vb.) konulur ve ebenin bu eşyaları bilmesi istenir. Bilemezse tekrar sorulur. Bilemeyen ebeler, cezalandırılır. “*Arı sokması mı, iğne batması mı, yumruk mu istersin?*” gibi sorular sorarlar. Ebe bunlardan birisini seçer. Ebe, arı sokması dediğinde çocuklar, ebenin kulağının başında “*vız vız!*” diyerek kolunu ve bacaklarını çimdiklemeye; yumruk dediğinde sırtını yumruklamaya çalışırlar.

Kutu Kutu Pense

Çocuklar el ele tutuşurlar ve bir halka oluştururlar. Aşağıdaki tekerlemeli şarkıyı söyleyerek sağa ya da sola dönmeye başlarlar:

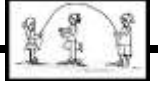
*Kutu kutu pense
Elmayı yense
Arkadaşım Ayşe
Arkasına dönse*

Dönmesi istenen çocuğun adı söylenir. Şarkı içinde adı söylenen çocuk arkasına döner. Çocuklar, halka içinde dönerek ve şarkı söyleyerek oyunu sürdürürler. Çocukların hepsi arkasına dönünce, şarkının sözleri “*bütün çocuklar önüne dönse*” biçiminde söylenir. Çocuklar önlerine dönerler ve istenilirse oyun bir kez daha tekrarlanır.

Lepildek

Bu oyunun da kuralları “elden ele ebelek”, “elim elim öpelek” (bkz.) oyunlarına benzemektedir; fakat tekerlemesi farklıdır:

- *Ele lepildek*
- *Lepildeğin sarısı*
- *Sarı koyun derisi*
- *Çık çıkalım çardağa*
- *Ok atalım ördeğe*

- *Ali Bey'in nesi var?*
- *İnce çizer kızı var.*
- *At oynatır oğlu var.*
- *Al getir, pul getir*
- *Çek şunu!*

“Çek şunu” sözü hangi ayakta bitmişse o ayak oyundan çıkarılır. Bu tekerleme, oyunda tek ayak kalıncaya kadar sürdürülür. Oyun bitince herkes ellerini bu ayak üzerinde üst üste koymaya çalışırlar. Kimin eli en üstte olursa yeni oyunda tekerlemeyi o kişi söyler.

Menekşe Menekşe

Eşit iki gruba ayrılan oyuncular, karşılıklı şu konuşmayı yaparlar:

*Menekşe menekşe
Mendilim dört köşe
Bizden yana kim düşe*

“Bizden yana kim düşe” dendikten sonra oyunculardan birisinin adı söylenir. Örneğin, “Ömer düşe” denilir. Ebenin adını söyleyen oyuncular, ellerini birbirine kenetlerler. İsmi söylenen kişi, koşarak gelir ve kenetli elleri yarıp geçmeye çalışır. Geçemezse o grupta kalır. Geçerse birisini alıp kendi grubuna geçer. Oyun bu şekilde sürer gider. Oyun sonunda oyuncusu kalabalık olan grup, oyunu kazanır.

Pembe Nine Oyunu

Oyun oynayan çocuklar, kendi aralarından üç çocuğu seçerler. Bunlardan birisi Pembe Nine, ikincisi ebe, diğeri ise genç delikanlı olur. Diğer çocuklar da Pembe Nine'nin kızları olur ve bir çember oluştururlar. Bu çember, Pembe Nine ve kızlarının evidir. Pembe Nine olan çocuk, çemberin içine; ebe ise çemberin dışına oturur. Ebe (anne) ve genç delikanlı, şu tekerlemeyi söyleyerek, çemberin yani evin etrafında dolaşmaya başlarlar:

*Pembe Nine, Pembe Nine! Şen oğlan (şanına)
Nasıl varsam, nasıl varsam eniştenin yanına
Tarlalarda öbek öbek maydanoz
Ağaçların altında salyangoz*

Tekerleme bittikten sonra eve girerler. Ebe (anne) ile Pembe Nine arasında şöyle bir diyalog geçer:

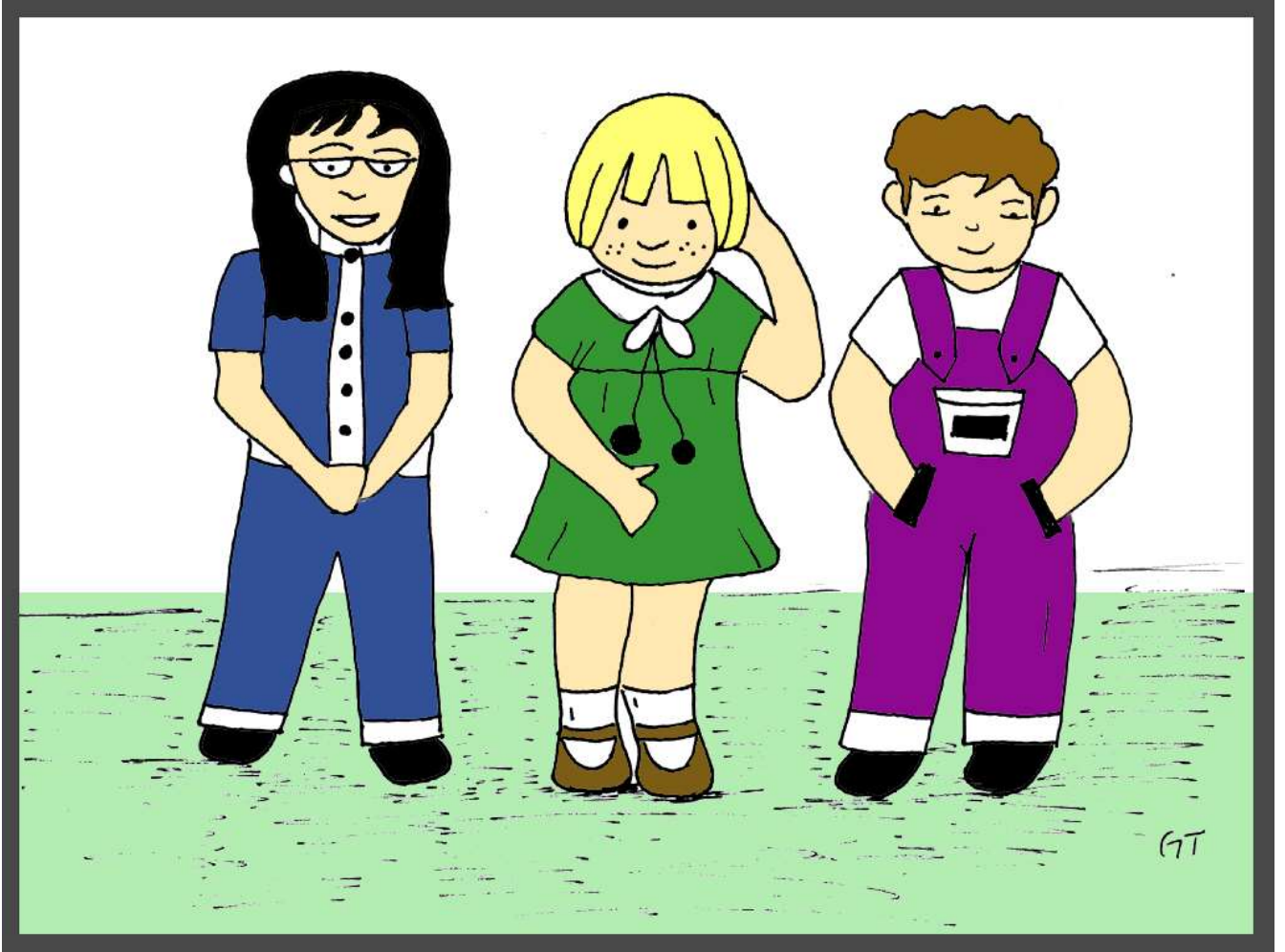
- *Pembe Nine, Pembe Nine!*
- *Ne var yine, ne var yine?*
- *Kızını oğluma istiyorum verir misin?*
- *Hangisini, hangisini?*
- *Zeynep'i, Zeynep'i!*

Sözlerinden sonra, çemberi oluşturan oyuncuların hepsinin ismini söyler. Hangi oyuncunun adı söylenirse o kalkar ve ebe ile damat adayının peşinde el çırparak dolaşırlar. Evde son kız kalıncaya kadar bu durum devam eder. Daha sonra ebe (anne) ile Pembe Nine arasında şöyle bir konuşma geçer:

- *Pembe Nine, Pembe Nine!*
- *Ne var yine, ne var yine?*
- *Bizim Dedeye seni istiyorum.*

Bu sözlerden sonra herkes bağırarak kaçır ve Pembe Nine, oyuncuları kovalamaya başlar. Pembe Nine'nin yakaladığı çocuk, "Pembe Nine" olur ve oyun yeniden başlar. Eğer kaçan çocuklar yere oturur ya da çökerlerse ebelenmezler. Ancak diğer oyunculardan biri gelip ona dokunarak onu kurtarabilir. Bu koşuşmalar sırasında çocuklar, "*peynir yalnız kaldı!*" diye bağırırlar.

Resim 3: Pembe Nine Oyunu

Tavşan Kaç Oyunu

Çocuklardan oluşan bir çember yapılır. Ebe yani tavşan elinde bir mendille, çemberin etrafında dolandır. Çemberdeki çocuklar, el ele tutuşarak hep birlikte bir tekerleme söylerler:

*Ormanda bir tavşan uyurdu
Tavşan bana baksana
Yakışmıyor bu sana
Tavşan kaç, tazı tut!*

Bu tekerleme söylenirken ebe (tavşan), mendilini istediği bir çocuğun arkasına bırakır ve çemberin etrafında koşmaya başlar. Mendil bırakılan çocuk, tazı olur ve tavşanı yakalamaya çalışır. Bu yakalama sırasında çocuklar, “*tavşan kaç, tazı tut!*” diyerek bağırırlar. Kaçan ebe (tavşan), tazının yerine oturur ve oyun yeniden başlar.

Resim 4: Tavşan Kaç Oyunu

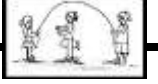

Üşüdüm Oyunu

Bu oyun iki grup ile oynanır. Her grup, karşılıklı olacak şekilde, yan yana gelerek kollarını birleştirir. Karşılıklı olarak aralarında şu tekerlemeyi söylerler:

- *Üşüdüm, üşüdüm! A benim canım üşüdüm.*
- *Kürkünü giy, kürkünü giy! A benim canım kürkünü giy.*
- *Kürküm yok, kürküm yok! A benim canım kürküm yok.*
- *Alsana, alsana! A benim canım alsana.*
- *Param yok, param yok! A benim canım param yok.*
- *Çalsana, çalsana! A benim canım çalsana*
- *Nereden, nereden? A benim canım nereden?*
- *Saraydan, saraydan! A benim canım saraydan.*
- *Asarlar, asarlar! A benim canım asarlar.*

Grubun birisi, bu tekerlemeyi söylerken ileriye doğru; diğer grup ise geriye doğru gider. Oyun böylece devam eder.

Resim 5: Üşüdüm Oyunu

Yağ Satarım Bal Satarım

Çocuklardan oluşan bir çember yapılır. Ebe yani tavşan elinde bir mendille, çemberin etrafında dolandır. Çemberdeki çocuklar, el ele tutuşarak hep birlikte bir tekerleme söylerler:

*Yağ satarım, bal satarım
Ustam ölmüş, ben satarım
Ustamın kürkü samurdur
Satsam on beş liradır
Zambak zumbak, dön arkana iyi bak*

Tekerleme söylenirken ebe, istediği bir çocuğun arkasına mendili bırakır ve çemberin etrafında koşmaya başlar. Mendili alan çocuk, ebeyi yakalamaya çalışır. Ebe kaçarken, diğerleri “*Yediğin dayaklar afiyet olsun!*” diye bağırırlar. Kaçan ebe, yerine oturur ve oyun yeniden başlar.

Fotoğraf 4: Yağ Satarım -1

Fotoğraf 5: Yağ Satarım-2

Yer Boncuk Gök Boncuk

Boy ve kiloları denk olan iki oyuncu arasında oynanır. Oyuncular sırt sırta verirler ve kollarını bir birine geçirirler. Birisi öne doğru eğilir ve diğerini sırtında kaldırır. Bu sırada şu konuşma geçer:

Yerde ne var?

Yer boncuk!

Gökte ne var?

Gök boncuk!

Ananın adı ne?

Havvacık!

Babanın adı ne?

Ademcik!

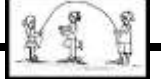
Kaldır beni hoppacık!

Oyun bu şekilde devam eder gider.

Resim 6: Yer Boncuk Gök Boncuk

2. TEKERLEMESİZ OYUNLAR

Ambar Oyunu

İki kişi ile oynanır. Her oyuncuda on beş tane taş vardır. Her gruba beş taş gelecek şekilde üç grup oluşturan oyuncuların bir de ambarları vardır. Oyuna ilk başlayan oyuncu, kendi taş gruplarından birinden başlayarak ilk kendi ambarına olmak üzere kendi grubuna ve diğer gruba birer tane taş koymaya başlar. Grubunda bir tane taş kaldığında sıra diğer oyuncuya geçer. O da aynı şekilde taşları dağıtır. Taşların tamamı, ambarlarda birikince taşlar sayılır. En çok kimin ambarında taş birikmişse oyunu o kazanır.

Atçılık

Bu oyun dört-altı yaşlarındaki çocuklar arasında oynanır. Çocuklar 1,5-2 m. uzunluğunda sopa bulurlar. Bu sopayı bacalarının arasına alırlar. Bir ellerine de 50 cm. civarında bir çubuk veya değnek alırlar. Bunu kamçı olarak kullanırlar. At taklidi yaparak koşarlar. Ara sıra da kamçılarıyla yani değnekleriyle atlarına vururlar.

Bilye Oyunu

Bilyeler genellikle camdan veya demirdendir. Açık alanlarda veya oda içinde oynanabilir. En az iki oyuncuyla oynanır. Oyunculardan birisi bilyesini en uzağa atar ve diğer oyuncular da ellerindeki bilyelerle arkadaşlarının bilyelerini vurmaya çalışırlar. Bilyeye kim vurursa, bilye onun olur. Vuramazsa, bilyeyi ilk atan bilyesini alır ve arkadaşının bilyesine atar. Oyun bu şekilde devam eder gider.

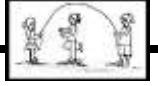
Bilye oyununun bir başka oynanışı şöyledir:

Oyuncu sayısına göre değişen boyutlarda bir üçgen çizilir. Her oyuncu üçgenin çizgileri üstüne ve içine eşit sayıda bilye koyar. Üçgenden 1-2 metre uzağa bir kale çizgisi çizilir. Her oyuncu oyun bilyesi ile bu çizgiye atış yapar. Bilyelerin çizgiye yakınlığına göre oyuncuların başlama sırası belirlenir. Kale çizgisinden üçgendeki bilyelere atış yapılır. Vurulup üçgenden dışarı çıkartılan bilye, atışı yapan oyuncunun olur. Üçgendeki bütün bilyeler bitinceye değin oyun sürer.

Bilye oyununun bir başka oynanışı şöyledir:

Bilye, yere açılan küçük bir çukura belli bir mesafeden atılır. Çukurun içine koyan, oynama önceliğine sahip olur. Çukurun içine konulmamışsa en yakınına konan, oyuna başlar. Bilyeyi, başparmağı ile işaret parmağının arasına kıştırarak rakibinin misketini vurmaya çalışır. Her vuruş, sayı kazandırır. Bu oyuna “**misket**”, “**boncuk**” da denilmektedir.

Bilye ile oynayan oyunların çoğu ceviz, fındık, düğme, madeni para, gazoz kapağı, taş, taso gibi maddelerle de oynanmaktadır.

Günümüzde çocuklar, çeşitli çerezlerin içinden çıkan ve taso adı verilen yuvarlak cisimlerle bu oyunu oynamaktadırlar: Çocuklardan biri ortaya taso koyar. Diğer çocuklar, bunun üzerine, ellerindeki tasoları atmaya çalışırlar. Üst üste konan tasoların üstüne taso atarak yerdeki tasoları ters çevirmeye çalışırlar. Çocuk, ters çevrilen tasoları ödül olarak alır. Ters çeviremezse kendi tasolarını kaybeder.

Bom

Üçten fazla kişiyle oynanır. Oyuncular daire şeklinde yere otururlar ve sayışarak oyuna başlayacak kişiyi seçerler. Birinci oyuncu “bir” diye bağırır, ikinci oyuncu “iki” diye saymaya devam eder; ancak beş ve beşin katlarında “bom” diye bağırılır.

Oyun çok hızlı oynanır ve duraksayanlar, yanlış yerde “bom” diyenler ve “bom” demeyi unutanlar elenir.

Cız Oyunu

Ebe, yüzünü duvara döner ve sağ eli ile yüzünü kapatır. Sol elini ise, sağ kolunun altından geçirerek, el ayasını açar. Diğer oyunculardan birisi ebenin eline vurur. Ebe, arkadaşlarına döndüğünde tüm oyuncular hep bir ağızdan “cizz!” diye bağırırlar. Ebe kendisine vuranı bulmaya çalışır. Bulursa, vuran kişi ebe olur; bulamazsa, yeniden ebe olur. Oyun bu şekilde devam eder gider.

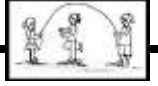
Çember Çevirme Oyunu

Uzun ve kalın bir telin ucu halka şekline kıvrıp bir çemberin dışına geçirilir. Uzun telin diğer ucu tutularak ayakta yürünür. Yürürken çember oyuncunun önünde istediği yönde yuvarlanır. Yuvarlanan çemberle en çok yol alan kazanır.

Çizgi Oyunu (Kayrak)

Bu oyun en az iki kişiyle oynanır. Genellikle kız çocuklarının rağbet ettikleri bir oyundur. Düzgün bir zemine veya betona şekilde görüldüğü gibi bir çizgi çizilir. Kare veya dikdörtgen şeklinde “kayrak” denilen bir taş alınır.

Başlarken, önce taş, elle 1 nolu bölmeye atılır. Tek ayakla hem sekilir hem de taş bir sonraki bölmeye sürülür. 4 nolu bölmeye varınca çift ayakla basılır. Taş 5 nolu bölmeye sürülür. Oraya da çift ayakla basılarak gidilir. 6-7-8 nolu bölmeler tek ayakla sekerek ve taş sürülerek oyundan çıkılır. Daha sonra ikinci bölmeye atılır ve aynı şekilde oynanır. Eğer taş çizgiye değerse, ayakla çizgiye basılırsa veya çift ayakla basılmayacak yere basılırsa hata olur ve ikinci oyuncu oyuna başlar. Oyuncular kendine sıra gelince oyuna kaldığı sayıdan devam eder. 8. bölümden sonra oyunu bitiren birinci olur.

5	4
6	3
7	2
8	1

Şekil 1 : Çizgi Oyunu

Çer Çöp Oyunu

Bir taş parçası üzerine ince bir tahta parçası konulur. Uzun ince bir sopayla ince tahtaya vurarak havaya fırlatılır. En uzağa gitmesini sağlayan, oyunu kazanır.

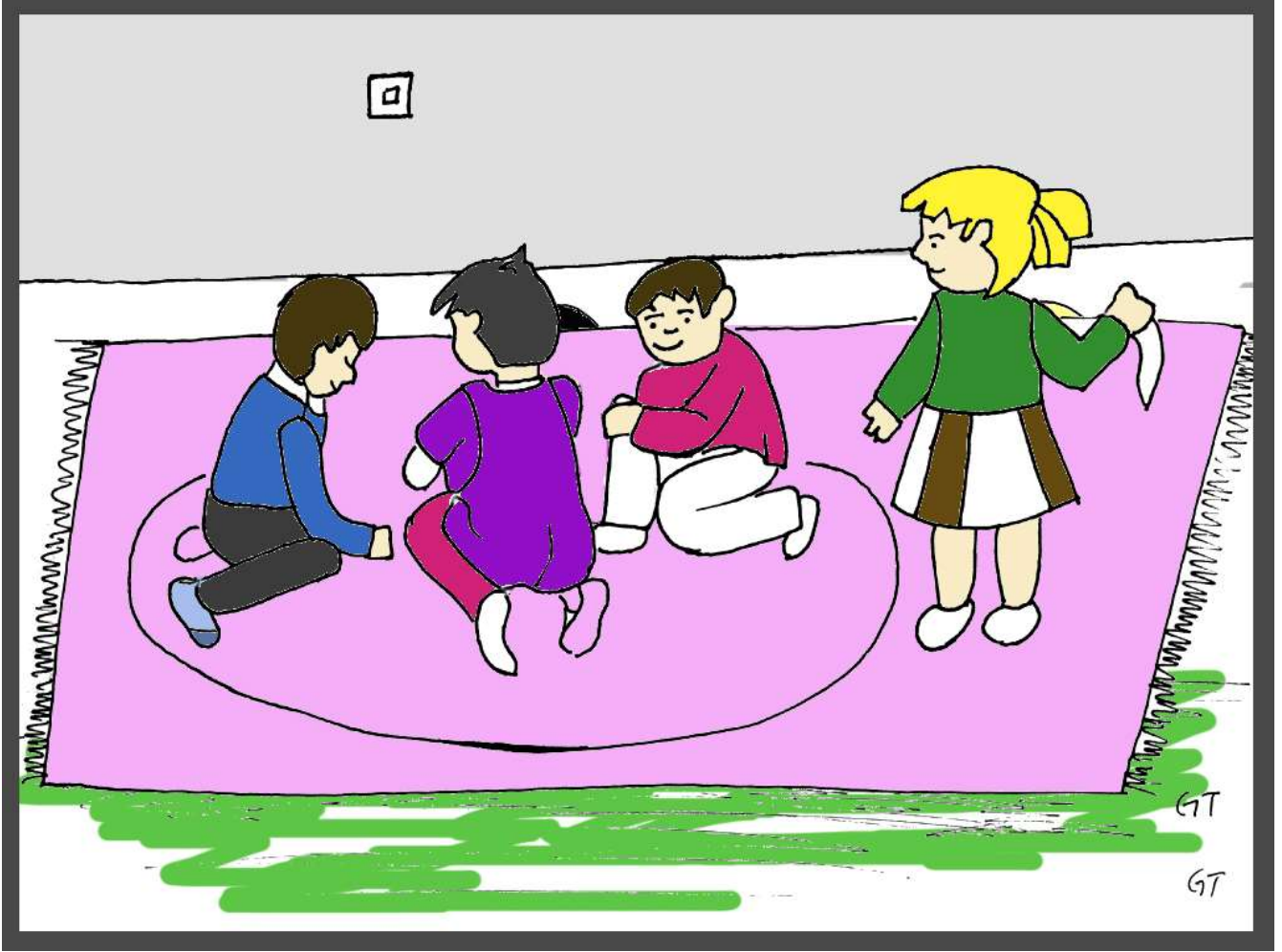
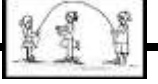
Çölmek (Çömmek)

Oyuncular, eşit sayıdan oluşan iki gruba ayrılırlar. Ortada bir kişi vardır. Gruplar, daire şeklinde dizilir. Eşlerden birisi ayakta, diğeri ise çömelmiş vaziyettedir. Ebeye “çoban” denilir. Çoban, ayakta duranlardan birisine dokunarak kaçmaya başlar. Dokunduğu oyuncu da çobanın koştuğu yönün aksi istikametine koşmaya başlar. Kim yere çöken eşe ilk değerse, diğeri kişi ebe olur.

Çömlük Oyunu

Bir ebe seçilir. Ebe, herkesin kendine bir eş bulmasını ister. Bir halka oluşturulur. Eşlerden birisi ayakta ve yönü içeri bakar pozisyonundadır. Diğer eş, eşinin önünde yere oturur. Oyunda oturanlar “çömlük” sayılmaktadır. Ebe, bu halkanın içerisinde bir süre dolaşır. Ayakta olanlardan birisine elini uzatır. O da eline vurur ve çömlüğünü bırakarak ebenin koştuğu istikamet tersine koşar. Hangisi koşarak çömlüğün başına ilk geçerse, o kişi çömlüğün evi sayılır. Açıkta kalan kişi ise, ebe olur.

Oyunun bir başka oynanışında yere çökenlere “çömlük”; dikelen oyunculara da “direk” adı verilir. Diğer kurallar aynı şekilde uygulanır.

Resim 7: Çömlek Oyunu

Deve Cüce Oyunu, Dilsiz Oyunu, Tıp

Bu oyun açık havada veya kapalı yerlerde oynanır. Ebe oyuncuları sıra halinde karşısına dizer veya sıralarda oturtur. Oyuncu, “deve” denilince ayağa kalkar veya başını yukarı kaldırır. “Cüce” denilince yere çöker veya başını yerer eğer. Önce yavaş tempoyla başlayan bu oyun, gittikçe hızlanır ve şaşırان oyuncu, oyun dışı kalır.

Tıp oyunu da buna benzemektedir:

Oyuncular hareket halindeyken, ebe “tıp” diye bağırır. Oyuncuların aniden durup hareket etmemeleri, konuşmamaları, gülmemeleri gerekir. Aksi davranan oyuncu, oyun dışı kalır.

Dömbülük Oyunu, Deve Hörgücü

Göhlisar civarında ve genellikle ilkokul yaşındaki çocukların oynadıkları bir oyundur. Ebe seçilen iki kişi, karşılıklı birbirinin omzundan tutar ve eğilir. Bunların altından diğer çocuklar sırasıyla geçmeye başlar. Geçerken hata yapan çocuklara ceza verilir. Ceza alan çocuk, eğilir; diğer çocuklar onun üzerine biner. Bu yükü çekemeyen çocuk, bir başka çocuğu sırtına alarak, yirmi otuz metre kadar uzağa taşır.

Dört Yol Ağzı

Oyun alanına birbirini dik kesen iki çizgi çizilir. Burası iki ana caddeyi gösterir. Oyuncular ikişer sıra olur ve caddenin sağ tarafında yerlerini alırlar. Önde bulunan “şoför”, arkadaki “yardımcı”dır. Caddelerin kesiştiği yerde bir “trafik polisi” durmaktadır ve düdük çalarak, geçişi düzenlemektedir. İşaretlere uymayanlar, cezalandırılır ve oyundan çıkarılır. Belli bir süre içerisinde en güzel araba kullanan eşler oyunu kazanmış olur.

Ebecilik

Hareket taklidine dayalı şaşırtmalı oyunlardandır. Özellikle kapalı alanlarda ve sekiz on kişilik oyuncuyla oynanır. Ebe, ortaya oturur; diğer oyuncular onun etrafına daire şeklinde otururlar. Oyuncular önceden belirledikleri bir işin taklidini (saz çalma, davul çalma, araba sürme, demir dövme vb.) ebenin “haydi” emriyle ayrı ayrı yapmaya başlarlar. Ebe, aniden herhangi bir oyuncunun oyununu yapmaya başlayınca diğer oyuncular da ebenin oyununu (taklidini) yapmaya başlarlar. Ebe, biraz sonra bir başka oyuncunun taklidini yapmaya başlar. Şaşıran oyuncuya ceza verilir ve oyun yeniden başlar.

El Arabası

İkişerli gruplar oluşturulur. Eşlerden birisi yere çöker ve ellerini yere koyar. Diğer eş, yerdeki eşinin ayaklarından tutar. Tüm gruplar, bu şekilde belirlenen çizgide sıra olur ve komut ile başlarlar. Öndeki eş, elleri yardımı ile yürümeye çalışırken arkadaki eş de dengeyi sağlamaya çalışır. Bitiş çizgisine ilk ulaşan grup, birinci olur.

El El Üstünde Kimin Eli Var

Bir ebe seçilir ve yere yüzükoyun yatırılır. Diğer kişiler ebenin üzerine ellerini üst üste koyarlar. “El el üstünde kimin eli var?” diye ebeye sorarlar. Ebe, bilmeye çalışır. Bilirse en üstte olan kişi, ebe olur. Bilemezse, ebeliği devam eder. Oyun bu şekilde devam eder gider. Bilemeyen ebeler, cezalandırılır. “Arı sokması mı, iğne batması mı, yumruk mu istersin?” gibi sorular sorarlar. Ebe bunlardan birisini seçer. Ebe, arı sokması dediğinde çocuklar, ebenin kulağının başında “vız vız!” diyerek kolunu ve bacaklarını çimdiklemeye; yumruk dediğinde sırtını yumruklamaya çalışırlar.

Oyunun bir başka oynanış şekli şöyledir:

Ebe yere yatmaz, bunun yerine yüzünü duvara saklar. Diğer oyuncular yine aynı şekilde ellerini, ebeğin sırtına koyarlar ve ebeden bilmesini isterler. Oyun devam eder gider.

Resim 8: El El Üstünde Kimin Eli Var

Esir Almaca

En az beşer kişilik iki grup ile oynanır. Dikkate dayanan bir koşmacadır.

Gruplar arasına kırk elli metre mesafe bırakılır. Karşılıklı her iki gruptan birer kişi çıkar ve birbirine dokunmaya çalışır. Önce dokunan, diğerini esir almış olur. Esir aldığını kendi bölgesine (yurduna) götürür.

Bu oyunun bir başka oynanışı “**elim sende**” oyunudur. Genellikle akşam karanlığında veya oyundan eve giderken oynanır. Oyuncular birbirlerine dokunarak “*elim sende*” derler.

Eşli Kim Vurdu Oyunu

Bu oyun dört kişiyle oynanır. Oyunculardan birisi, oyunu daha önceden hiç oynamamış ve bu oyunu hiç bilmiyor olmalıdır. İkişer kişilik iki grup oluşturulur. Kurallar anlatılır. İkili eş, yere yatırılır ve yüzleri kalın bir örtü ile kapatılır. Ayakta kalan çift, yatan ebelerin sırtına herhangi bir şeyle vurur. Yerde yatanlar, sırtlarına vuran kişiyi bilinceye kadar yerde yatmaya devam ederler. Yerde yatan eşlerden oyunu bilen kişi, yerden kalkar. Oyunu bilemeyen, eşinin sırtına vurmaya başlar. Yerde yatan eş, diğer iki oyuncunun adlarını söyleyerek kendisini vuranı bilmeye çalışır. Tabii ki kendi eşini vurduğu için bilemez ve sürekli dayak yer.

Gazoz Kapağı Oyunu

Üç, dört kişi arasında oynanan bir oyundur. Ufak bir çukur kazılır. İki metre uzaklıktan çukura gazoz kapakları atılır. En çok kim çukura gazoz kapağı atarsa o oyunu kazanır.

Oyunun bir başka anlatımı şöyledir:

Yere yılan şeklinde bir eğri çizilir. Baş tarafına büyük bir yuvarlak çizilir. Gazoz kapakları kuyruk kısmına yerleştirildikten sonra parmakla atılarak en az atışla kapak yuvarlağın içine sokulmaya çalışılır.

Gelincik Oyunu

İki kişi ile oynanır. Her iki oyuncu da ellerindeki kâğıtlara birden ona kadar rakam yazar. Oyuncular sayışmaca ya da kura ile oyun sırasını belirlerler. Oyuna başlayan, yazdığını eliyle saklayarak kâğıda bir rakam yazar. Diğer oyuncu, yazılan rakamı bilmeye çalışır. Bilirse sıra ona geçer. Bilemezse, yazan kişi rakamların olduğu kâğıttaki söylenen rakamın bir yanına çizgi çizer. Her bilemediğinde, diğer bir yanına, bir çizgi daha çizer. Rakamın dört tarafı da çizilip kare olduğunda, o rakam “gelin” olur. Oyun bu şekilde sürer. Oyunun sonunda hangi oyuncunun gelinleri fazla ise, o oyuncu oyunu kazanmış olur.

Gülümseme Oyunu

Oyuncu sayısında bir sınır yoktur, istenildiği kadar olabilir. Oyuncular bir daire şeklinde otururlar ve hiç gülmemeye çalışırlar. Ebe, gülümser ve iki eliyle yüzünü sıvazlayarak sanki gülümsemesini eline almış gibi yapar. Herhangi bir oyuncuya ellerini uzatarak sanki gülümsemesini eline almış gibi yapar. Oyun, bu şekilde devam eder. Sırası gelmeden gülen ya da gülümsemesini verdikten sonra da gülen kişi, oyunu kaybeder. En sona kalan kişi, oyunu kazanır.

Hacıyatmaz

Oyuncu sayısında sınırlama yoktur. Bir ebe seçilir ve diğer çocuklar ebenin etrafında daire oluşturur. Ebe, sopanın bir ucunu yere dayar ve diğer ucunu bir parmağıyla tutar. Her oyuncunun bir numarası olmalıdır. Ebe herhangi bir oyuncunun numarasını söyler. Eğer oyuncu sopayı yere düşmeden tutabilirse yanmaz. Eğer düşürürse ebe olur.

Haçlı Değneği

Yere çok fazla uzun olmayan bir sopa dikilir. Ebe belirlenir. Oyuncular, ellerindeki sopaları belirlenen çizgiden atarak yere saplanmış sopayı vurmaya çalışırlar. Eğer kimse vuramazsa, ebe değişir. Vururlarsa herkes koşarak saklanır. Ebe onları bulmaya çalışır. İlk bulduğu kişi, ebe olur. Oyun, bu şekilde devam eder gider.

Hayvan Bitki Oyunu

En az iki oyuncuyla oynanır. Oyuncular ellerine kâğıt ve kalem alırlar. Kâğıtlarını eşit bölümlere ayırırlar. Oyunculardan biri, bir harf söyler. Oyuncular bu harfle başlayan hayvan, bitki, şehir, ülke, isim, eşya, sanatçı isimlerini yazarlar. Yazıp bitiren oyuncu elliye kadar sayar. Sayma bitince her oyuncu yazdıklarını okur. Aynı ismi yazanlar 5 puan; farklı yazanlar 10 puan; sadece birisi yazmışsa 15 puan alır. Yazamayan ise puan alamaz. Toplam bölümüne herkes, aldığı puanı yazar. Oyunun sonunda puanlar toplanır ve en çok puan alan birinci olur.

Hayvan	Bitki	Şehir	Ülke	İsim	Eşya	Sanatçı	Toplam
At	Ayçiçeği	Ankara	Amerika	Ayşen	Ayna	Ayhan Işık	
Pars	Pırasa	Paris	Pakistan	Perihan	Perde	Perran Kutman	
Tay	Tere	Trabzon	Tayland	Tülay	Tarak	Türkan Şoray	

Şekil 2: Hayvan Bitki Oyunu

Humbul

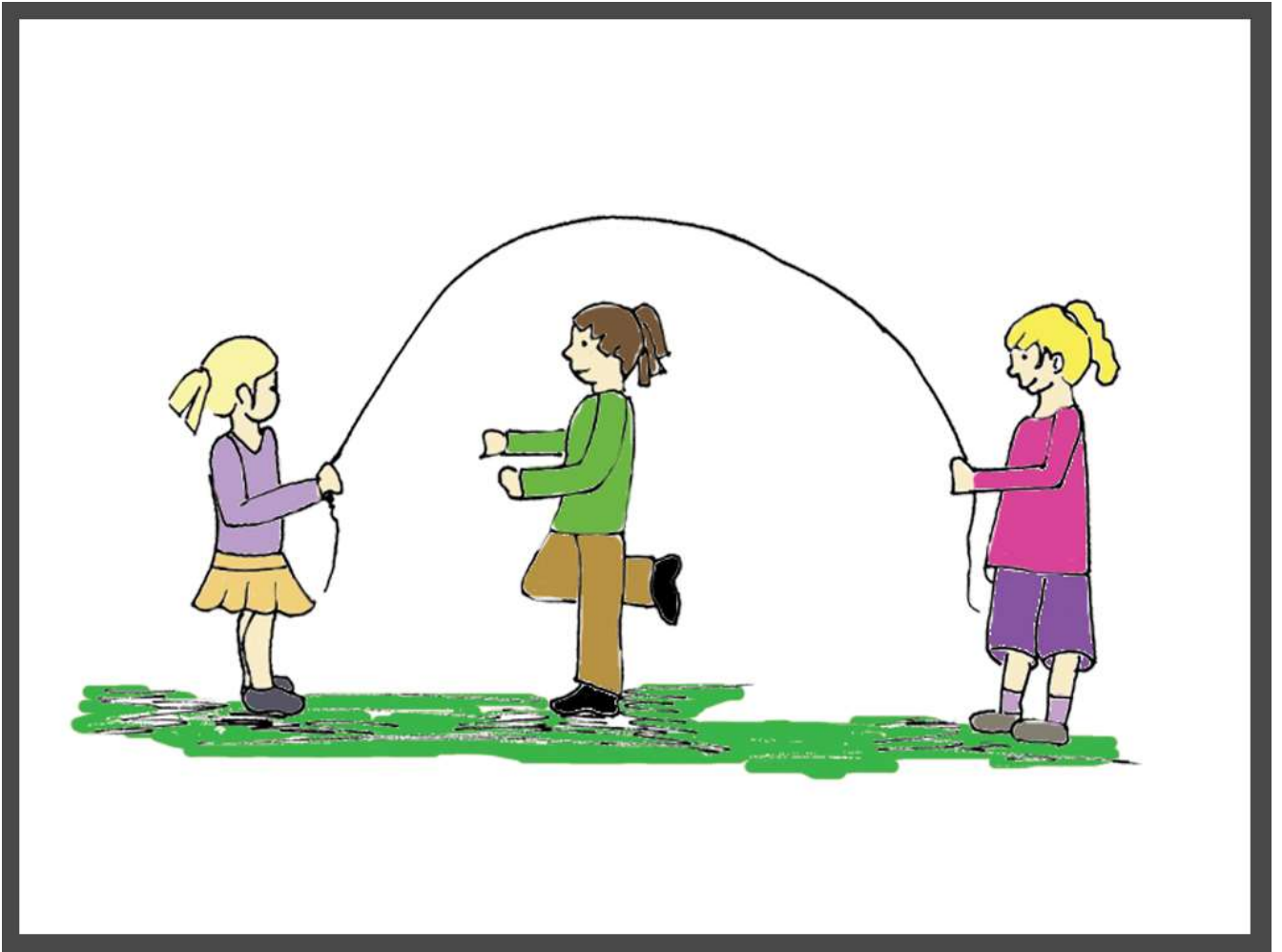
En az dört kişi ile oynanır. Herkes oyuncu sayısı kadar kendi ismini ya da bir şehir ismini kâğıtlara yazarak katlar. Tüm kâğıtlar karıştırılır ve tüm oyuncular oyuncu sayısı kadar kâğıt çekerler. Hepsinin aynı isimden olmasını sağlamaya çalışırlar. Bu amaçla istemedikleri kâğıdı, yanındaki kişiye verirler. Oyun bu şekilde devam eder gider. İsimlerin tümünü aynı yapan kişi, elini ortaya vurarak

“*hımbıl!*” der. Diğer oyuncular da “*hımbıl!*” diyerek ellerini elin üstüne koymaya çalışırlar. En üste el koyan kişiye ceza verilir.

İnek Buzağılatmaca

İki kişi ile oynanır. Ambar oyununa benzer. Yere altı tane çukur kazılır. Bu çukurlar içerisine beşer tane taş konulur. Oyunculardan birisi, birinci kuyudan beş taşı alıp, her kuyuya bir tane taş atar. En son taş attığı kuyudaki tüm taşları alıp yine aynı işlemi yapmaya devam eder. İlk taş aldığı kuyu içinde dört tane taş olursa oyuncunun ineği buzağılamış olur ve o taşları alır. Yine dolaşmaya devam eder. Taşları boş bir çukurda biterse, oyunun sırası diğer oyuncuya geçer. Başlanan çukurda dört taş birikmiş ise, yine inek buzağılamış olur. Oyun bu şekilde devam eder gider. Taşlar bitinceye dek oyun oynanır. Kimin ineği buzağılanmış olursa, oyunu o kazanmış olur.

Resim 9: İp Atlama

İp Atlama

Oyuncu sayısında bir kısıtlama yoktur. Uzun ve sağlam bir ip ile oynanır. Oyundaki basamaklar ve kurallar oyun başında kararlaştırılır. İki kişi ip çevirir. Diğerleri de sırayla atlarlar. Önce birer kez atlanır. Sonra iki, üç diye çoğalır gider. Tekerlemeler eşliğinde tek veya eşli atlanılabilir. İpin çevrilişi yavaştan hızlıya doğru gidebilir. Ayağı ipe takılan ya da atlayamayan, ip tutmaya geçer. Atlayan çocuk, ipe değmemişse tekrar atlamak için sıraya geçer. Eğer ipe değmişse, yanmış sayılır.

Buradaki “**yanmak**” tabiri, tüm çocuk oyunlarında kaybedenin durumunu anlatan bir tabirdir. Yanan kişi, ipi tutmaya veya sallamaya geçer. Başka birisi yanıncaya kadar, oyun devam eder.

İp atlama tek kişiyle de oynanır. Oynayan kişinin boyuyla doğru orantılı olarak bir ip gereklidir. Uzunca bir ip, iki ucundan tuttuktan sonra dirsekler kırılır ve eller omuz hizasında kaldırılır. Daha sonra ip, öne doğru çevrilir ve ip yere değdiği anda üzerinden zıplanır.

Oyun, daha zevkli ve zor hâle getirmek için bir sağ bir sol ayakla, geriye doğru veya dirsekler çapraz yaparak atlanır.

İstop Oyunu

Oyuncu sayısı sınırsızdır. Ebenin eline tutabileceği bir top verilir. Diğer çocuklar, ebenin çevresine toplanırlar. Ebe, elindeki topu havaya atar ve diğer çocuklar kaçarlar. Ebe, attığı topu düşürmeden yakalar ve tam yakalayacağı sırada “istop” der. Bu sırada, kaçan çocuklar dururlar. Ebe, elindeki topu yakınındaki veya vurabileceği bir çocuğa atar. Top, çocuğa değerse, ebe kurtulur. Topun değdiği çocuk, ebe olur. Ebe, kimseyi vuramazsa, ebeliği sürer.

Ebe, topu havaya attıktan sonra havada yakalayamazsa, yerden alıncaya kadar “**istop**” diyemez. Ebe topu kime atıyorsa, o oyuncu, yer değiştiremez.

Oyunun bir başka oynanış şekli şöyledir:

Ebe, topu havaya atarken oyuncular etrafa kaçmaya başlarlar. Ebe, oyunculardan birisinin ismini söyler. İsmi söylenen kişi kaçmayı bırakır ve topu tutmaya çalışır. Topu tuttuğu zaman “**istop**” der. Kaçıran oyuncular oldukları yerde durmak zorundadırlar. İstop denildiği halde kaçan oyuncular, oyundan çıkar. Daha sonra topu yakalayan kişi, topu oyunculardan birine doğru fırlatır. Eğer vurmaya başarsa oyunu kazanır.

Oyuncular bir bir elenip en sona kalan kişi, oyunun birincisi olur.

Resim 10: İstop Oyunu

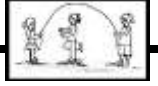
Jandarma-Vali

Kibrit kutusu ile oynanan bir oyundur. Kibrit kutusunun dik tarafına “vali”, kavlı yerine “jandarma”, yazılı tarafına “dayak”, düz tarafına “af” yazılır. Sırası ile herkes atar. Herkes, ne yazılı ise, o olur. “vali” gelirse, emir verir. Kaç sopa atılacağına karar verir. Başka bir oyuncu “vali” oluncaya kadar, kibrit kutusunu atmaz. “Jandarma” olanın elinde sopa vardır. Bu, ucu düğümlü peşkir de olabilir. Dayak çıkan kişiye “vali”nin emrettiği kadar vurur. “Af” gelen kişiden sıra geçer. Bu oyunun bir başka şekli, “öldüm oyunu” (bkz.)dur.

Karalama Oyunu

Herkes birden başlayarak bir numara alır. Elde bir kömür vardır.

“Karalardan oku(okuntu) gelmiş. Bir karalıdan üç karalıya oku(okuntu) gelmiş.”

Diyerek konuşmaya başlarlar. Kimin adı söylenmişse önce kendi adını sonra herhangi birinin adını söyler. Şaşıranın yüzüne bir çizgi çizer. Oyunun sonunda en çok kara alan, oyunu kaybeder.

Karış, Ayaktan Atlama, Elden Tüyme

İki kişi çoban (ebe) olarak seçilir. Çobanlar yere otururlar. Ayaklarını birbirine dayarlar. Diğer oyuncular, teker teker bacakların üzerinden atlamaya başlarlar. Esas amaç, çobanlarla oyuncuların ayaklarının bir birine temas etmemesidir. Çobanlar, ayaklarını üst üste koyarlar. Sonra sırasıyla ayakları üzerine bir yumruk daha sonra iki yumruk koyarlar. En sonunda ayakları üzerine iki yumruk ve bir karış; iki yumruk iki karış koyarlar. Oyuncular geçerse, çobanlar sırasıyla diz çökerler; diz çöküp el ele tutuşurlar; diz çöküp başlarını birleştirirler. Oyunculardan hangisi temas ederse ebe o olur. Eğer temas olmazsa, oyun bu şekilde devam eder gider.

Karış oyununun “ayaktan atlama”, “elden tüyme” adları da vardır.

Resim 11: Karış, Ayaktan Atlama, Elden Tüyme

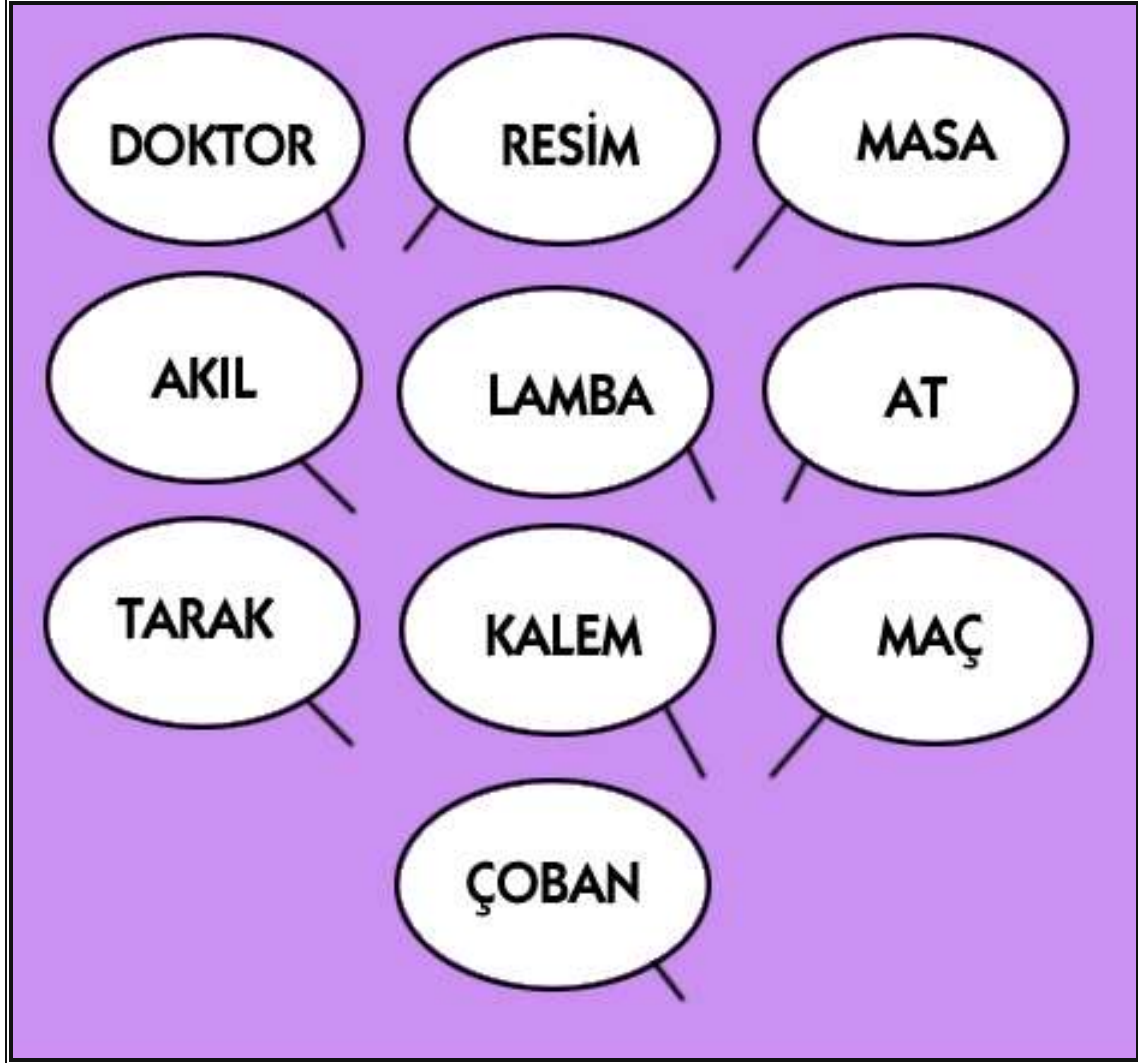

Kaşıklama Oyunu

Bu oyun da körebe oyununa benzer. Ebenin gözü bağlanır ve eline bir tahta kaşık verilerek oturtulur. Ebe, elindeki kaşıkla, karşısına gelen kişinin üstüne sürter ve onu tanımaya çalışır. Oyuncular hep birlikte: “Önüdeki kim?” diye sorarlar. Ebenin cevabı yanlış ise, “Bilemedin iyi yokla!” derler. Ebenin cevabı doğru ise, ebelikten kurtulur.

Kelime Oyunu

Bu oyun, çocukların kelime dağarcığını geliştirmek için yararlıdır. Oyunculardan biri ortaya bir kelime atar ve sıradaki oyuncu o kelimenin son harfiyle başlayan bir kelime söylemek zorundadır. Kelime bulamayan oyuncu önce üç kere uyarı alır. Daha sonra oyun dışı kalır. Oyun bu şekilde tek kişi kalıncaya kadar sürer gider.

Resim 12: Kelime Oyunu

Kıskanç Tavuk

Eşit sayıda iki gruba dağılan oyuncular, arka arkaya dizilip birbirlerinin bellerinden tutarlar. Her iki grubun önünde bulunan oyuncuya “anaç tavuk” denilir. Anaç tavuğun arkasındakiler ise “civcivler”dir. Anaç tavuk, arkasındaki civcivleri diğer grubun anaç tavuğuna yakalatmadan onların civcivlerini yakalamaya çalışır. El teması yeterlidir. Kaçma ve kovalama sırasında grubun dağılmaması gerekir.

Fotoğraf 6: Kıskanç Tavuk

Körebe, Çillik, Köyelek

Sayısmaca ile ebe seçilir. Ebenin gözleri sıkıca, hiç kimseyi görmeyecek şekilde bağlanır. Çevresindeki oyuncular, ellerini çırparak ses çıkartır ya da şarkı söylerler. Ebe onlardan birini yakalamaya (dokunmaya) çalışır. Ebeye yakalanan oyuncu, ebe olur. Oyun böylece sürdürülür. Oyun sırasında ebe ve diğer çocuklar, çizilen alanın dışına çıkamazlar. Çıkarlarsa, oyunu yöneten uyarır.

Yeşilova taraflarında körebe oyununa benzeyen bir başka oyuna “çillik”, “köyelek” denilmektedir.

Mendil Kapmaca

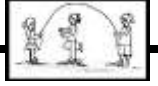
Eşit iki gruba ayrılan çocukların her biri, birden başlamak üzere bir numara alırlar. İki grubun tam ortasında bir kişi durur. Elinde bir mendil vardır. Ebenin söylediği numaralar (oyuncular), koşarak gelir ve mendili almaya çalışır. Mendili alan kişi, rakibine yakalanmadan kendi grubunun yanına kaçmaya çalışır. Mendili alamayan oyuncu, elenmiş olur. Oyun sonunda en çok oyuncusu olan takım, oyunu kazanmış olur.

Resim 13: Mendil Kapmaca

Mom Mom

Eskiden genellikle düğün geceleri açık arazide 5-10 kişilik bir grupla oynanırdı. İki grup halinde bölüşülür ve bir grup uzaklaşarak saklanır, diğer grup oyuncuları onları bulmaya çalışır. Gece olduğu için el feneri veya herhangi bir aydınlatma aracı kullanılır.

Saklanan oyuncular gece karanlığından istifade ederek “Mom mom mom...” diyerek bağırır ve hemen yer değiştirerek başka bir yere saklanır. Ebe olan oyunculardan biri saklanan oyuncuyu yakalarsa veya görüp ismini söylerse, o oyuncu oyundan çıkar. Gördükten sonra o da “mom mom...” diye yüksek sesle bağırır ve ismini söyler. Görülen oyuncu eğer yanlış isimle söylenirse, mesela “Ali” yerine “Mustafa” diye söylenirse, bu oyuncu yüksek sesle “kazan patladını, kazan çatladını” diye bağırarak oyunun yeniden başlamasını sağlar.

Öldüm Oyunu

En az üç kişi ile oynanır. Kâğıt parçaları üzerine “polis”, “hırsız”, “üye” yazılır. Kâğıtlar katlanır ve karıştırılır. Herkes birer tane çeker. Hiç kimse, kendisinin ne olduğunu söylemez. “Hırsız” olan, tahmin ederek “üye”yi bulmaya çalışır. Doğru tahmin ise “üye”, “öldüm!” der. “Polis”, “hırsız”ı göz kırparken yakalayabilirse, “hırsız” ceza alır.

Oyunun bir başka oynanış şeklinde kâğıt parçaları üzerinde “polis” ve “katil” yazılıdır. Oyuncu sayısı kadar kâğıt katlanır ve karıştırılır. Oyuncular, birer tane seçerler. Polisin kimliğini belirtmesi oyuncuların kararına bağlıdır. “Katil” olan teker teker oyunculara göz kırparak onların ölmesini sağlar. “Polis”, “katil” ve bir oyuncu kalıncaya kadar oyun devam eder.

Öt Kuşum Öt

Çok sayıda oyuncu ile oynanır. Ebenin gözleri bağlanır. Oyunculardan birisi gelip ebeye dokunur. Ebe, kendisine dokunan oyuncuya “öt kuşum öt!” der. Sesini değiştirerek öten oyuncuyu bilmeye çalışır. Bilemezse ebeliği devam eder.

Bu oyunun bir başka oynanış şekli şöyledir:

Ebenin gözleri bağlanır. Oyunculardan birisi gelir ve ebe onu elleriyle yoklayarak yüzünden saçından tanımaya çalışır ve “öt kuşum öt!” der. Oyuncu sesini değiştirerek “cik cik...” der. Ebe, onu sesinden tanımaya çalışır.

Renkli Dünya Oyunu

Çok sayıda oyuncu ile oynanır. Daire şeklinde duran oyuncular, ellerini üst üste koyarlar. Tekerleme eşliğinde ellerini sırasıyla birbirlerinin ellerine vururlar. Tekerleme kimin eline vurulmasıyla biterse o kişi, ebe olur. Ebe hemen bir renk söyler. Diğer oyuncular hemen kaçar ve ebenin söylediği rengi bulmaya çalışırlar. Ebe, rengi bulamamış oyuncuları yakalamaya çalışır. Ebenin yakaladığı kişi, oyun dışı kalır. En sona kalan, oyunu kazanır.

Saklambaç, Sinlenmecik

Oyun, açık alanda ve en az üç kişiyle oynanır. Ancak, oyuncu sayısı ne kadar çok olursa oyun o kadar zevkli geçer. Önce ebe seçilir. Ebe seçiminin de çeşitli şekilleri vardır. Tekerlemeyle sayışabilirler; ancak genellikle şu şekilde olmaktadır:

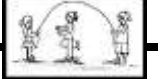
Oyuncular ellerini uzatır ve “*kompara pinyes*” diyerek ellerini çevirirler. Örneğin üç kişiden ikisinin eli kapalı birinin eli açık gelirse, açık olan oyuncu ebelikten kurtulur. Ellerin ikisi açık, birisi kapalı gelirse kapalı olan oyuncu ebelikten kurtulur. En sona kalan kişi ebe olur. Daha sonra kale seçilir; bu bir duvar, ağaç vb. olabilir. Ebe kaleye gider ve oyunculara sırtını döner. Gözlerini kapatır ve elliye kadar birer birer saymaya başlar. Diğer oyuncular, ebe sayarken, “*Bakan bakan bir olsun; iki gözü kör olsun*” derler ve etrafa saklanmak için kaçırlar.

Ebe saymayı bitirince arkasına, yanına saklanmayı önlemek için “*Önüüm arkam, sağım, solum sobe, Saklanmayan ebe.*” der ve arkadaşlarını aramaya başlar. Gördüğü oyuncunun ismini söyler ve koşarak kaleye gelip elini dokunur. İsmi söylenen oyuncu, ebeden önce gelip kaleye elini dokunursa sobelenmekten kurtulur. Bu şekilde sobelenen oyuncu, ebe olur. Ebe sayısı birden çok olursa, aralarında ebenin duymayacağı şekilde meyve veya çiçek adı tutarlar, sonra ebeye hangi meyve veya çiçeği beğendiğini sorarlar. Ebe “elma” derse, “elma” seçilen ebe olur ve oyun yeniden başlar. Ebe, sobelediği oyuncunun adını yanlış söylerse oyuncu “*çanak çömlek patladı*” diye bağırır ve ebenin sobelemesini kabul etmez.

Saklambacın farklı köylerde farklı sayışmaca ve oynanış şekillerine de rastlanır:

*Birim sıçan, ikim sıçan, üçüm sıçan, dördüm sıçan
Beşim sıçan, altım sıçan, yedim sıçan, sekizim sıçan,
Dokuzum sıçan, onum sıçan...
Önüüm arkam, sağım, solum sobe
Saklanmayan ebe.
Bir çam, iki çam, üç çam, dört çam,
Beş çam, altı çam, yedi çam, sekiz çam
Dokuz çam, on çam...
Bir de benim amcam.
Önüüm arkam, sağım, solum sobe
Saklanmayan ebe.*

Saklambaç, geceleri ay ışığında da oynanır. Genellikle iki gruptan biri kale olarak belirlenen yeri bekler, diğer grup saklanır. Kalede bekleyen grup hem saklananları bulmaya hem de kaleye dokunduramamaya çalışır. Bu tür saklambaç oyununa “**zincir kırma**” da denilir.

Resim 14:Saklambaç

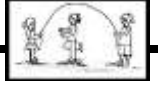
Sekeleme

Çubuk şeklinde sopa yere sektirilerek vurulur. Önce yere sonra havaya fırlayan sopa, başka bir sopayla havadayken vurulmaya çalışılır. Her vuruş bir puandır. Oyunun sonunda en çok puanı alan, oyunu kazanır.

Seke Seke Ben Geldim, Sek Sek Oyunu

Açık havada kalabalık iki grupla oynanan bir oyundur. İki tane ebe vardır. Bu iki ebe, oyuncularını kendileri seçerek iki grup oluşturur. Gruplar beş metre arayla karşılıklı sıra halinde yere çömelirler. Ebe, grubundaki oyunculara sırayla bitki, çiçek, meyve isimlerini verir. Her iki grup, birbirine konan isimleri bilmezler.

Oyuna başlayan grubun ebesi, diğer grubun ebesinin yanına tek ayak üzerinde, sekerek gider ve “seke seke ben geldim, kabakların oldu mu secelere doldu mu” diye seslenir. Diğer ebe, “oldu oldu,

selelere doldu” dedikten sonra, diğer ebe, çömelen ebelerin başlarını elleriyle yoklar ve birisini seçer. Seçtiği oyuncunun gözlerini elleriyle kapatır ve “*gelsin gelsin kim gelsin, armut gelsin*” diye seslenir.

Adı armut olan oyuncu seke seke gelir ve gözleri kapalı olan oyuncunun başına parmaklarının ucuyla yoklar ve hafifçe vurur. Yine aynı şekilde yerine gider ve oturur. Ebe, gözünü kapattığı oyuncunun gözlerinden ellerini çeker ve kimin vurduğunu bilmesini ister. Oyuncu, birisinin ismini tahmin eder. Eğer doğruysa, o oyuncu kendi grubundan kalkar ve diğer grubun oyuncularının arasına geçer. Yeni gelen oyuncuya başka bir isim verilir ve oyun, yeniden devam eder. Gruplardan birisinin tüm oyuncuları karşı gruba geçinceye kadar oyun sürer.

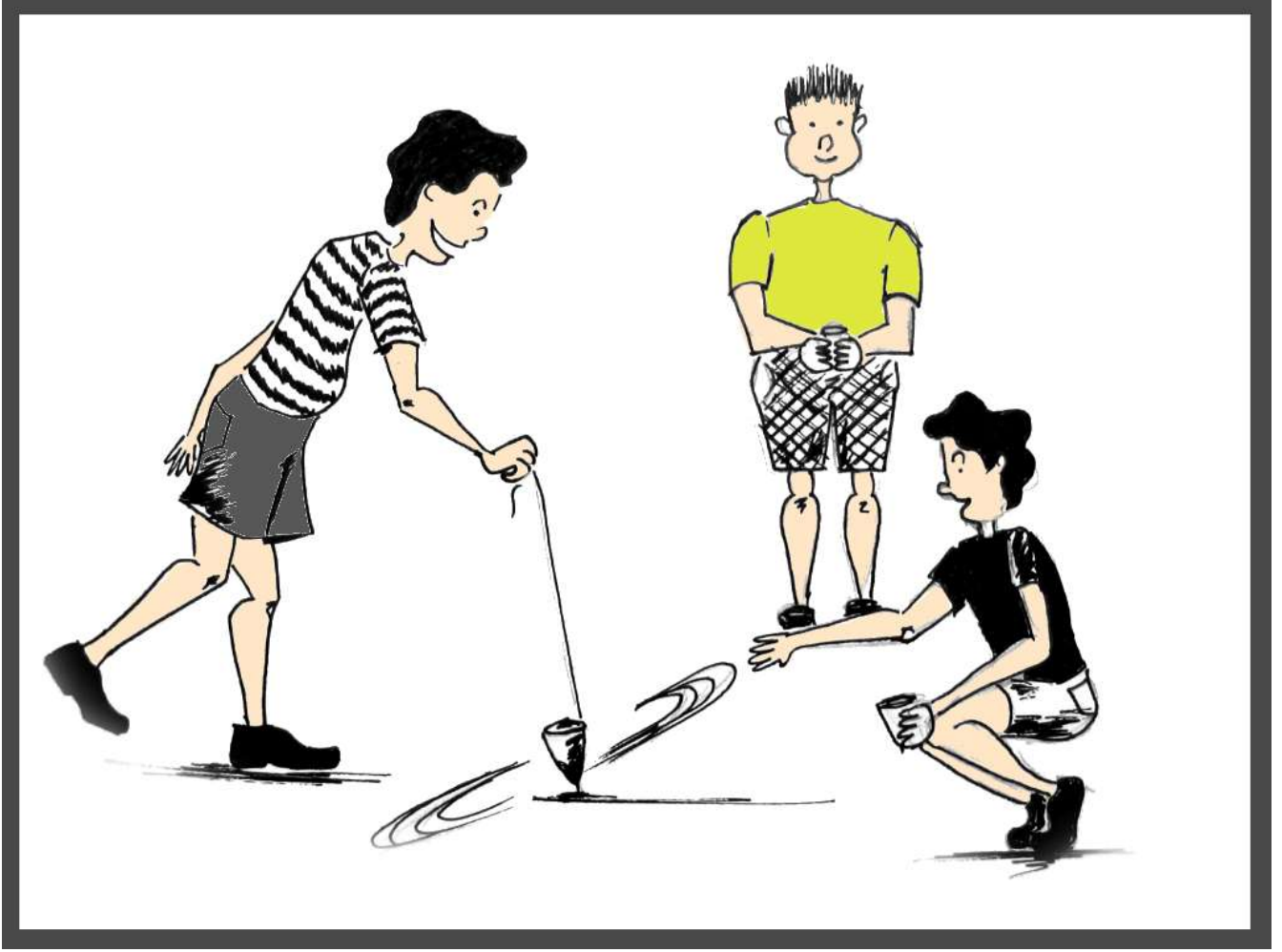
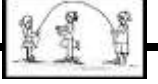
Topaç, Tossak, Şebek

Topaç; uçları sivri, elips şeklindedir. Topaç fırlatılarak döndürülür ve en uzun döndüren kişi oyunu kazanır.

Eskiden şimdi olduğu gibi renk renk topaçlar yoktu. Çocuklar, şimşir ağacından kendileri yaparlar ve bazen boyarlar, üzerine şekiller, resimler yaparlardı.

Bir ağaç parçasını yontarak oval bir şekil verilir. “Topaç” adı verilen bu oyuncağın ucuna ayakkabı kabarası denilen çivi çakılır. Bir metre uzunluğunda sağlam ve kalın bir ip, bu çiviye aşağıdan yukarıya doğru dolanılır. Düz ve sert bir zemine atılır ve ip çekilir. İpin ucu elde kalır. Topaç yere atılıp ipi sökülünce, ipsiz olarak, dönmeye başlar. Hangi oyuncunun topacı daha fazla dönerse, o oyuncu oyunu kazanmış olur. Topaç durunca aynı işlemler yinelenir. Topaç oyununa “**tossak**” da denilmektedir.

Topaç oyununa benzer bir başka oyunun adı “**şebek**”tir. Bu oyun, eskiden çok sık bulunan tahta ip makaralarıyla oynanırdı. Tahta makaranın bir tarafı kesilir ve sivriltilir. Ortasına ya ucu sivriltilmiş küçük bir sopa ya da kısa bir kurşun kalem sokulur ve sopanın başı, tutulacak şekilde uzun bırakılır. Bu oyuncak, elle yerde döndürülerek ya da ipe sarılıp savrulularak oynanır.

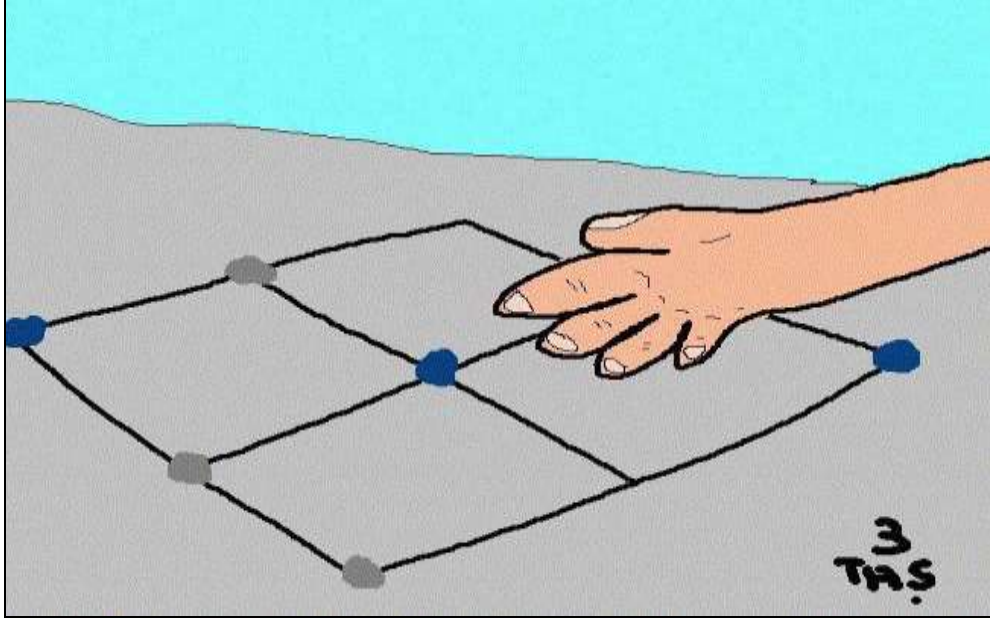

Resim 15:Topaç

Üç Taş

İki kişiyle oynanan bir oyundur. Her oyuncunun üç tane taşı vardır. Sokakta toprağın üzerinde veya her yere basitçe çizilebilen şekil üzerinde oynanabilir. Oyuncuların amacı, kesişme noktalarına yerleştirilen taşlarla yatay, dikey ya da çapraz yönde bir sıra oluşturmaktır. Oyuncular taşlarını sırayla ve teker teker boş kesişme noktalarına yerleştirerek oyunun başlangıç konumunu oluştururlar. Sonra her oyuncu sırayla bir taşı diğer bir boş noktaya geçirir ve üçlü bir sıra oluşturmaya çalışır.

Taşların hepsi konduktan sonra, ilk taşı koyanın oynaması gerekir. Taşlar konulup elde kalmayınca şekil üzerindeki taşlar sadece boş olan yerlere hareket ettirilebilir, ama sadece bir basamak olmak şartıyla olur. Önünde kendi taşı varsa dahi hareket edemez. İlk kez üç taşı yan yana ya da alt alta getiren oyunu kazanır. Oyuncuların taşlarının karışmaması için değişik şekil ya da renkte taşlar seçilir.

Resim 16: Üç Taş

Yağlı Yağlı

Küçük bir çukur kazılır. Çukurdan birkaç adım öteye kozalak konulur. Sayışmadan sonra herkes, sırayla kozalağı ayağı ile teperek çukura katmaya çalışır. Çukura katan oyuncu, oyunu kazanır ve bir puan alır. Oyun sonunda en çok puanı alan, oyunu kazanmış olur.

Yağlık Topu

Sekiz-on kişiyle oynanan bir oyundur. Uzun dokunmuş bir peşkir ya da bir bez bir ucundan topuz edilir. Oyunculardan biri ebe seçilir. Ötekiler halka şeklinde yere oturur. Ayakta kalan ebe, yağlık topunu gizleyerek ve halkanın dışında dönerek oturanların birinin arkasına bırakır. Bıraktığını fark ettirmemek için dolanmaya devam eder. Arkasına yağlık topu bırakılan kimse topu sezinlemezse ebe, dolanarak yağlığı bıraktığı yerden alıp topu fark etmeyen oyuncuyu dövmeye başlar. Dövülen oyuncu ebe olur. Oyun bu şekilde sürer gider.

Ebenin bıraktığı topuzu arkasına bırakıldığını fark eden oyuncu, yağlık topunu kaparak ebeyi döver. Ebe yerini bulup oturuncaya kadar dövülür. Yerini bulunca dayaktan kurtulur.

Yağlık topu can alıcı yerlere vurulmaz. Sadece sırta, omuzlara vurulur.

Yattı Kalktı

Oyuncuların isminin baş harfı kullanılarak meyve ismi verilir. Örneğin oyuncunun ismi Şadiye ise şeftali; Emsal ise elma; Naci ise nar vb. gibi. İstenilirse meyve yerine hayvan, şehir adları da verilebilir.

Oyuncular, daire şeklinde yere oturarak diz çökerler. Oyuna ilk başlayan önce kendi ismini sonra bir başkasının ismini söyleyerek yatar kalkar. Söyleyiş şu şekildedir:

“Şadiye yattı kalktı Emsal!” yerine “Şeftali yattı kalktı Elma!” der ve “Elma yattı kalktı nar!” şeklinde devam eder. İsmi söylenen kişi, yere yatar kalkar ve başka bir ismi söyler. Oyunda yanılan veya hareketi yanlış yapan, sözleri yanlış söyleyen oyuncu, oyun dışı bırakılır. Oyun bitiminde kalan kişi, oyunu kazanmış olur.

Resim 17: Yattı Kalktı

Yumruk Koyma Oyunu

İki veya daha fazla çocuk tarafından oynanır. El çevikliği esastır. Yumruklar toprak zemine veya bir masa üzerine konulur. Hangi çocuk çabuk davranırsa o kazanır. Sırasını geçiren çocuk kaybeder. Yumruklanan ellerin içine bir şeyler saklanır. Elinde ne olduğunu ya da gösterilen şeyden elinde kaç tane olduğunu bilenler ödüllendirilir. Genellikle Gölhisar taraflarında oynanan bir oyundur.

Yuttum

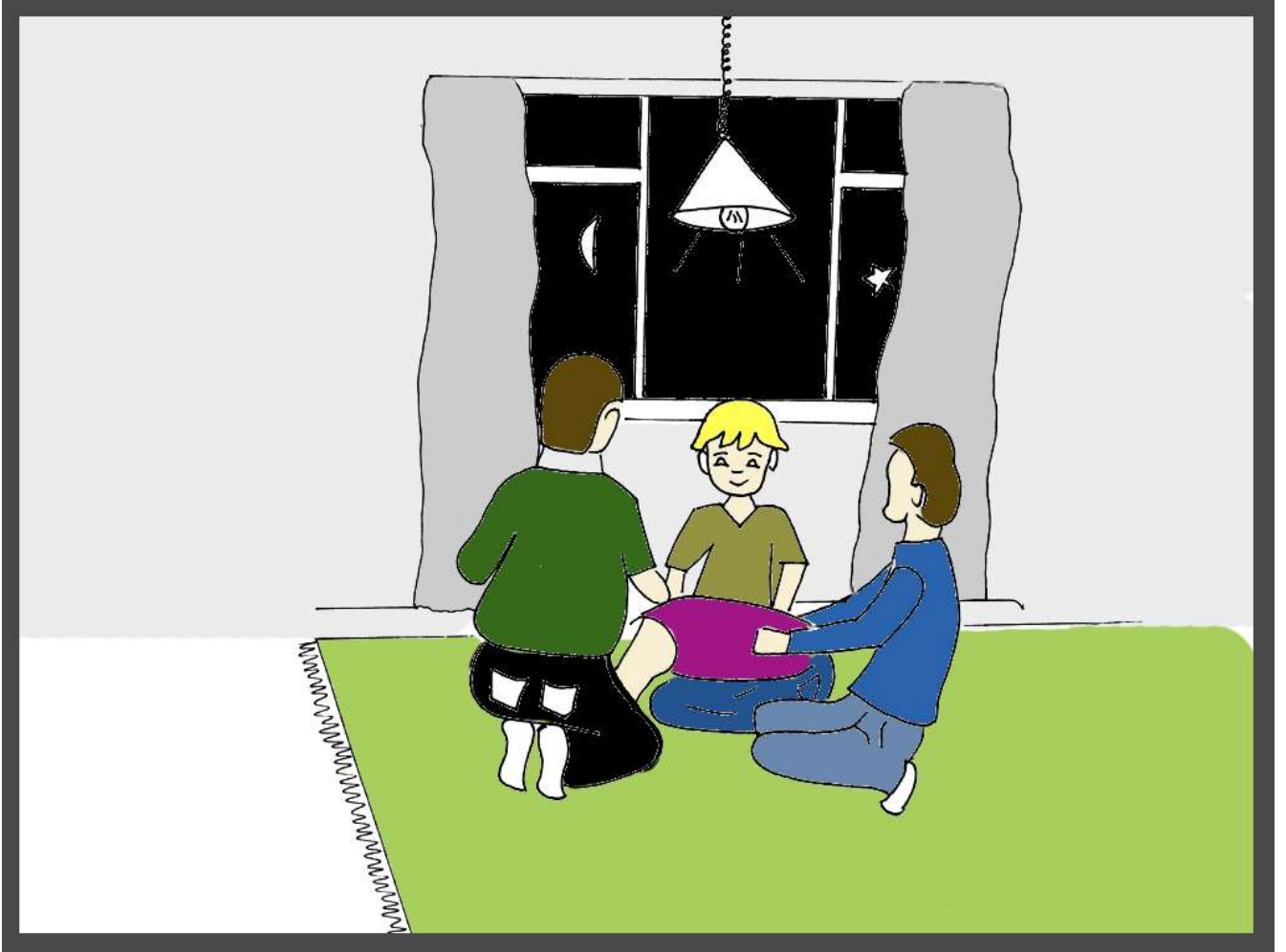
Oyuncular, daire şeklinde dizilirler ve gözlerini kapatırlar. Ortaya “kemik” diye tabir edilen herhangi bir cisim konulur. Ebe, içlerinden birisine gizlice kemiği verir. Ebe, “yuttunuz mu?” diye sorar. Herkes, “yuttuk!” der. Gözü kapalı oyuncuları, elleri ile kemiği bulmaya çalışırlar. Bulan kişi, ebe olur.

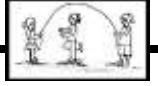
C. GENÇ (YETİŞKİN) OYUNLARI

Bu oyunlar, 13-17 yaş arası çocuklarla gençlerin oynadıkları oyunlardır. Yaş ilerledikçe oyunların kurallarında ve ceza şartlarında zorlukların arttığı görülür. Bu oyunlar daha güçlü, yaşça büyük çocuklar arasında ve artık gruplaşmaya başlamış olanlar tarafından oynanır. Bu oyunlarda sokaklar veya mahalleler arası rekabet de vardır.

Büyük çocuk ve genç oyunlarında yeteneklerin geliştirilmesi, sosyal çevreden etkilenmelerinin ortaya konulması, dayanıklılığının artırılması, grupların rakip oyun grupları haline gelmesi ile müsabaka disiplinine geçilmesi, zekâ ve beceri örneklerinin sergilenmesi gibi ayrıntılar görülür. Grup oyunlarında çocuk, diğerlerinden geride kalmamak ve beceriksiz duruma düşmemek için, ister istemez, bir rekabete girecektir. Ancak, amacın kazanmak değil, oyunu kurallarına göre oynamak ve oyun arkadaşlarıyla iyi geçinmek olduğu anlatılmalıdır. Çocuğun kendi gücünde ve yeteneğinde arkadaşları olduğu gibi, kendisinden daha güçlü ve daha zayıf arkadaşları da olacaktır. Bütün bu şartlarda çocuk, deneyerek ve yaşayarak birbiriyle ilişkisini sürdürmeye veya kin ve nefret duymadan ilişkisini kesmeye kendisi karar verecektir.

Resim 18: Ağam Hennası

Ağam Hennası

Davetliler veya ziyafete katılanlar bir daire yaparak otururlar. Ortaya oyunu bilen bir ebe çıkar ve yere diz üstü kapanır. Herkes ebenin sırtını yumruklamaya çalışır. Sırtına yediği yumruğun sahibini bulunca, ebe değişir. Burada önemli olan, ziyafete ilk defa katılan ve oyunu bilmeyen kişilerin ebe seçilmesidir. Bu durumda oyun, daha zevkli hale gelir. Oyunu bilen ilk ebe, yumruğu yedikten sonra, oturanlar hep birlikte “ağam hennası” türküsünü söylerler:

*Ağam hennası Hennası
Sana kim vurdu kim vurdu
Ya şu vurdu, ya şu vurdu
İllem şu vurdu, şu vurdu*

Türkünün “ya şu vurdu, ya şu vurdu, illem şu vurdu” kısmına geçildiğinde yöneten, eliyle oturan şahısları rast gele işaret eder. “İllem şu vurdu” dediği an “illem” sözcüğü kime işaretlenmiş ise, aslında yumruğu vuran odur. Eğer ebe bunu anlamış veya oyunu önceden biliyorsa, ebenin değişmesi kolay olur. Bilmeyen biri ise, bir hayli yumruk yiyerek katılanları ve seyredenleri neşelendirir.

Tavana urgan çekilir. Urganın ucu halka yapıp, boynun arkasına konan çengelden geçirilir. Urgan takılan kişi urgana asılarak, kendini yukarıya çeker ve tavanı öper. Başkan, kendi grubun “ya şu vurdu, ya şu vurdu, illem şu vurdu” kısmında “dikkat” çeker ve burada gizli bir harekette bulunur. Taraflar dikkat kesilir. Bu hareketi bilen ceza almaz, bilmeyen birinin beline uzunca bir kuşağın ucunu dolarlar. Diğer ucunu gerdirerek ve aralarında gizleyerek oluk biçimine sokarlar. Suyu dökerler. Kuşak oluktan giden su, beline dolanan kişiyi aniden ve buz gibi ıslatınca neşeli bir ortam yaratılır.

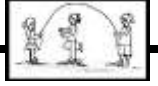
Oyunu bilmeyen yeni birini, uzunca hamur teknesine sedyede gibi yatırır. Karnına su dolu testiye koyarak üzerini örterler. “Hasta var. Karnı şişmiş, doktor yok mu?” diye bağırlar. Sonra birisi “doktor geldi” diye seslenir. Bir kişi, elinde gizlediği taş ile gelir. Bir eliyle muayene ederken “ooo... bu hastanın karnı şişmiş, hemen ameliyat gerek” der ve öbür elindeki taşı testiye vurarak şişi indirir. Böylece teknedeki kişi buz gibi suyla ıslanınca hoşça vakit geçirilmiş olur.

Ara Kesme Oyunu

Genellikle 10-15 yaş arası çocukların oyunudur. Kimi zaman 18-20 yaşına kadar olan delikanlıların da oynadığı görülür. “Elim sende” oyunu, ara kesmenin yumuşatılmış ve dar alanda basitleşmiş şekli olabilir.

Ara kesme sahası oyuncu sayısına göre bir veya iki dönümlük düz bir arazidir ya da harman yeridir.

Ara kesme, karşılıklı seçilmiş iki takım oyunudur. Açık alanda ve düz arazide oynanan kısa mesafe koşusuna dayanan bir oyundur. Takımlar, üç veya beş kişiden oluşur. Yeterli takım eri bulunmadığı durumlarda ikişer kişilik takımlarla oyun kurulabilir. Takımlar altı kişiyi aşarsa, kargaşa olacağından oyunun tadı kalmaz, zevkle izlenmez.

Takımlar, takım başlarının eşleşip oyuncuları seçmeleriyle kurulur. Takımlar kurulduktan sonra ortaya bir daire çizilir. Takımın büyüklüğüne göre bir iki metre çapındaki bu daire, “**bekçi takımı**”nın yuvası, yurdu olur ve “**kale**” olarak nitelenir.

Yurdunu savunan “bekçi takım”, “kale” olarak adlandırılan çemberin içinde sırt sırta verip kaleyi beklerken, kaçan ve kaleyi zapt etmek üzere saldıran takım, kalenin beş-altı metre ilerisine bir çember oluşturur.

Takımlar yerini aldıktan sonra gözetici bir hakem bir-iki-üç... diye sayar. Üç sayımından sonra oyun başlamıştır. Hakem yoksa bekçi (kaleci), takım kaptanı sayarak oyunu başlatır.

Oyun başlayınca kaleciler, hem kaleyi korumak hem de kaleyi zapt etmek isteyen karşı takımın oyuncularını yakalayıp sobelemek yani saf dışı etmek için onları kovalamaya başlarlar.

Kaçan takım oyuncuları (kaleyi zapt etmek isteyen saldırgan takım), hem yakalanmamak hem de kaleye ayak basıp zapt edebilmek için çevik ve atak olmak zorundadır.

Kovalayan takımın kale avantajına karşılık kaçanların önünde geniş bir alan vardır. Bunun yanında kaçanların bir avantajı da kale bekçisi takım oyuncularının ikisinin arasından geçerek yahut kovalayan oyuncu ile kale arasından geçerek onu saf dışı etmektir. Zaten oyunun kuralı ve adı buradan gelir.

Kaçan ve saldıran oyunculardan biri, kovalayan bekçi takım oyuncularının ikisinin arasından kendisine el değirmeden geçerse karşı takım oyuncularından kaleye uzak olanı oyun dışı kalır. Oyunun adı da bu oluşumdan gelmektedir.

Oyun devam ederken kale bekçileri aralarını kestirmeden kaçan takım oyuncularına tek tek dokunurlarsa kaçan takım yenilmiş olur. Yenilen takım bir kama (gama) ya da “keler” yemiş sayılır. Bu durumda oyun devam eder.

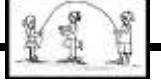
Takımlar yer değiştirmeksizin oyun devam ederken kaleyi almak isteyen takım oyuncuları hem yakalanmamak hem de aralarından sızıp kaleye ayak basabilmek için mücadele ederler. Kaçan takım oyuncuları, bekçi takım oyuncularının aralarını keserek saf dışı ettiklerinde kalede kalan tek oyuncuyu da değişik yöntemlerle aldatıp kaleye ayak basmaya çalışırlar. Böylece hem kale bekçiliğini kazanırlar hem de kalecilere bir kama (gama) sokarlar.

Oyuncular birbirlerine çelme takamazlar, yumruklamazlar veya tokat atmazlar. Oyunda sopa, değnek, ip kullanılmaz. Giysilerden tutulmaz. Sobelemek için hafif bir dokunuş yeterlidir. Kuytu bir yerde saklanmak, aldatıp tuzak kurmak yasaktır.

Kalede sürekli bir kişi bulunur. Kale boş bırakılmaz. Oyun 5-6 kamada sona erer. Bu süre yaklaşık bir saati bulabilir.

Kaçan takım sürekli kama yerse genellikle üçüncü kamadan sonra yer değiştirilir. Kimi durumlarda baskın takımdan güçlü bir oyuncu zayıf takıma verilerek zayıf bir oyuncu alınır. Böylece oyunda denge kurulur.

Bu oyun, geçmiş zamanların fetih ve yurt savunması olaylarından arta kalmış olabilir. Savunulan dairenin “kale” olarak adlandırılması, kale dışındaki oyuncuların kaleyi zapt etmek için

önce kaçıp sonra saldırmaları geçmişteki savaş oyunlarının eğlenceye dönüşmüş biçimi olarak algılanmalıdır.

Aşık Oyunu

Koyun, keçi, oğlak ve küçük danaların ayak bileklerinden çıkan kemikler, çocuklar için birer oyun aracı idi. Eskiden aşık kemikleri renk renk boyanırdı. Sokakta ve evlerin damlarında sadece erkek çocukları tarafından oynanırdı.

Dikdörtgen şeklinde olan aşık kemiği temizlendikten sonra oyuna hazırdır. Herkeste aşık denen kemikler vardır. Ortaya bir daire çizilir. Amaç bu dairenin içine kemikleri belli bir uzaklıktan dik atmaktır. Dik atabilen oyunu kazanır.

“Aşık oyunu”na benzeyen bir başka oyun şöyledir:

Dana boynuzu, keçi boynuzu veya küçük baş hayvan kemiği oyunun esas malzemesidir. Oyun gece oynanır. Oyunculardan birisi, kemiği göstererek, ileriye fırlatır. Oyuncular, kemiği aramaya başlarlar. Kemiği bulan “*kemik*” diye bağırır ve kemiğin ilk atıldığı yere yakalanmadan götürmeye çalışır. Götürebilirse, kemiği atma hakkına sahip olur. Diğer oyuncular kemiği bulanı yakalamaya çalışırlar. Kemiği bulamazlarsa bile, bazı oyuncular “*kemik*” diye bağırarak diğer oyuncuları yakalamaya çalışırlar.

Yeşilova, Salda taraflarında bu oyuna “**kemiş, kemik**” adları da verilir.

Resim 19: Aşık Oyunu

Babık Oyunu

İki veya daha fazla kişiyle oynanır. Oyunun malzemesi “değnek” ve kemik”tir. Oyunun bir başka anlatımında ise çift tırnaklı hayvanların ayak tırnakları (babık) ile oynandığını görüyoruz.

Geniş bir alanda oynanır. Alanın ortasına “emmen” denilen ve kemiğin girebileceği şekilde küçük bir çukur kazılır. Oyuncular ellerindeki değnek veya sopalarla babığa vururlar ve bir seferde onu emmene katmaya çalışırlar. Herkesin bir vuruş hakkı vardır. Emmene babığı en çok atmayı başaran kişi oyunu kazanır.

Bahtıvar (Bahtıbar)

Hıdırellez’de bir araya gelen genç kızların oynadıkları oyundur. Bucak’ta oynanışı şöyledir:

Herkes, içinde su bulunan üstü örtülü leğene bir şeyler atar. Bu bir düğme, çiçek, herhangi bir şey olabilir. Bahtıvar açan kişi, kızlarla ilgili maniler söyler. Leğenden bir şey çıkarılır ve bir mani söylenir.

Çıkan eşya kiminse onun bahtına okunan manide söylenenler çıkmış olur. Kimse, çıkan bahtına yani manide söylenenlere gücenmez. Aksine “*bahtıma bu çıktı*” der ve kabullenir.

Bahtıvar açanların mani söyleme gücü ve anında bir zihin kıvraklığıyla bir dördlüğü döküvermek gibi özellikleri vardır.

Göhlisar’da bu oyuna “bahtıbar” denilmektedir ve Bucak’takine benzemektedir:

Bir araya gelen kadınlardan yüzük, küpe, bilezik vb. gibi takılar alınarak bir kaptan toplanır. Başlı örtülü bir kadın gözleriyle görmeden kaptan hediye alır ve eliyle kaldırdıktan sonra bir mani söyler. Bu takı kime ait ise, mani ona çıkmış olur.

Bu oyundan sonra kadınlar arasında “su gelinciği” denilen bir birlerini suyla ıslatma oyunu oynanır.

Bu manilerden bazıları şunlardır:

*İnci buldum dizi ile
Kimler görmüş gözü ile
Ben yârimden ayrılamam
Üç beş adam sözü ile*

*Keten gömlek iki kat
Birini giy birini sat
Benden başka seversen
Kalkmaz döşeklere yat.*

*Yârim bahçede gezer
Eline güller dizer
Gül çok güzel emme ya
Yârim gülden de güzel*

*Uzun kavak gazeli
Yârim dünya güzeli
Bana fistan kestirmiş
Etekleri kozalı*

Balık Battı Oyunu

Eskiden uzun kış gecelerinde evde, 10-12 çocuk arasında oynanan bir oyundur. Bu oyun için iki mendil ve iki patates gereklidir. Mendilin içine patates konulur. Sayışmaca sonunda en sona kalan kişi ebe, olur. Ayaklar, ortaya gelecek şekilde, çocuklar dizlerini kırarak, daire biçiminde otururlar. Ebe, bu dairenin arkasında dolaşır. Mendilin içine konulan patatesle, ebenin haberi olmadan, sırtına vurulur. Daha sonra bu mendil, ayakların arasından geçirilerek ebeye yakalatmamaya çalışılır. Bazan diğer oyuncuların da ebe olmasını sağlamak için ebeyi vuran oyuncu, ebe baktığı zaman mendilini

arkadaşına verir. Böylece onu gören ebe, mendili kapar. Elinde mendille yakalanan kişi, ebe olur. Ebe yapılmak istenen kişi, ebe olunca ikinci mendil devreye girer. Oyunculardan biri ebeye o mendille vurur. Ebe tam o tarafa baktığında, vuran oyuncu **“balık battı”** der ve mendili saklar.

Ebenin haberi olmadığı diğer mendille bir başkası vurur. Ebe, mendille kimin vurduğunu buluncaya kadar oyun devam eder. Mendil, oyuncuların dizlerinin altında elden ele gezer. Bazan, mendilin içindeki patatesin ezilip suyu çıktığı olur.

Göhlisar taraflarında oynanan **“balık battı”** oyunun oynanışı şöyledir:

Sekiz on kişi (oyuncu), yer sofrasına oturur gibi otururlar. Aralarına yani ortaya bir ebe alırlar. Havlunun bir ucunu düğüm ederek top haline getirirler. Oyuncuların elleri daima arkada olur. Ortadaki ebenin gafletinden yararlanarak havlunun topuzlu kısmını ebenin sırtına vururlar. Vurduktan sonra havluyu çemberin dışında oluşturulan ellerde elden ele dolandırırılar. Ebe, havluyu herhangi bir oyuncunun elinde yakalayabilmek için çalışır. Elindeki havlu ile yakalanan kişi, ebe; önceki ebe ise oyuncu olur. Oyun bu şekilde sürer gider.

Eskiden, özellikle uzun kış gecelerindeki düğünlerde maşala töreninden sonra gecenin ilerleyen saatlerine kadar damat evinde oynanırdı.

Beş Taş Oyunu

Kışın oda içinde, yazın bahçede oynanan bu oyun, fındık büyüklüğünde beş tane taşla ve en az iki kişiyle, oturarak oynanır. Kura ile oyuncuların oynayış sırası belirlenir. Oyuncu, elindeki beş taşı avucuna alıp sallar ve yere atar. İçlerinden bir taşı seçerek havaya atar ve diğer taşları bir seferde, diğer attığı taşla birlikte, avuçlamaya çalışır. Yukarıya atılan taş, yere düşmeden yakalanır.

Taşların herhangi bir şekilde yerinden kıpırdamaması gerekir. Oyunun bu kısmına **“birler”** denilir.

“İkiler” kısmında taşlar yine yere atılır ve bunlardan birisi seçilerek yukarıya doğru atılır. Bu sefer, taşlar ikişer ikişer avuçlanıp diğer havaya atılan taşla birlikte tutulmaya çalışılır.

“Üçler” kısmında yine bir tanesi seçilip havaya atılır. Yerdeki taşların üçü bir arada, diğeri ise tek olarak alınmaya çalışılır.

“Dörtler” bölümünde de dördü birden alınmaya çalışılır.

“Beşler” bölümünde tüm taşlar eldedir. Taşlardan biri havaya atılırken, aynı elin işaret parmağı yere sürülür ve havadaki taş yakalanır. Sonra taşların hepsi yere atılır.

Orta parmak, işaret parmağının üzerine konulur ve başparmak ile yere temas ettirilir. Buna **“köprü”** denilir. Taşlardan birisi seçilip alınır.

Diğer oyuncudan taşlardan birisini seçmesi istenir. Bu taş, en son oynanacaktır. Oyuncu, kurduğu köprüden seçtiği taşı havaya atarak diğerlerini geçirmeye çalışır.

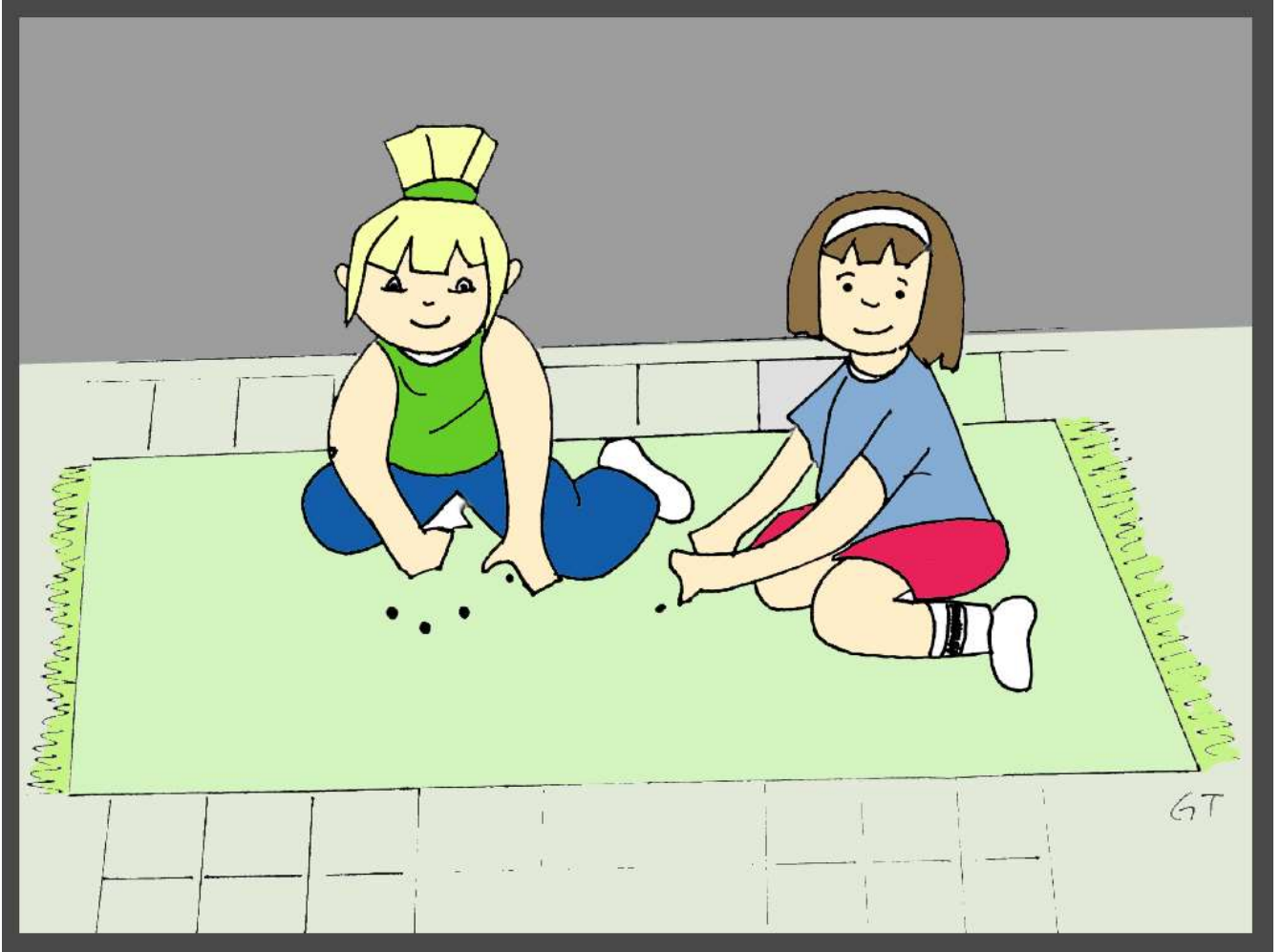

Oyunun başından sonuna kadar, taşların kırıdamaması gerekir. Köprü'nün altından tüm taşlar geçirildikten sonra, avuçta toplanır. Beş taş birden, havaya atılır ve elin üzerinde tutulur. Sonra yine el ayası ile yakalamaya çalışılır. Kaç taş yakalanırsa oyuncunun o kadar “**kama, gama**”sı olur. Oyuna yine en baştan başlanılır. Oyunculardan birisi oyunun neresinde kalırsa, sırası geldiğinde aynı yerden oyuna devam eder.

Beş taş oyununa Aziziye’de “**çakmak taşı oyunu**”, Bucak’ta “**lobbak**”; Başpınar, Tefenni taraflarında “**hobba**” da denilir. Taş sayısı daha fazla olabilir. Yeşilova Navlu’da 24 taşla oynanan oyunun adı “**çekdiri**” dir.

Lobbak: Beş taşla oynanabileceği gibi 15 taşla da oynanır. Beş taştaki kurallara benzer kurallarla oynanır. Bu oyunların hiçbir zararı yoktur. El, göz koordinasyonunu sağlamada yararlıdır.

Çekdiri: Beş taş oyununda olduğu gibi bu oyunda da kural, yükseğe atılan taşı düşürmeden yakalamak, yerdeki taşları alırken diğer taşları oynatmamak, el üstüne konan taşları tekrar yükseğe atınca hiç düşürmeden hepsini yakalamaktır. Bu oyun 24 taşla oynanır.

Resim 20: Beş Taş Oyunu

Birdirbir

Oyunculardan birisi yere eğilir ve kendi ayaklarından tutarak “köprü” vaziyeti alır. Oyuncular sırasıyla ellerini köprü olan arkadaşlarının sırtına koyarak atlarlar. Atlayan kişi, aynı şekilde köprü vaziyeti alarak çöker. Köprü sayısı gittikçe artar. Atlayacak kişi kalmazsa ilk köprü durumunda duran oyuncu tüm köprülerin üzerinden atlar. Oyun bu şekilde devam eder. Çocuklar atlarken “*birdir bir, ikidir iki, üçtür üç, dördtür dört....*” diyerek atlama işini sürdürürler. Atlarken sırayla tekerlemenin dizelerini söylerler. Dengesini kaybeden ya da düşen oyuncu “yanmış” sayılır ve yeni ebe olur. Tekerlemelerden birisi şöyledir:

*Birdirbir,
İkidir iki, olur tilki,
Üçtür üç, yapması güç,
Dördtür dört, kuş gibi öt,
Beştir beş, aldım bir eş,
Altıdır altı, yaptım kahvaltı,
Yedim yedi, elim sırtına değdi,
Sekizim seksek,
Dokuzum durak.*

Birdirbir oyununa bazı köylerde “**hey mafi**” de denilmektedir. Değişik oynanış şekilleri de vardır.

En sonuncusu atladıktan sonra ebe, oyuncuların yanında yer alır ve eğilir. Ebe üzerinden atlanırken bazı sayılarda kimi gülünç hareketler de yapılır.

Örneğin yedinci oyuncu “*yedilim yedili, yediğim tekme*” der, diğer oyuncular tarafından ebe tekmelenir.

Sekizinci oyuncu atlarken “*sekizim seksek*” der ve tek ayaküstünde durur. Bundan sonra atlayacak oyuncuların atladıktan sonra tek ayaküstünde durması zorunludur. Sekizinci oyuncu kendinden sonra atlayan oyuncuları seksek olarak istediği gibi dolaştırmak hakkına sahiptir.

Dokuzuncu oyuncu atlarken “*dokuzum durak*” der demez seken oyuncuların olduğu yerde kımıldamadan durması gerekir.

Onuncu oyuncu atlarken “*onum orak, Fatih'in topları*” der, ebelerin sırtlarını yumruklamaya başlar.

Resim 21: Birdirbir Oyunu

Boynuz Oyunu

Oyun için herhangi bir boynuz kullanılır. Küçük bir çukur kazılır ve boynuz içine dikilir. Oyuncuların elinde birer değnek vardır. Ebe, boynuzun yanında bekler. Boynuzdan on beş adım uzaklığa bir çizgi çizilir. Bu çizgiden sırasıyla herkes değneğini boynuz atar. Eğer boynuz devrilirse, ebe boynuzu dikinceye kadar değneği atan oyuncu, ebeye yakalanmadan değneğini almaya çalışır. Çizgiyi geçmeden ebeye yakalanırsa, ebe olur. Boynuz devrilmezse, değnek atıldığı yerde kalır. Bir başka oyuncu değneği attığında da kendi değneğini yine ebeye yakalanmadan almaya çalışır. Ebeye yakalanan oyuncu, yeni oyunda ebe olur.

Bu oyunun bir başka çeşidi daha vardır. Onun adı da **“boynuz oyunu”**dur:

Oyuncu sayısı kadar çukur kazılır. Kazılan çukurların iki üç metre karşısına aynı sayıda çukur kazılır ve bu çukurlara keçinin boynuzu ya da ona benzeyen ağaç parçasını uçları dışarıda kalacak şekilde gömülür. Oyuncular, ellerindeki sopalarla boynuzlara vurarak karşıdaki çukurlara atmaya çalışırlar. Çukurlara atabilen ilk oyuncu, oyunu kazanmış olur.

Resim 22: Boynuz Oyunu

Cızzık

Çukura “**emmen**”; ebeye “**güdek**”; ebenin ebelik yapmasına “**güdek tutma**”; ebenin elindeki sopaya “**mit**” ya da “**çelik**” denilir.

Meydanda bir yere, dairesel olarak, kişi sayısı kadar emmen kazılır. Herkesin bir emmeni vardır. Oyunculardan birisi, miti ortaya bırakır. Diğer oyuncular, ellerindeki uzun değneklerle vurarak miti uzaklaştırırlar. Güdekçi miti almaya gittiğinde oyuncular, o gelinceye dek, güdeğin emmenini yani çukuru “*cızzık cızzık...*” diyerek kazar, genişletir ve derinleştirir. Güdek gelmeden herkes kendi emmeninin başına döner. Bu arada güdek, bir oyuncuyu yakalar ya da onun yerine geçerse güdekçilik ona geçer. Belirlenen süre ya da oyun sonunda kimin emmeni daha çok derinse, o kişiyi ayaklarından emmene gömerler. Ayaklarını dışarı çıkarma çabaları gülüşmelere sebep olur ve böylece hoşça vakit geçirilir.

Cirit Oyunu

Eskiden Bucak'ta Kocayeriçi denilen alanda oynanırdı. Günümüzde seyirlik olarak yurdumuzun bazı doğu illerinde görülebilen bu cirit oyunu, Bucak'ta tamamen ortadan kalkmıştır.

Çekmeli Top (Çelmeli Top, Çelemli Top)

Önü meydanlık olan bir duvara bir kale çizilir. Oyuncular iki gruba ayrılır ve hangilerinin kalede kalacağına karar verilir. Kaledeki grubun oyuncuları sırayla topu uzağa atmaya başlarlar. Alana dağılan diğer oyuncular, topu yere düşürmeden tutmaya çalışırlar. Eğer düşürmeden tutarlarsa topu atan oyuncu yanmış olur. Böylece bir başka oyuncu atış yapar. Topu tutamayan oyuncu, düştüğü yerden alır ve oradan kaleye atar. Top kaleye değerse, kaleden topu atan oyuncu, yanmış olur ve atış hakkını kaybeder. Top, kaleye değmezse, kaledeki grup bir sayı kazanmış olur ve aynı oyuncu ikinci kez atışını yapar.

Meydandaki grubun kaleye geçebilmesi için kaledeki grubun attığı topları tutması, tutamadığı takdirde topa kaleyi vurarak bütün oyuncuları oyun dışı bırakması gerekir. Oyun sonunda hangi grup çok sayı almışsa, oyunu kazanmış sayılır.

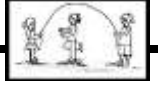
Çelik Çomak

Genellikle güz ve kış mevsiminde, işlerin azaldığı veya yapılmadığı zamanlarda köy delikanlıları arasında oynanan, seyircili bir oyundur. Karşılıklı iki kişi arasında oynanabileceği gibi ikili, üçlü ve dörtlü gruplar halinde de oynanabilir. Elde rahat tutulabilen 60-70 cm. uzunluğunda bir çomak (değnek) ve aynı kalınlıkta 20-25 cm. boyunda çelik (mit, met) ile oynanır. Çeliğin iki ucu birbirine ters yönde yontulmuş olduğundan, düz bir yerde, hangi durumda olursa olsun, bir uç ile toprak arasında daima boşluk meydana gelir. Çomak bu uca vurulunca çelik, uzağa fırlatılır.

Oyunun bölümleri şöyledir:

1. Oyun emmende (çukurda):

Önce yarık biçiminde emmen kazılır. Met yani çelik, bu emmenin ortasına, emmenin uzun kesimine dik ve uçları iki yan tarafa taşmak üzere konur. Çomağın ucu emmenin içine ve çeliğin altına sokulur ve çelik, çomakla olanca kuvvetle havada ileriye doğru fırlatılır. Karşı tarafa elindeki çomakla karşılayıp, geldiği yöne doğru vurmaya çalışır. Vuramadığı veya vurduğu zaman, düştüğü yerden aldığı çeliği eliyle atarak, emmenin ortasına yatık olarak konan çomağı vurması gerekmektedir. Olumlu sonuç alınırsa ebe değişir. Vuramazsa oyuncu oyuna devam ederek bulunduğu yerden çeliğin ucuna çomakla vurup havaya kaldırır ve yine olanca kuvvetiyle vurur. Çeliğin düştüğü yerden devam etmek üzere, bu işlem (çeliğin ucuna vurup havalandırma) iki defa daha yapılır. Sayılar bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, dıkız (on) diye sayılır. Dıkızdan sonra yine başa geçilip, bir sayısından başlayarak dıkıza kadar sayılır. Sonuçta dıkızların toplamı kadar sayı kazanılmış olur.

2. Oyun yerde:

Çelik, ucu kalkık durumda, emmene veya yere konur. Çomakla bu kalkık uca (yerle arasında boşluk olan uca) vurulup havalandırdıktan sonra çomakla vurulur. Bir önceki işlem devam eder.

3. Bu oyunun adı “hava”dır. Çomak normal olarak bir ucundan tutulur. Yumrukla çomağın birleştiği kısma konan çelik havaya fırlatılarak vurulur. İşlem devam eder.

4. Bacak arası (apışarısı):

Bacağın birisi kaldırılır, çomak aradan uzatılır. Ucuna konan çelik, havaya fırlatılır ve çomakla havada vurulur. İşlem devam eder.

5. Arka uç:

Çomak, bel hizasından arkaya doğru uzatılır. Ucuna konan çelik havalandırılarak çomakla vurulur. İşlem devam eder.

6. Uç:

Normal olarak elde bulunan çomağın ucuna çelik konarak işlem devam eder.

Sayılar onar onar sayılır ve birinci oyundan itibaren sayılar sayılırken her on sayıda bir oyun değişir. Böylece bir sonraki oyuna atlanmış olur. Örneğin, birinci oyunda üç on (dıkız) sayı alınmışsa, ikinci on sayı ikinci oyunun sayısı, üçüncü on sayıda üçüncü oyunun (havanın) sayısı olarak oyunun sayısı olarak sayılır ve “hava” atlanarak diğer oyunlara geçilir. Böylece sayılar (dıkızlar) sayılıp yüz sayısına erişilirse, yüz denmez **“dallen”** denilir.

Belirli bir sayıda biteceği kararlaştırılmış olan oyunda ilk yüksek sayıyı kazanan taraf, yenilen tarafa istediği cezayı verir. Örneğin; koşturur, takla attırır, sırtına binip dolaştırır, hayvan taklitleri vb. yaptırır.

Çelik çomak oyununa Bucak'ta **“met oyunu”** denilir:

Merkez olarak büyük bir taş ya da kazılan bir çukur kullanılır. Biri diğerine göre, uzun iki sopa kullanılır. Genelde meşe ağacının dalları tercih edilir; çünkü meşe, en sağlam ağaçlardandır.

Uzun olan sopaya **“çomak”** denir ve elde tutulur. Kısa olan sopa ise **“çelik”** tir. Buna **“çellik”** de denilir. Çukurun üstüne ya da taşın üzerine konulur. Bir ucu yontulmuştur. Yere düştüğünde, yontulan yerinden kaldırılır. Oyunculardan ya da gruptakilerden biri merkezde kalırken, diğeri karşı tarafa geçer. Merkezdeki “çomak” yardımı ile “çelik”i yerden kaldırarak havalandırır ve ileriye doğru vurur. Karşı taraftaki rakipler de çeliği havada sopaları ile yakalayarak vurmaya çalışırlar. “Çelik”in başlangıç noktasından düştüğü yere kadar olan mesafesi “çomak” ile ölçülerek bulunur. “Çomak” boyu sayılır. Dokuzdan sonra “dıkız” denilir.

“Dıkız”dan sonra ikinci bölüm başlar. “Dıkız”dan sonra sırası ile şu bölümler vardır: “Yumruk”, “dillece”, “değnek ucu”, “bacak arası”, “bel vuruşu”, “seken vuruş” ve “serbest vuruş”tur.

“Dillece” bölümünde “çomak”, tek elle tutularak, diğeri el kullanılmadan, çelik havalandırılır ve vurulur.

Üçüncü bölüm denilen “**değnek ucu**”nda “çelik”, değnek ucuna konularak havalandırılır, vurulur.

Dördüncü bölümde yani “**bacak arası**”nda, bir bacak kaldırılır ve değnek aradan geçirilerek çelik, değneğin ucuna konulur ve oradan kaldırılarak vurulur.

“**Bel vuruşu**” denilen beşinci bölümde “çomak”, arkadan belde tutulur. “Çelik”, yine ucuna konulup havalandırılarak vurulur.

Altıncı bölüm “**seken vuruş**”ta, önce “çelik”e küçük bir vuruş yapıp ikinci kez vurulur.

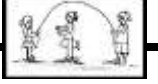
Son bölüm “**serbest vuruş**”ta oyuncu istediği gibi vurur. “Çelik”in düştüğü son nokta, ilk merkez arası değnek ile ölçülür. Bu oyuncunun “kama, gama” sı olur.

Bu bölümlere diğer ilçe ve köylerde şu isimler verilmektedir. Bunlar sırası ile şöyledir: “**Elime**”, “**yumruk**”, “**gırnak**”, “**cümbüş**”, “**soba ucu**”, “**appan**”, “**ben**”, “**şıldır**”, “**dikme**”, “**patırt**”.

Met oyunun bazı kuralları vardır:

Merkezdeki oyuncunun meti ileri atması esastır. Merkez taşının gerisine düşerse oyuncular yer değiştirir. Böylece merkezdeki oyuncu kırılmış olur. Alt taraftaki oyuncunun attığı met, merkeze çok yakın bir yere düşerse met ile merkezin arası değnek ölçülür. Taşa ve mete değmeyecek şekilde tam bir değnek boyu işi kurtarır. Bundan kısa olursa, oyuncular yer değiştirir. Oyunun her bölümünde üç atış hakkı vardır. Mesela yumruk veya değnek ucu bölümünde merkezdeki oyuncu beceremedi ve üç denemenin üçünde de meti ileri fırlatamadı ise “eli kırılmış” sayılır; oyuncular yer değiştirir. Oyuncular yer değiştirdiklerinde kaldıkları bölümden devam ederler.

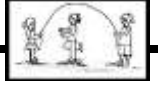
Çelik çomak, Kemer ve Gölhisar taraflarında çeliğe “**çellik**” denilir. Kemer’deki “**çellik oyunu**” iki türlü oynanır:

Resim 23: Çelik Çomak

Kuyu Çelliği:

Çomağın hareket edebileceği şekilde yere kuyu açılır. Çelik yere yan gelecek şekilde konur. Çomak yardımı ile yerdeki çelik ileri doğru itilir. Çeliği tutma sırası olan taraf, tutarsa, taraflar yer değiştirir. Eğer tutamaz ve çeliği çomağa vuramaz ise oyun devam eder. Çeliği atan taraf kuyuya çeliği dikine kor ve havalandırması için çomağı çeliğin ucuna vurur ve havalandırılan çeliği havada tekrar vurur ve çeliğin kuyudan ileri gitmesini sağlar. Kuyudan on çomak boyu uzakta olması bir sayı kazandırır. Oyuncunun çeliği kaptırması, çeliği havalandırmaması (üç seferde), kuyu ile ileri giden çeliğin uzaklığının on çomak boyunda bulunmaması gibi sebeplerden dolayı oyun kaybedilir. 100 puan oyunu bitirir.

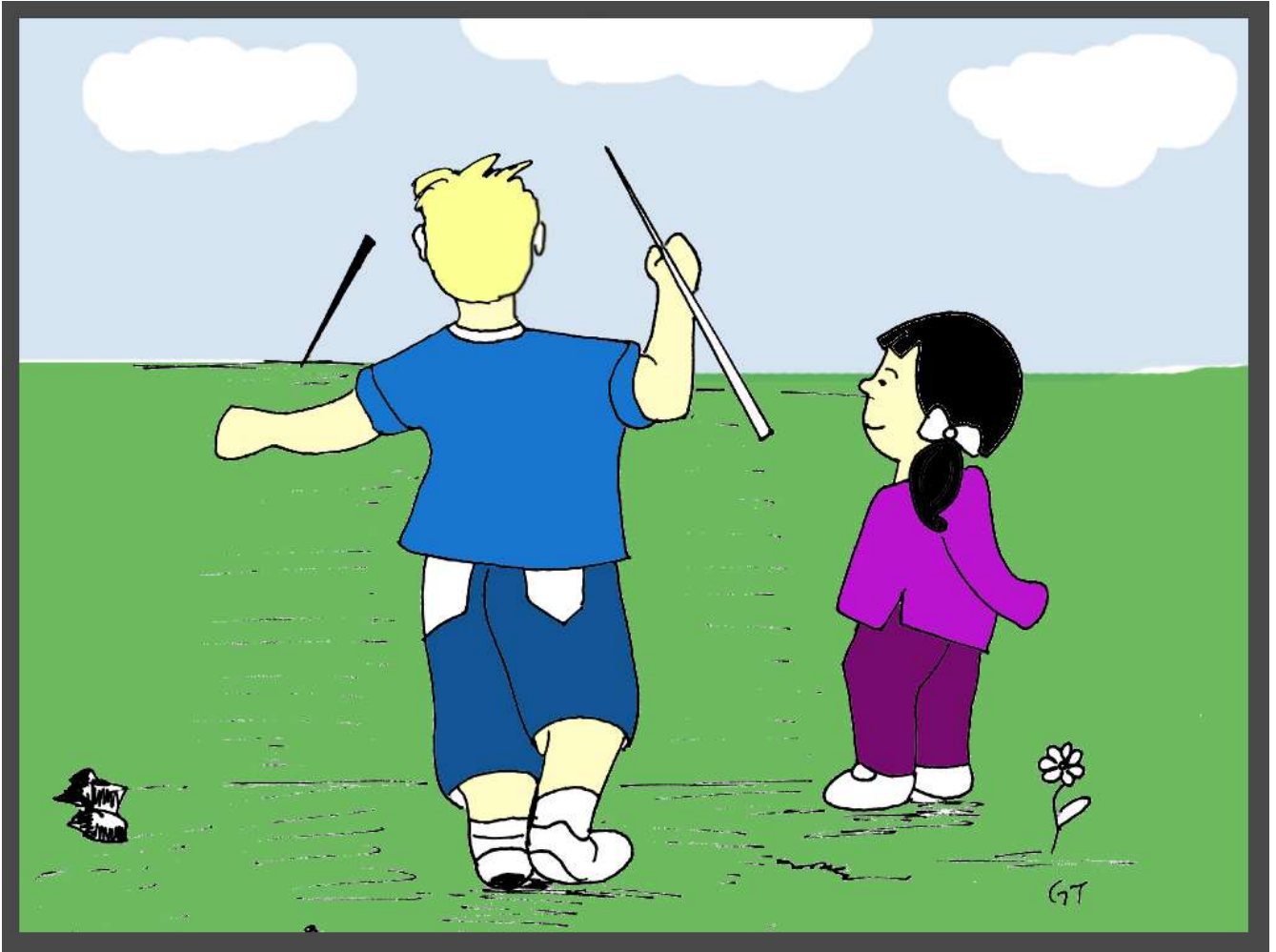

Taş Çelliği:

Hedef bir taştır. Taş orta boydan büyük şekilde olmalıdır. Oyun şu sıraya göre oynanır: Yumruklar, eller, uçlar, apıçlar, beller, taşlar, dikler, yamuklar, küçük taşlar.

Oyunda ebe olan taraf çeliği havada yakalarsa, çeliği taşa vurur. Çomağı kullanan çeliği taştan on çomak boyu çeliği uzattıramazsa oyun, taraflar arasında değişir. Çelik çomak oyununda çeliğin kırılması anında “kırığı çürüğü bizim” sözünü söyleyen taraf puan alır. Oyunda 50-100 puan alan oyunu kazanır.

Çelik çomak oyununa “bacak arası”, “oyun emmende”, “oyun yerde” gibi adlar da verilmektedir.

Resim 24:Çivi Çakma Oyunu

Çivi Çakma Oyunu

En az iki kişi ile oynanır. Uzunca bir sopa (değnek) alınır ve bir ucu yontulur. Yere çizgi çizilir. Çizgiyi geçmeden değnek atılır. Sopanın yere saplanması sağlanır. Diğer kişi de elindeki sopayı fırlatarak, yere saplanmış değneği düşürmeye çalışır. Düşen değneğin sahibi elenir.

Çivi Oyunu

Bu oyun bahçede ya da toprak zeminde oynanır. Ağaç parçalarının ucu sivriltilir. İki kişiyle oynanan oyunda birinci oyuncu çiviye atarak toprağa saplanmasını sağlar. İkinci oyuncu çivisini aynı yere atar. Birinci çiviye devirebilirse kazanır, çivileri alır. Çivi yıkılıncaya kadar oyun devam eder. Çiviye kim yıkarsa yerdeki çivilerin hepsini alır, oyun böyle devam eder.

Bir zamanlar Bucak taraflarında sıkça oynanan bu oyun, günümüzde oynanmamaktadır.

Çoban Kayrağı, Dengire, Dengese, Kakinç

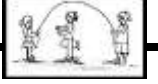
Oyuncu sayısında bir sınır yoktur ama genellikle altı yedi kişiyle oynanır.

Oyuncular, yan yana dizilirler. Önlerine bir çizgi çizilir ve çizginin üç metre ilerisine bir çam kozalağı konulur. Kura çekilir ve bir kişi ebe yani “çoban” olur. Oyuncular, ellerine yassı ve yuvarlak birer taş alır. Kozalağın başında ebe (çoban) durur. Oyuncular, ellerindeki taşla kozalağı üç metre ilerideki çizgiden itirmeye çalışır. Atılan taşlar, kozalağa isabet ederse, “çoban” hemen kozalağı ilk yerine dikmeye çalışır. Bu arada oyuncuları, “çoban” a yakalanmadan kayraklarını alıp çizgi dışına çıkmaya çalışırlar. Eğer çizginin içinde kim yakalanırsa, “çoban” olur. Oyun bu şekilde devam eder gider.

Karamanlı, Tefenni taraflarında bu oyuna “**dengire**” denilmektedir. Dengire’nin oynanışı şöyledir:

Düz bir yere elli santimetre çapında bir daire çizilir. Kozalak büyüklüğünde yuvarlak bir taş konulur. Her oyuncu el büyüklüğünde yassı ve yuvarlak taş alır. Ebe, ortadaki yuvarlak taşın yanına gelir. Diğer oyuncular, dairenin yanından ileride çizilen düz çizgiye ellerindeki taşları atarlar. Çizgiye en yakın atan oyuncu, birinci olur. Diğer oyuncular da taşlarının çizgiye uzaklığına göre sıralanırlar. Oyuncu, çizginin üzerinden elindeki taşı ortadaki yuvarlak taşa doğru atar. Taşı, çizgiden dışarı çıkarırsa ebe taşı alıp tekrar dairenin içine koyuncaya kadar taşını alıp kaçır. Eğer taşına basar ve kaçmaya fırsat bulamazsa diğer oyuncunun taşı daireden çıkarmasını bekler. Ebe’nin amacı, taşını kaçtırmaya gelen oyunculardan birisini vurarak, ebelikten kurtulmaktır.

Yere konulan taş yerine kozalak, top, sopa, kemik de kullanılabilir.

Resim 25: Çoban Kayrağı

Dokuz Taş

Dokuz tane taş yan yana belli aralıklarla sıralanır. Bu dokuz taşın üzerine birer tane daha taş konulur. Bu taşların altı yedi metre karşısına dokuz tane çukur kazılır. Oyuncular, ellerindeki sopalarla üst üste taşları düşürmeden iterek çukura sürüklerler. Düşürmeden, çukura taşları ilk getiren oyunu kazanmış olur.

Dona Gütme

Göhlisar çevresinde oynanan oyundur. Balık battı oyununda olduğu gibi düğünlerde maşala akşamları damat evinde oynanırdı. Yıldırmaya veya bıktırmaya yönelik bir oyundur. Yetişkinler oynar ve uygular; küçükler oyunun neticesine maruz kalır. Amaç, oturulan odada genişliği sağlamak, kendilerine göre küçük olanları yıldırıp o odadan uzaklaşmalarını sağlamaktır.

Duz

Kalabalık iki grup oyuncu arasında, açık havada oynanır. Meydana büyükçe bir taş konulur ve gruptakilerden birisi ebe olur. Gruptan belirlenen bir kişi bu taşın başında bekler. Diğer oyuncular da rakip grubu kovalayıp taşa yaklaştırmaya; ebe, topa dokunmaya gelen oyunculara vurmaya çalışır. Kaçan oyunculardan birisi, bir yolunu bulup, ayağı ile taşa dokunarak “duz” derse, o grup oyunu kazanmış olur. Ebe grubu değişir. Böylece oyun devam eder gider.

Gıcır Oyunu

Göhlhisar çevresinde imece geleneğinin yaşatıldığı dönemde mısır göbeleklerini ayıklarken farklı renklerde yani alaca mısırı kim çok biriktirirse, o kişiye yiyecek türünden çeşitli hediyeler verilirdi. Bu yiyecekler o gece şenlikli bir şekilde yenirdi.

Emmen, Kuyu, Oyuk

On iki tane küçük çukur kazılır. Bu çukurlara “kuyu, emmen” denir. Altı tanesi sağda, altı tanesi solda yan yana yer alır. Elde kırk sekiz tane küçük taş vardır. Her kuyunun içine dörder tane taş konulur. Altı kuyu, bir oyuncunun; diğer altı kuyu diğer oyuncunundur.

Oyuna başlayan oyuncu, ilk kuyudaki dört taşı alır. Her kuyunun içine birer tane taş koymaya başlar. En son koyduğu kuyudaki taşları alır ve yine birer birer her kuyuya dağıtır. Boş kuyuya denk gelirse, oyun sırası diğer oyuncuya geçer. Boş kuyulardaki taş sayısı dört olursa, kuyu o oyuncunun olur. Oyun sonunda en çok kimin kuyusu varsa oyunu o kazanmış olur. Oyun bittikten sonra, oyunculardan bazıları tekerlemeler söyler.

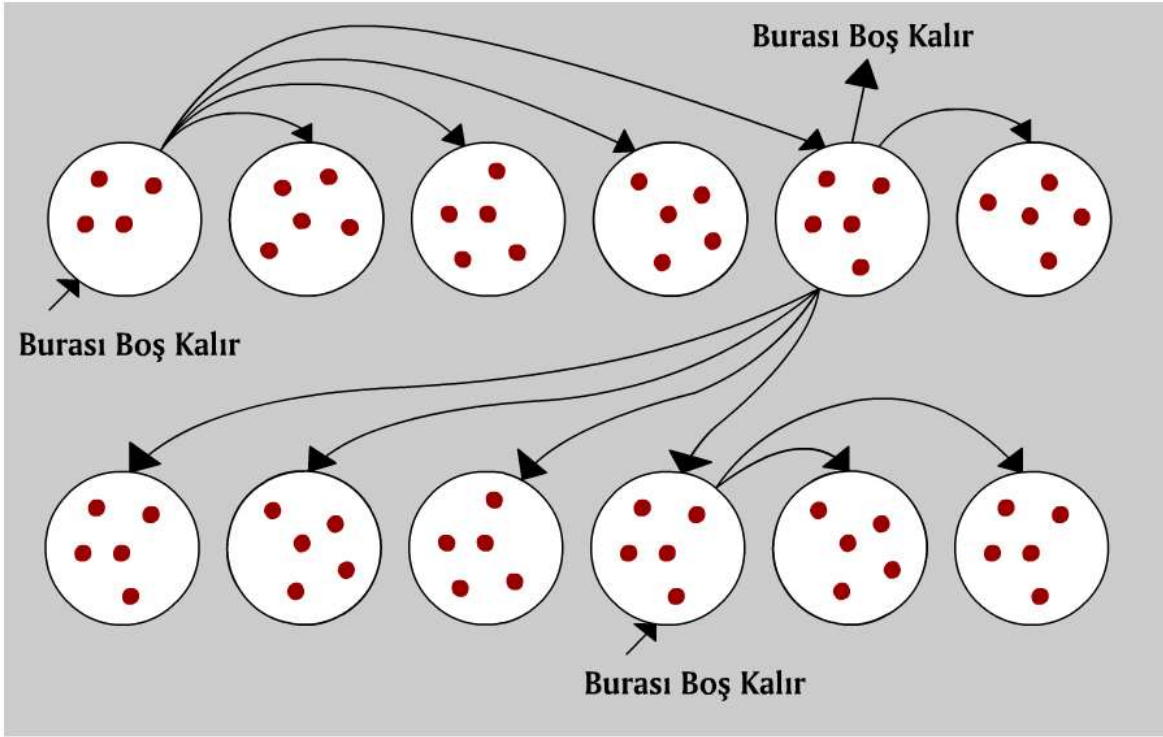
Göhlhisar taraflarında oynanan emmen oyununa “**oyuk**” denilmekte ve iki türlü oynanmaktadır:

a. Kuyu emmen:

Düz bir alana sırayla küçük küçük kuyular açılır. Bunların içine para, taş, boncuk vb. konulur. Oyuncular belli bir mesafeden bu kuyulara bilye atar. Bilyelerin girdiği kuyulardaki malzemeler, bilyeyi atanın olur.

b. Toprak üzerine sıralanarak oynanan emmen:

Toprağın üzerine para, boncuk, taş sıralanarak oynanır. Eskiden büyükler, para kazanmak için bu oyunu oynarlardı. Oyun sahasının yanına emmenler (kuyu, oyuk) açılır. Kazanılan malzemeler, bu kuyulara konulur. Kura ile oyuncu seçilir. İlk bilyeyi seçilen kişi atar. Attığı bilyenin dokunduğu para, boncuk, taş gibi malzemeler o kişinin olur. Oyuncu, bilye atmaya devam eder. Yanınca yani kaybedince, diğer oyuncuya sıra geçer. Oyun bu şekilde devam eder gider.

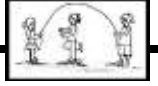
Resim 26: Emme

Eşek Taşı Oyunu

En az iki kişi tarafından oynanır. Karşılıklı iki yere üst üste üç taş dizilir. Herkesin elinde de üç taş vardır. Üç kez taş atma hakkı vardır. Rakiplerin taşlarına doğru taş atılır. Eğer devirirse rakibin sırtına binerek kendisini karşı tarafa götürülmesi istenir. Oyun bu şekilde devam eder gider.

Göhlisar taraflarında aynı adla oynanan oyunun anlatılışı şöyledir:

Üçer kişilik bir grup ile oynanır. Karşılıklı atış mesafesinde bloke gibi dikdörtgensel özellik gösteren üçer taş dikilir. Her oyuncunun üç taş atma hakkı vardır. Attığı her bir taş ile rakip oyuncuların dikili olan taşını vurarak yıkmaya çalışır. Eğer vurur ve yıkar ise yıktığı her taş için bir taş daha fazla atma imkânına kavuşur. Oyunda atma sırası rakibe geçmeden karşı tarafın bütün taşları yıkılır ise taşları yıkılan grubun oyuncuları, taşları yıkan tarafın oyuncularının sırtlarına binerek iki taş arasındaki mesafeyi bir kez dolandırır.

Eşli Sek Sek Oyunu

Eşit sayıda iki gruba ayrılan oyuncular, eşli olarak yan yana dururlar. Belirlenen mesafeye bir eşya konulur. Eşler, kol kola ve tek ayakla sekerek engeli dolaşır; yerlerine dönerler. Grup başında bekleyen diğer eşli grup, arkadaşlarına dokunur ve grubun arkasına geçerler. Diğer oyuncular da aynı işlemi tekrarlarlar. Yarışı önce bitiren grup, birinci olur.

Galegüdü Oyunu

“Babık oyunu”na benzer; ancak bazı farklılıkları vardır. Oyun beş-on kişiyle oynanır. Yere 40-50 cm. çapında büyükçe bir “*emmen*” kazılır. Herkesin elinde baston uzunluğunda sopalar vardır. Oyuncular, daire şeklinde, emmenin etrafında ve sopalar emmenin dışında olmak üzere dizilirler. Ebe seçilir. Ona “*güdekçi*” denilir. Yumurta büyüklüğünde yuvarlak bir taş seçilir. Bu taşa da “*millik*” ya da “*galegüdü*” denilir. Güdekçi yani ebe, elindeki sopa ile “*galegüdü*”yü “mom, mom, mom...” diyerek emmene bırakır. Bundan sonra tüm oyuncular aynı işi yapar. Sopasını emmene en son sokan “*güdekçi*” olur.

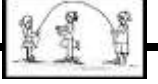
Tüm oyuncular emmendeki “*galegüdü*”yü sopaları ile emmenden dışarı çıkarmaya çalışırlar. Güdekçi, sopası ile onlara engel olmaya çalışır. Nihayet oyunculardan birisi “*galügüdü*”yü emmenden çıkarmayı başarır ve ileriye doğru fırlatır; kaçmaya başlar. Güdek, arkasından koşar ve değneği ile ona dokunmaya çalışır. Değerse güdek değişir. Değdi, değmedi tartışması yapılırsa, bu iki kişi arasında “*güdek seçme*” yapılır. Bu iki kişi değneklerini omuzları üzerinden atarlar. Kimin değneği üstte ise o kazanır veya ikisi de değnekle sırkla atlar gibi zıplayarak (tünküyerek, düngüyerek) alır. Kim ileri atlarsa, kazanır. Her iki güdek seçme işlemine “**güdek tutulma**” denir. Diğer oyunlarda olduğu gibi, güdeklere çeşitli cezalar verilir. Oyun bu şekilde sürer gider.

Gömme Oyunu

Çelik çomak oyunun cezalı olan şeklidir. Herkes bir daire şeklinde dizilir. Her oyuncunun bir yeri vardır. Ebe, karşısındaki kişilere çeliği atar. Oyuncu, çeliği uzağa vurmaya çalışır. Vuramazsa kendisi ebe olur. Eğer vurursa, ebe çeliği getirmeye gidince diğer oyuncular onun yerini kazmaya çalışırlar. Ebe gelip yakalamaya çalışır. Yakalanan ebe olur. oyun böyle devam eder gider.

Güvercin Taklası

Dörder kişiden oluşan iki grup ile oynanır. İki kişi sırtlarını bir birine vererek çömelir ve kendi ayak bileklerinden yakalar. İki kişi daha gelir. Bu oyuncuların bir taraflarından kendi başları onların kalçalarına gelecek şekilde çömelirler ve ilk çöken kişilerin ayak bileklerinden yakalarlar. “T” şeklini oluştururlar. Oyuncular, sıra ile gelip takla atarlar. Atlayan gruptan bir oyuncu başaramazsa bütün takım yenilmiş sayılır ve gruplar yer değiştirir.

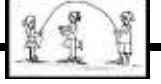
Resim 27: Güvercin Taklası

Helva Oyunu

Burdur yöresine özgü olan haşgeş helvası ya da ceviz helvası yüksek bir yerden iple asılır. Oyuncular elleri arkalarında bağlı olarak bu helvayı yemeye çalışırlar. Yiyemezlerse dişleri acır.

Horoz Dövüşü

Genellikle on yaş üzerindeki çocukların oynadığı bir oyundur. Karşılıklı iki kişi şeklinde oynanır. Oyuncular ikiyeşerli olarak da gruplandırılabilir. Oyuncular, karşısındaki kişinin ellerinin içine kendi elleriyle vurarak onun dengesini bozmaya çalışırlar. Dövüş sırasında karşısındaki oyuncunun başına ve omzuna vurulmaz, sadece ellerine vurulur. Ayağa kalkılmaz. Yere oturup düşen, ellerini yere koyan, bir şeye dayanan oyunu kaybeder. İki üç dakika oynandıktan sonra birinci seçilir. Bu oyun, çocukların hareket kabiliyetini arttırmayı ve denge sağlama becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Karşıda Yatma

Bu oyun emmen oyununa benzemektedir.

Altı tanesi sağda, altı tanesi solda olmak üzere toplam on iki tane çukur vardır. Oyuncuların her bir kuyuda dört taşı vardır. Oyuncular, oyuna başlamadan önce yön tayinini yaparlar. Gönüllü olan oyuncu, oyuna başlar. Oyunculardan birisi, kendi kuyularından herhangi birisinden aldığı dört taşı, sırasıyla tek tek diğer kuyulara dağıtır. Bu taş dağıtma sırasında oyuncu, taşları kendi belirlediği yönde dağıtır. Yani sağdan sola veya soldan sağa doğru hareket ettirir. En sona kalan taşı boş kuyuya denk getirdiği zaman, o boş kuyunun karşısında yer alan kuyudaki taşlarını alır. Oyun sırası diğer oyuncuya geçer. O da kendi istediği yön doğrultusunda yani sağdan sola veya soldan sağa doğru taşları dağıtır. Boş kutuya taşı denk getirdiyse o kuyunun karşısındaki taşları alır. Oyunculardan birinin kendi kuyusundaki taşı bitinceye dek, oyun sürer gider. Kendi kuyusundaki taşı biten oyuncu, oyunu kaybeder.

Kemik Sağma (Kemik Atma, Kemik Fırlatma)

Oyunu başlatan kişi belirlenen noktadan elindeki kemiği ileri doğru atar. Oyuncular, hep birlikte kemiği aramaya başlarlar. Kemiği bulan kişi, bir kişiyi oyun dışı bırakır ve kemiği atma hakkını kazanır. Oyun sonunda kalan kişi, oyunu kazanmış olur.

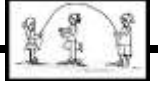
Kızdı Kızdı

Erkek çocuklar arasında ve açık alanda oynanan bir oyundur. Meydanın orta yerine bir kazık çakılır ve on metre uzunluğundaki ipin bir ucu bu kazığa bağlanır. Oyuncular kendi aralarından bir ebe seçerler ki buna “bekçi” denilir. Bekçi, ipin ucundan tutar. Diğer oyuncular mendillerinin ucunu bağlayıp topuz yaparlar ve bekçiye vurmaya çalışırlar. Bekçi, ipin ucunu bırakmadan mendille kendisini vurmaya gelen oyunculara ayağıyla vurmaya çalışır. Ebenin vurduğu oyuncu, ebe olur. Oyun bu şekilde devam eder gider.

Kızgın(Gızgın) Taş, Kemik Oyunu

Köylerde yaz gecelerinde oynanan bir oyundur. Oyuncular 5-8’er kişilik iki gruba ayrılır. Meydana büyük bir ateş yakılır. Ateşin içine taşlar konulur. Ele alınacak büyüklükteki bir taş, ateşte ısıtılır. Karanlıkta bir yön tayin edilir ve kolun gücü yettiğince taş ileriye doğru fırlatılır.

Yere düştüğünü belirten ses geldikten sonra, koşuşarak aranmaya başlanır. Eğer yakalanırsa, karşı taraf taşı alarak sobe yapar. Yerdeki taşları yoklayarak sıcak taşı bulan kişi, yakalanmamak için belli etmeden geriye olanca gücü ile koşarak taşın atıldığı yere sobe yapar. Taşı bulup getiren taraf, bir sayı kazanır ki buna “**kama**” denilir. Oyun bu şekilde sürer gider. Önceden yapılan anlaşmaya göre, yenilenlere çeşitli cezalar verilir.

Mehtaplı gecelerde kızgın taş yerine kemik parçası da aynı işi görür. O zaman bu oyuna “**kemik oyunu**” da denilir.

Kokmene Taşı

Büyük bir taşın üzerine küçük bir taş konulur. Belirlenen mesafeden bu taş vurulmaya çalışılır. Küçük taşı ilk vuran, oyunu kazanır.

Kös

Çok eski ve eğlenceli bir oyundur. Bugünkü “kızma birader” oyununa benzemektedir. Kışın aile toplantılarında, yazın bağ ve bahçelerde hoşça vakit geçirmek için oynanır. İki ve eşleşme şeklinde 4-6 kişiyle oynanabilir. 25-30cm. boyunda, 18-20cm. eninde, 1-2cm. kalınlığında bir “kös tahtası” hazırlanır.

Kös tahtasının her iki yan tarafında, ikişer sıradan 24’er delik bulunur. Bunlardan dış sıradakilere taraflarca ayrı renk veya işaretle çöplerden 12’şer tane sokulur. Çöpler, kibrit ile kalem kalınlığı arasında değişir ve 6-8 cm. uzunluğundadır.

Çelikler, 18-20cm. boyunda, uç kısımlarından bir değneğin uzunlamasına tam ortasından balık sırtı biçiminde kesilmesiyle yapılan çubuklardır. Balık sırtı olan üst kısmı, ağaç kabuğundan doğal rengi ile koyu bırakılır veya boyanır. Bu kısma eşit aralıklarla dört çentik atılır. Çentik, ağacın odun kısmına geçeceği için, beyaz görünümündedir. Çeliğin alt kısmı ise düz ve beyaz olur. Çeliklerin en güzel söğüt dalından yapıldığı söylenir. Söğüt hem boldur hem de kabuğu istenilene uygundur.

Oyun şöyle oynanır:

Tahta düz bir yere konur. Taraflar, delikli sırlar önlerinde bulunmak üzere otururlar. Çift mi tek mi de kazanan veya “kös” sayısını ilk bulan oynayacak olandır. Oyuncu, dört adet çeliği, uçlarından veya ortalarından (nasıl kolayına geliyorsa) tutarak, havadan kendine doğru ters takla atırarak düzlüğe (tahta, çarşaf, düzgün toprak üstü) bırakır. Çeliklerin durumları sayılarla isimlendirilir ve değerlendirilir. Bu sayılara göre çöpler hareket ettirilir. Çelikler “kös” durumuna getirilmeden oyun başlamaz.

Çeliklerin sayı durumları şöyledir:

İki çentikli (kapalı), iki beyaz açık gelirse: bir - iki

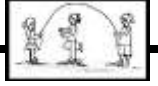
Dördü de beyaz (açık) gelirse: ak - beyaz

Dördü de çentikli (kapalı) gelirse: bir - altı

Bir çentikli (kapalı), üç beyaz (açık) gelirse: bir – üç

Üç çentikli (kapalı), bir beyaz (açık) gelirse: KÖS

Kös gelinceye kadar sırayla atılır. Kös’ü ilk bulan kişi, kendi çöplerinin en dıştakilerden birini, ikinci sıranın bir köşesinden oyuna sokar. Örneğin, 1 no’lu sıranın ilk deliğindeki çöpü, 2 no’lu sıranın ilk deliğine sokarak A,B yönünde yürümek üzere oyuna başlar. Çelikleri tekrar atar.

BİR-İKİ gelirse, çöpü iki delik daha sürer ve çelikleri karşı tarafa verir.

AK-BEYAZ gelirse dört delik sürer ve oyuna devam eder.

BİR-ALTI gelirse, 6 delik sürer ve oyuna devam eder.

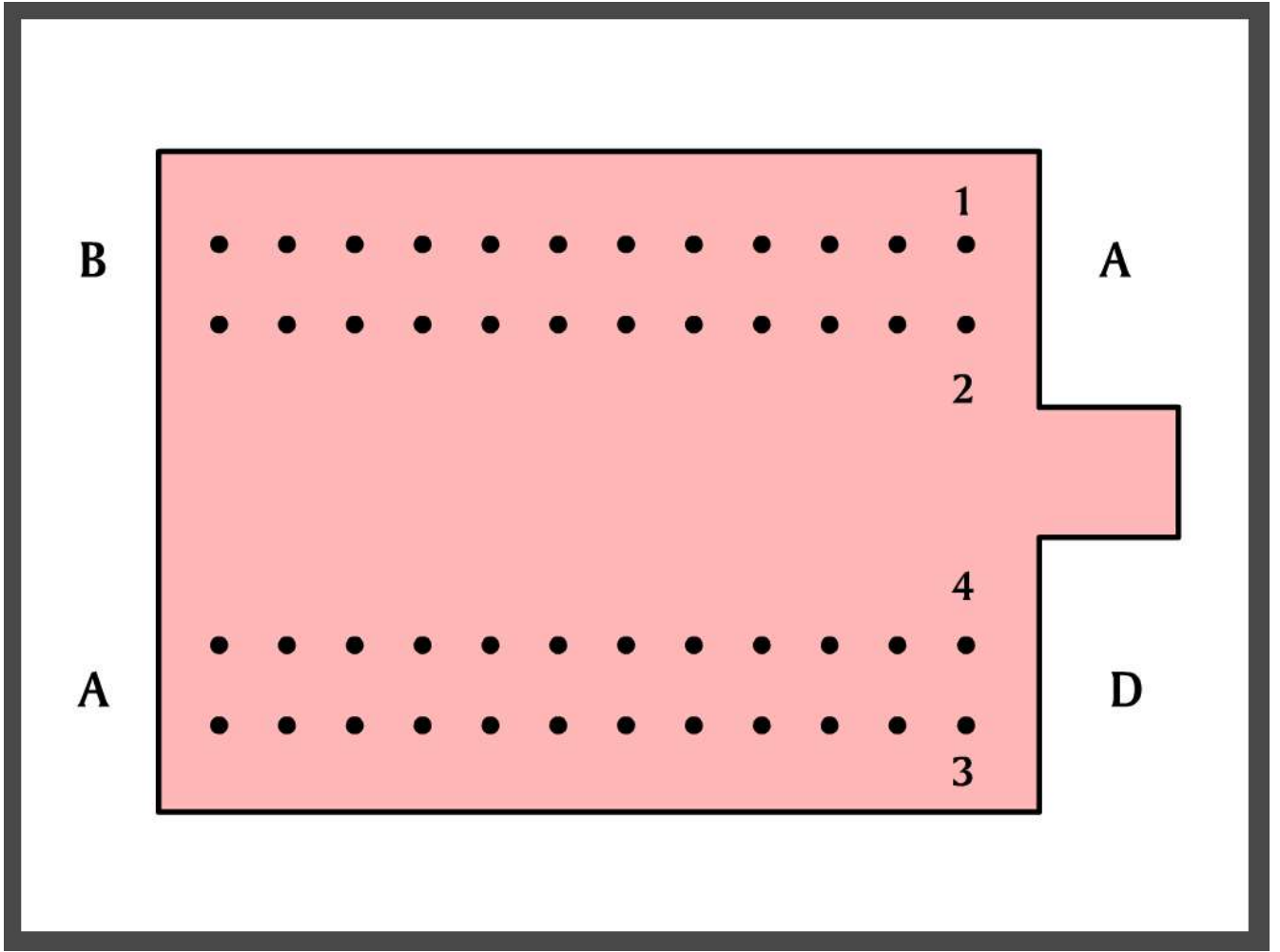
KÖS geldikçe bir delik sürer ve birinci sıradan ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve nihayet 12. çöpleri oyuna sokar.

Karşı taraf da aynı kurallarla oyuna devam eder ve çöplerini, 3 no'lu sıranın ilk deliğinden 4 no'lu sıranın ilk deliğine sokarak A,D yönünde ve ilk oynayanın arkasından takip ederek yürütür. Her iki taraf birbirini kovalayarak, çöplerini yemeğe (öldürmeye) çalışır. Hangi taraf daha önce karşısındakinin çöplerini yiyerek toplarsa kazanan (yenen) o olur.

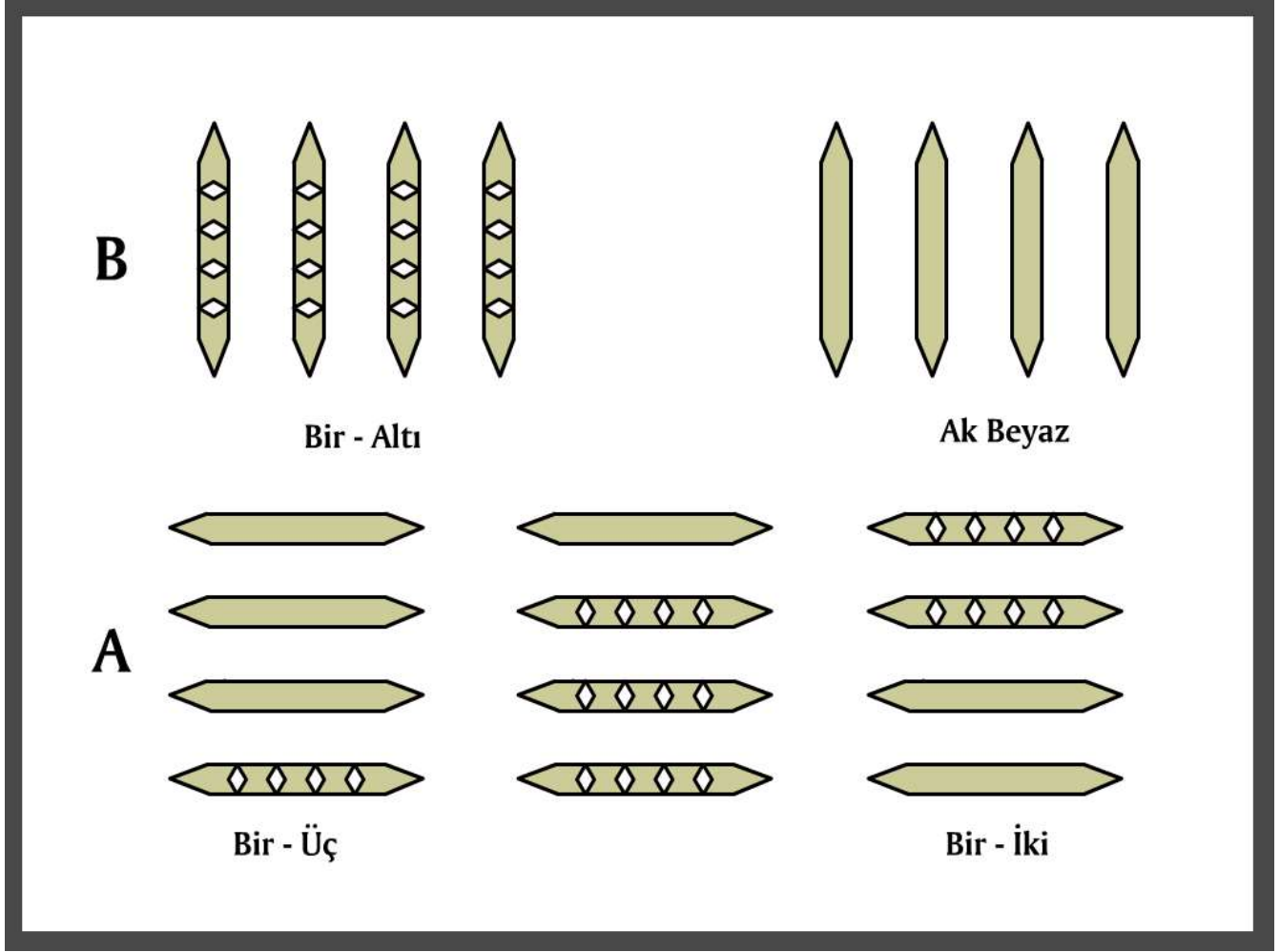
Kös adında başka oyunlar da vardır:

Dikdörtgen tahtanın üzerine çivi ile dört sıra on iki delik açılır. Dış sıradaki on iki deliğe çöpler yerleştirilir. Bu çöpler söğüt dalından, kibrit çöpü büyüklüğünde hazırlanır. Rakibinden ayırt edilebilmesi için bu çöplerin on iki tanesi, söğüt dalından kabukları soyularak, on iki tanesi de soyulmadan kullanılır. Kabuğu soyulmuş olan “beyaz taş”, soyulmamış olan ise “siyah taş” diye adlandırılır. Yine söğüt dalından kalem uzunluğunda iki parça daha kesilir. Ortadan yarılarak dört çubuk elde edilir. Bunların birer tarafına “çentik” atılır. Bunların dördü birden elde tutulup atılır. Yere düşüş şekillerine göre çubuklar ilerletilir. On iki çöp dikdörtgen tahta üzerine belirlenen dış sıradaki deliklere yerleştirilir. Oyuna anlaşma ile birisi başlar. Dörtlü çubuklardan dördü birden atılır.

Oyuna başlayabilmenin kuralı üçü kapalı (çeltikli), biri açık (çeltiksiz) yani “kös” atmaktır. Kös atmayan oyuna başlayamaz. Kös atan, çöplerinden birini diğer on iki sıradaki boş deliklerden yürüterek oyuna başlar. Dörtlü çubuğun geliş şekline göre oyuncu ilerler. Örneğin ikisi açık ise iki delik ilerlenir. Çöp ilerlerken kendi sırasındaki delikler bitince karşı tarafın boş delikli sırasına geçer. Amaç, karşı tarafın çöplerini yenmektir. Çöpü yenilen bir çöp daha çıkararak en baştan başlar. Oyunu çubukları ile oyunu ilk bitiren kazanır.

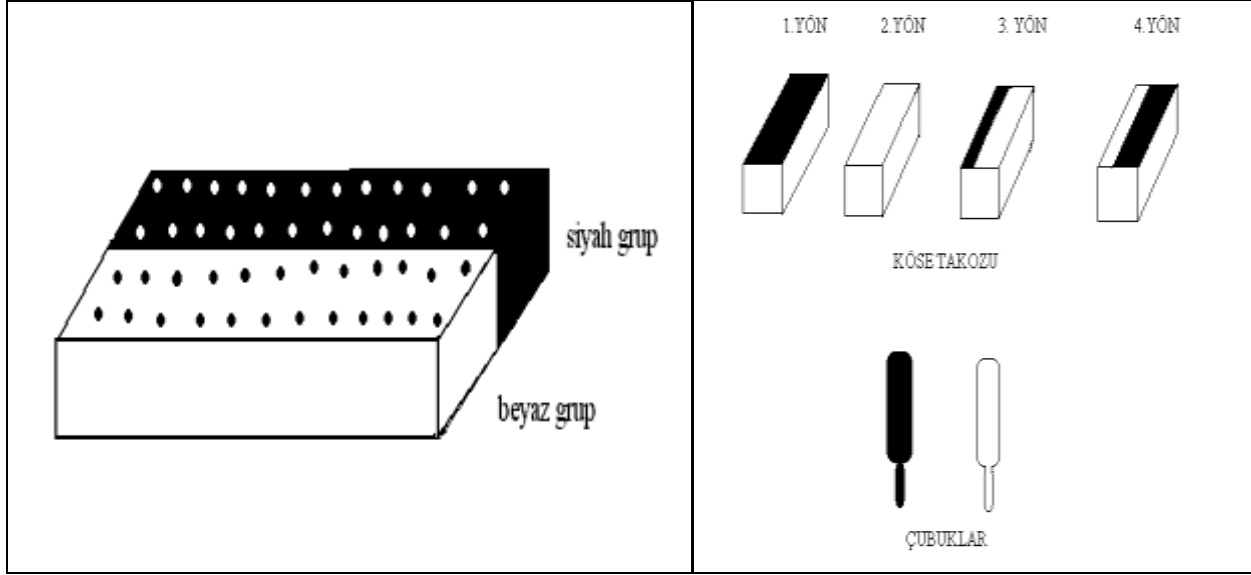
Resim 28: Kös Tahtası

Resim 29: Kös

Kös oyununun bir başka anlatımı şöyledir.

Oyun iki kişi ile oynanır. Bir tane kös tahtası hazırlanır. Bu tahtada on iki tanesi beyaz gruba, on iki tanesi siyah gruba ait olmak üzere toplam yirmi dört tane delik vardır. Her oyuncunun kendine ait çubuğu vardır. Bu çubuklar hangi tarafa aitse o renkte boyanır ya da o renklerde bir bez bağlanır. Bir tarafı siyah, bir tarafı beyaz; bir tarafında siyahı az, beyazı çok; diğer tarafta da beyazı çok, siyahı az boyanmış tahtadan hazırlanmış takozdan küp kullanılır. Bu takozu sırası gelen kişi atar. Fırlattıktan sonra her yeri beyaz olan tarafı gelirse, oyuncu çubuğunu dört delik ileri götürür. Her tarafı siyah olan taraf gelirse, dört delik geri gider. Azı beyaz, çoğu siyah tarafı gelirse, üç delik geri; azı siyah, çoğu beyaz tarafı gelirse üç delik ileri gidilir. Oyuncular sırasıyla takozu atarak ilerlemeye çalışırlar. Başladıkları noktadan yola çıkarak ilerleyip yine ilk başlangıç noktasına gelen oyuncu “Köööss...” diye bağırır ve oyunu kazanmış olur.

Resim 30: Kös Tahtası ve Aletleri

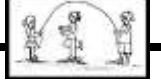
Kukine

Ortaya “**enik**” denilen bir taş konur. Bunun başında ebe yani çoban bulunur. Diğerleri bu taş vurmaya çalışırlar. Çoban, enik vurulursa, onu yerine koyar. Koyduktan sonra diğerlerinden birini çizgiyi geçmeden yakalarsa, yakalanan çoban olur. Eğer kimse eniği vuramazsa attıkları taşı almak zorundadırlar. Bu arada çoban da onları yakalamaya çalışır. Oyun böyle devam eder gider.

Kuyucuk

“Emmen”, “karşıda yatma” oyunlarına benzemektedir. Genellikle Gölhisar taraflarında oynanan bir oyundur.

Toprağa çorba kâsesi büyüklüğünde karşılıklı üçer kuyu (çukur) kazılır. Her kuyunun içine karşılıklı olarak, bilye büyüklüğünde altışar taş konur. Oyuna başlayan kuyunun birinin içindeki taşları avucuna alır. Diğer kuyulara birer adet taş koyarak dağıtır. Elindeki son taş, boş kuyuya isabet ederse ona simetrik olan rakibinin kuyusundaki taşları alır. Eğer son taşı içinde taş bulunan kuyuda biterse oynama sırası rakibe geçer. Bu oyun, karşılıklı bir tarafın kuyusundaki taşları bitinceye kadar devam eder.

Kuyu Taşı

Yere bir çukur kazılır. Buna “**kuyu**” denilir. Kuyu içine altı tane taş konulur. İstenilirse taş sayısı arttırılabilir. Sırayla belirlenen mesafeden kuyuya taş atmaya başlarlar. Atılan taş kuyuya girerse atan oyuncu kendi taşı ile birlikte, bir taşı kuyudan alır. Oyun sonunda kuyuda taşlar bittiğinde en çok taşı alan, oyunu kazanmış olur.

Küt

İki kişi ile oynanır. Üç aşağı üç yukarı doğru olmak üzere kare çizilir. Böylece toplam dokuz tane kare elde edilir. Her iki oyuncunun üçer tane taşı vardır. Sırası ile taşlarını bu kareler içerisinde sıralarlar. Sıralama bittikten sonra yine sıra ile taşlarını birer kare ilerletmeye başlarlar. Taş üzerinden atlayamazlar. Amaç, kendisine ait olan üçtaşı yan yana ya da çapraz olarak bir araya getirmektir. Üçtaşını yan yana getiren “**küt**” der. Oyun bu şekilde devam eder.

Memikli Oyunu

Genellikle keçi boynuzuyla oynandığı gibi öküz boynuzuyla da oynanabilir. Oyun sahası basit çizgilerle 2,5m. arayla bölünür. Üç çizgi çizilir.

Son çizgi üzerine hafifçe açılan çukurluğa boynuz yerleştirilir. Sayışma ile ebe seçilir. Ebe, eline küçük taşlar toplayıp biriktirir.

Diğer oyuncular ellerindeki uzun sopalarla birinci çizgiden boynuza atarlar. Sopa boynuza değer ve boynuzu fırlattırır. Ebe, boynuzu alıp yerine yerleştirir. Bu arada oyuncular ileri giden sopalarını alır, eski yerlerine dönerler. Eğer sopa boynuza dokunmaz, boynuz yerinde durursa atış çizgisinden ikinci çizgiye kadar serbestçe gelir, boynuzun olduğu çizgiye ve sonra sopasına ulaşmanın çaresini arar. Bu geçiş sırasında ebe ara yerde yakalayabildiği oyuncuya elindeki küçük taşları atar. Dokundurabilirse ebe o olur. Dokunduramazsa, sopasına ulaşan oyuncu elini sopaya dokundurmadan ayağıyla sürükleyerek boynuzun çizgisine kadar getirir. Ayağıyla getirmesi serbesttir. Bu çizgiden başlangıç çizgisine ise eline alıp götürmesi şarttır. Bu arada başlangıç çizgisine ulaşan oyuncular tekrar boynuza atış yaparlar. Vurulan boynuz, yerine getirilinceye kadar orada bekleyen diğer oyuncu veya oyuncular sopalarını alır ve başlangıç noktasına ulaşır. Oyun böyle devam eder gider.

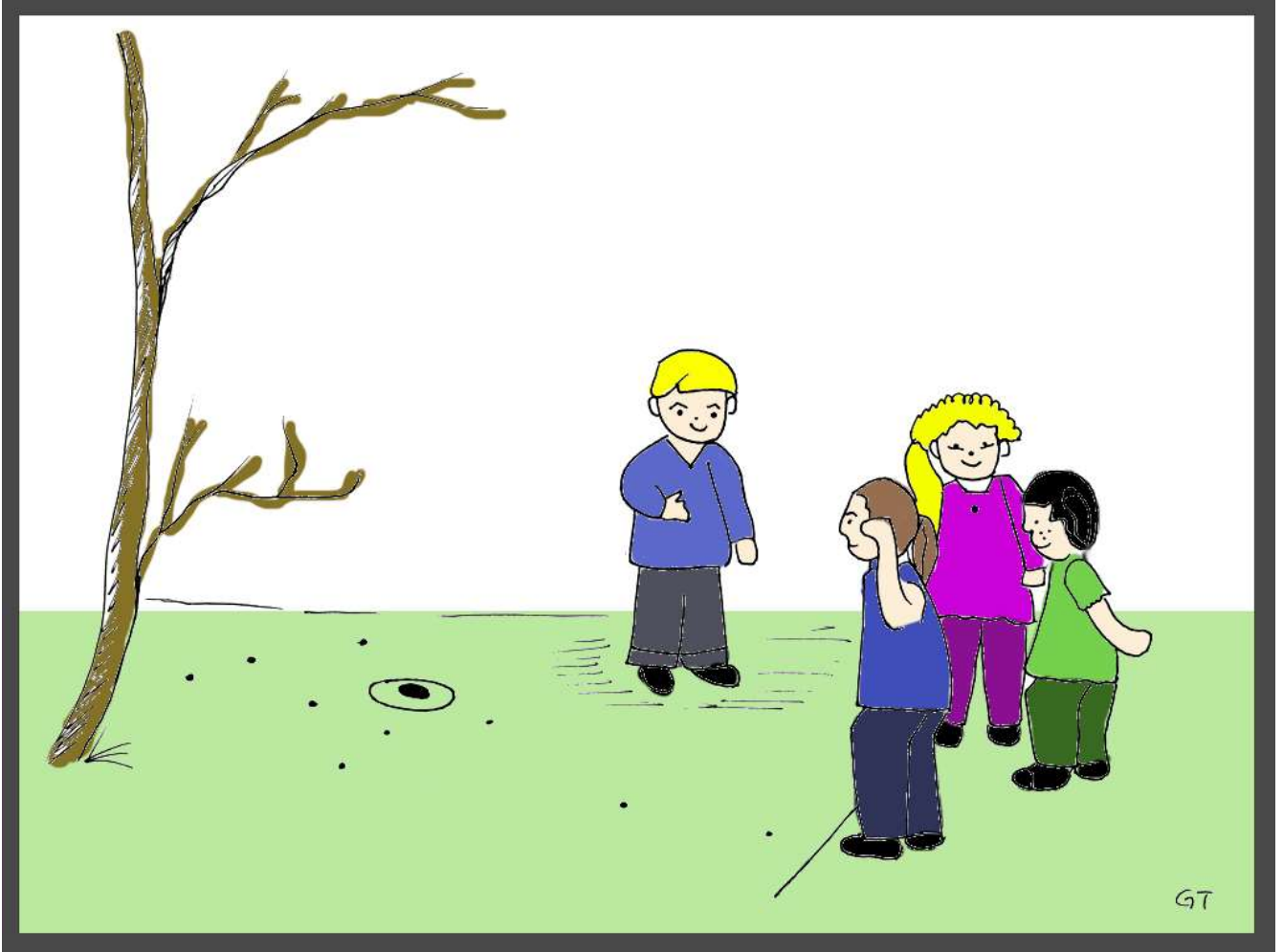
Memiş Oyunu

Oyuncu sayısı üç-on arasındadır. Düz bir alanın veya tarlanın ortasına büyük bir taş bu taşın üstüne de küçük yuvarlak bir taş konulur. Sayışmacı sonucunda oyuncularından biri, ebe seçilir. Taşın bulunduğu noktadan on- on beş metre uzaklığa bir çizgi çizilir. Diğer oyuncular sırasıyla yuvarlak ve ağır bir taşla küçük taşı vurmaya çalışırlar. Ebe, vurulan taşı getirip yerine koyar ve bu arada ceza çizgisindekileri yakalayıp ebelemeye çalışır. Oyun bu şekilde devam eder gider. Eğer taşı kimse vuramazsa, taşını en uzağa atmış olan oyuncu, ebe olur. Bu oyun Salda kasabasının oyunlarından.

Mıllık Oyunu

Yumurta büyüklüğünde bir taş kullanılır. Bu taş “**mıllık**” denilir. Yere küçük bir daire çizilir ve bu daire içerisine “mıllık” konulur. Belirlenen bir mesafeye bir çizgi çizilir. Bu çizgiden eldeki kayrak taşları ile vurarak “mıllık” hareket ettirilmeye çalışılır. Daireden “mıllık”ın gittiği noktaya kadar olan mesafe, ayak veya adımla ölçülerek bulunur. Belirlenen sayıdaki adım bir “gama”dır. En çok gamayı alan oyunu kazanmış olur.

Resim31: Mıllık Oyunu

Mışıl Oyunu

Memiklinin taşla oynanan şeklidir. Boynuz yerine yuvarlak bir taş dikilir. Değnek yerine de düzgün, kayrak taşlar kullanılır. Kurallar, memikli oyunundaki gibidir (bkz.).

Nal Bir, Mıh İki

Üç-beş oyuncuyla açık alanda oynanır. Her oyuncunun elinde bir taş vardır. Bunlara “ted” denilir. Bu “ted”lerin dışında orta yerde altı tane daha “ted” vardır. Bunlar yere dikili durumdadır. Oyuncular ellerindeki “ted”leri belirlenen çizgiden fırlatırlar. En uzağa fırlatan kişi, ebe olur.

Ebe, dikili “ted”lerin başında bekler. Diğer oyuncular, kendi “ted”leri ile dikili “ted”leri devirmeye çalışırlar. Ebe, yıkılan taşları hemen eski konumlarına getirmeye çalışır. Oyuncular da bu arada attıkları kendi taşlarını alıp ebeye yakalanmadan çizginin dışına çıkmaya çalışır. Ebe, oyunculardan birini çizgiyi geçmeden yakalarsa ebelik ona geçer. Oyun aynı şekilde devam eder. Çoban kayrağı oyununa (bkz.) benzemektedir.

Öcümen

Kalabalık oyuncu grubuyla açık havada oynanır. Ebenin seçiminden sonra oyuncular kaçmaya; ebe, oyuncuları kovalamaya başlar. Ebeye yakalanmak üzere olan oyuncu “öcümen” diye bağırır ve yere çöker. Bir başka oyuncu ebeden kaçarken yere çömelmiş duran oyuncuya “öcümen” diyerek dokunur. Çömelen oyuncu kalkıp kaçmaya başlar. Ebe, hangi oyuncuyu yakalarsa o oyuncu ebe olur ve oyun bu şekilde devam eder gider.

Öpme Taş

Öpme taş oyunu, tek tek ya da kümelerle açık alanda oynanan bir oyundur. Bayramlarda, düğünlerde ya da mal güderken kız kızanın karışık ve karşılıklı oynanır. Öpme taş oyununda kızlarla erkekler ayrı ayrı kümelenirler. Kızlar bir yana erkekler bir yana dizilirler. Oyun, genellikle kızlardan birisinin elindeki taşı havaya fırlatmasıyla başlatılır.

Kızlardan biri, elindeki yumruk iriliğindeki taşı havaya fırlatır. Taşı fırlatırken beğendiği ya da gönlünden geçirdiği oğlanın adını bağırır. Adı ünlenen erkek, kızın taşını havada vurabilmek amacıyla elindeki taşı fırlatır. Erkeğin taşı, kızın taşına çarparsa, taşın sahibi erkek gider ve kızı yanağından öper. Taşlar tokuşmazsa erkek, kızı öpmez.

Oyunu erkek takımından biri başlatırsa kurallar aynen işletilir.

Bazı durumlarda ortada tek kız veya tek erkek olabilir. Böyle durumlarda oğlanlar veya kızlar, kendi aralarında yarışır. Erkek veya kız, taşı havaya fırlatır. Erkekler veya kızlar peşi sıra ellerindeki taşları atarlar. Hangi kızın veya oğlanın taşı, önce fırlatılan taş dokunursa kurallar uygulanır.

Taşlar ortalama yarım kilo ağırlığında helik veya kayrak olur. Kız veya erkek birbirini istemiyorsa taşı çok hızlı fırlatırlar.

(Mamak köyünde bilinmeyen tarihlerden beri oynanan öpme taş, uzun eşek, yağlık topu gibi oyunlar, XX. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra özellikle 1950 yılına kadar bazı muhtarlarca yasaklanmaya çalışılmıştır. 1937-1941 yılları arasında muhtarlık yapan Derviş oğlu Hüseyin Keleş bu geleneksel oyunları şiddetle yasaklamış; köy bekçileri ve kurul üyeleri vasıtasıyla izlettirmiştir. Bazı durumlarda oynayan delikanlıları cezalandırmıştır. Yine de gençler tarafından 1970’li yıllara kadar sürdürülmüştür. Böyle bir yasaklamada devletten emir gelip gelmediği belli değildir. Kaynak Kişi: A.Ali Bilgen, Burdur)

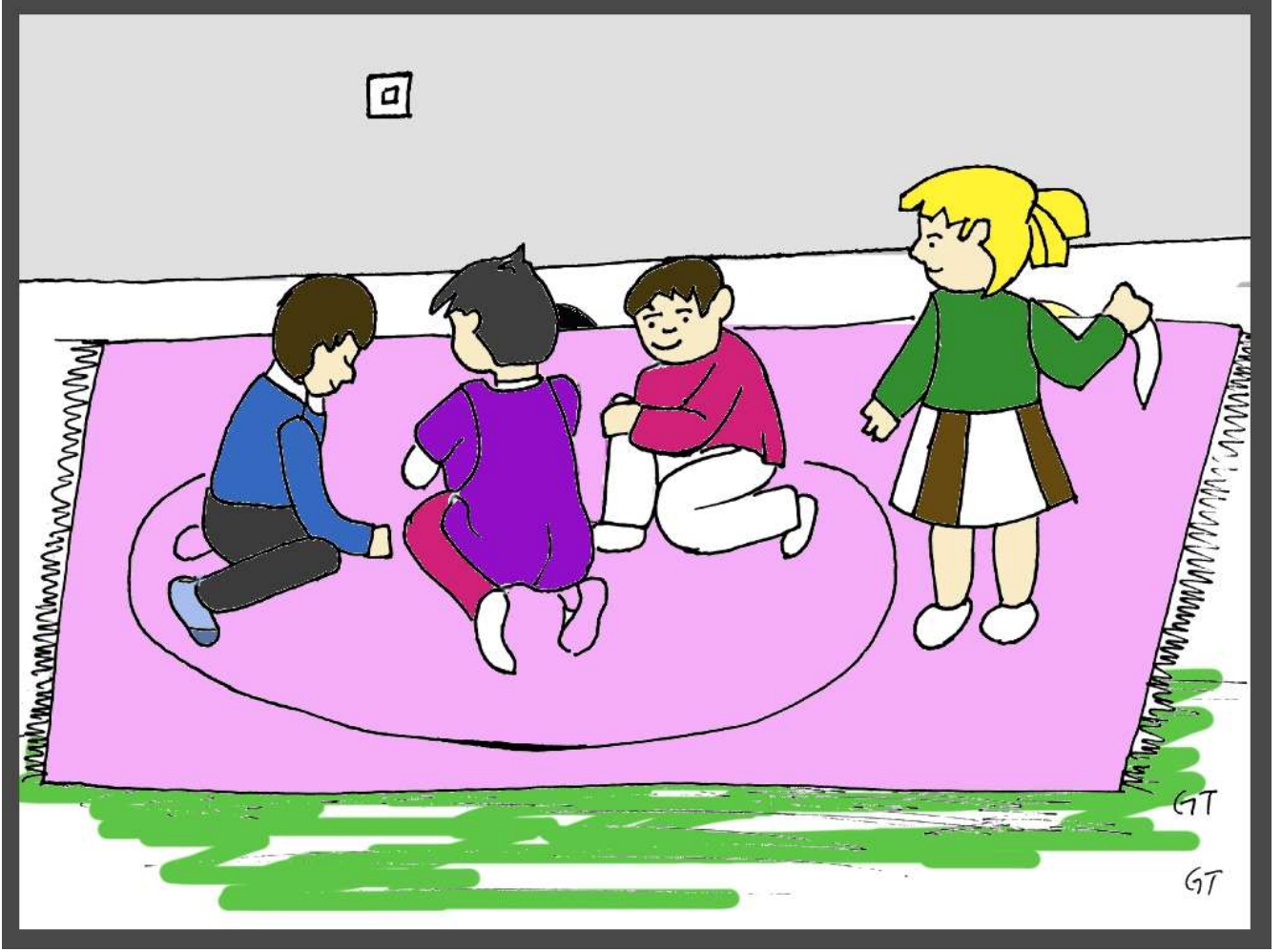
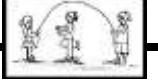
Peşkir Bulmaca, Mendil Kaçırmaca

Sandalyelere daire şeklinde oturulur. Birbirine değecek kadar yakın duran sandalyelerde dizler birbirine temas eder şekildedir. Dizler, köprü görevi görür. Ebe, sandalyelerin dışındadır. Eller, bacakların altındadır ve peşkir elden ele verilir.

Diğer oyuncular, ellerinde peşkir varmış gibi davranırlar. Ebe'nin elinde ucu düğümlenmiş bir peşkir vardır. Elindeki düğümlü peşkir ile oturanların sırtına vurarak, elinde peşkir olan kişiyi bulmaya çalışır. Elinde peşkiri olan oyuncuyu buluncaya dek, oyun sürer. Eğer, elinde peşkir olan oyuncu, peşkiri kimseye veremezse ebeye yakalanmadan yanında oturanlardan birinin arkasına peşkiri koyup ebelikten kurtulmaya çalışır.

Peşkir Saklamaca, Yağlık Saklamaca

“Balık battı oyunu”nun değişik bir şeklidir. Sayışmaca sonunda en sona kalan kişi ebe, olur. Ayaklar, ortaya gelecek şekilde, çocuklar dizlerini kırarak, daire biçiminde otururlar. Ebe, bu dairenin arkasında dolaşır. Daire şeklindeki oyuncular yere çökerler. Ebe, oyunculardan birisinin arkasına yağlık (peşkir, mendil) saklar. Oyuncu bunu fark edip ebeyi kovalamaya başlar. Ebe, oyuncuya yakalanmadan onun yerine oturmaya çalışır.

Resim 32: Peşkir Saklamaca

Poluculuk

“Emmen” ve “karşıda yatma” oyunlarına benzemektedir. Altı tanesi sağda, altı tanesi solda olmak üzere toplam on iki tane çukur vardır. Oyuncuların her bir kuyuda dört taşı vardır. Oyuncular, oyuna başlamadan önce yön tercihini yaparlar. Yani sağdan sola veya soldan sağa doğru hareket ettirir. Gönüllü olan oyuncu, oyuna başlar. Oyunculardan birisi, kendi kuyularından herhangi birisinden aldığı dört taşı, tek tek diğer kuyulara dağıtır. Ancak kendi seçtiği kuyudan taş almaz. Karşıdaki oyuncunun seçtiği kuyuya taş atamaz. Eğer atarsa, diğer oyuncuya sıra geçer. Oyuncular, kendi seçtikleri kuyulara isabet ettirmeye çalışırlar ve taşları çoğaltırlar. Kimin kuyusunda en çok taş varsa oyunu o oyuncu kazanır.

Salıncak Oyunları

Salıncak, ulu ağaçların kalın ve sağlam bir dalını çift kat iple kurulan ve oturmalığı olan bir sallanma düzeneğidir.

Sağlam bir urgan yahut sicim, örme gibi ipler dala tek noktadan bağlandığı gibi iki ayrı noktadan da bağlanarak sarkıtılır. Yerden bir metre yükseklikte “oturmalık”ına ayrı bir ip bağlanarak ikinci bir kişinin sallanması sağlanır.

Salıncakta sallanmak zevkli bir oyundur. Tek başına sallanılabileceği gibi ikinci bir kişiyle birlikte de sallanılabilir. Sıra ile sallanmalar ya bırakıncaya kadar ya da belirlenen sayı miktarı kadar olur.

Özellikle gençler tarafından oynanan bir oyundur. Bir kişi, salıncakta sallanmaya başlar. Diğerleri “sarı çimen, yeşil çimen, yavuklun kim?” diye bağırırlar. Bu sırada, urganla salıncağa vurmaya başlarlar. Bu oyun, salıncakta sallanan kişinin sevdiğinin adını söyleyinceye kadar devam eder gider.

Sallangaç

Ağaç dallarına yahut tura direklerine tek katlı sicimle kurulan salıncak biçimidir. Urganın yahut öteki iplerin yetmediği durumlarda başvurulur.

Sallangaç ipinin tek ucu dala tutturulur. Urganın yere sarkıtılan ucu üzengi gibi (idam kemendi gibi) bağlanıp ayak basılarak sallanma işine geçilir.

Sallangaç, tek kişilik bir oyundur. Modern jimnastikte trapez olarak adlandırılan bu oyun, Mamak köyü civarında görülmektedir.

“Salıncak”, “sallangaç”, “yelbeşik” gibi düzenekler, Burdur il merkezinde tek “**sancak**” sözcüğü ile adlandırılmaktadır.

Resim 33: Sapan

Sapan Dövüşü

Sapan, 70-80cm. boyunda iki parça lastiğin ortasına hayvan derisinden bir bölümün eklenmesiyle yapılır. Buna “**yuluk**” denilir. Hayvan derisinden yapılan bölüme atılacak taş veya cisim konulur. İplerin ucundan tutularak çevrilir. Bu şekilde gerekli gerginlik sağlandıktan sonra çakıl taşı istenilen noktaya fırlatılır. Atılan taş istenilen uzaklığa atmak veya hedefe ulaştırmak beceri ister.

Çobanlar halen sapanı kullanmaktadır. Sapan oyunu, tehlikeli bir oyundur. Birtakım yaralanmalara yol açabilir.

Eskiden Bucak taraflarında Öteyaka ile Aşağıoba arasında oynanırdı. Karşı tarafın oyuncuları esir alınır, sapanıyla elleri bağlanır, akşama kadar bağlı tutulup serbest bırakılırdı. Esir düşmek, hele sapanı karşı takımın oyuncusuna kaptırmak çok ağır bir ceza olarak kabul edilir, onur meselesi yapılırdı. Bize gerçek savaşı hatırlatan bu oyun belki de bu özelliğinden dolayı çok katı geçerdi. Zaman zaman kavgalarda da kullanılan bu oyun aracı ve sapan kavgası günümüzde ortadan kalkmıştır.

Dövüş için kullanılan sapanın kolları ipten (sicimden) yapılır. İki ipin birleştiği yerde yuluk yeri ve dikişle tutturulmuş çaput olur. Sallama sapan da denilen bu sapanın bir kolu ilmekli olup insanın bileğine dolanır. Sallama sapan, geçmiş devirlerin savaş aracıdır. Bu sapanla 200-300 gr. hatta yarım kilogramlık taşlar fırlatılır. Eskiden avcılıkta kullanılırdı.

Sapan Yarışı

Sapan yarısında hedef belirlenir. Belli uzaklığa (20-30 adım) dikilen nişana taş fırlatılır. Kesilen deri parçasına “yuluk” denilir. Belirli bir hedef dikilir. Bu ayna, teneke veya cam olabilir. Hedefe sırayla sapan taşı (çakıl taşı) fırlatılır. Hedefi en çok vuran, oyunu kazanmış olur.

Sek Sek, Kayrak, Çizgi Oyunu

Yere yan ve dikey olarak kare ya da daireler çizilir. İstenildiği sayıda çizilebilir. Dikdörtgen şeklinde “**kayrak**” adı verilen taş kullanılır. Kare ya da dairelerin içerisine birden başlayarak sayılar verilir. Oyuncuların oyuna katılım sıraları belirlenir. Sırası gelen, birinci bölgeden başlayarak elindeki kayrağı atar. Kayrağın olduğu bölgeye basılmaz. O bölgeden atlamak gerekir. Oyuncu tek ayağı üzerinde, çizgilere ve kayrağın olduğu bölgeye basmadan turu bitirmeye çalışır. Hata yapmadan bitirirse, kayrağını iki numara yazılı bölgeye atar. Tüm numaralı yerlerde aynı kuralları uygulayarak ilerler. Oyuncu, kayrağı atması gereken yere atamaz veya sek sek yürümek yerine iki ayağı ile basarsa ya da çizgilere basarsa “yanmış” olur. Böylece, sıra diğer oyuncuya geçmiş olur. Bir turu bitiren bir “gama” almış olur. Oyunun bitiminde en çok “gama” alan, oyunu kazanmış olur.

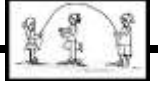
Oyunun bir başka şeklinde ise, atılan kayrak ayakla sürttürülerek kaydırılır ve belirlenen bölgelere getirilir.

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

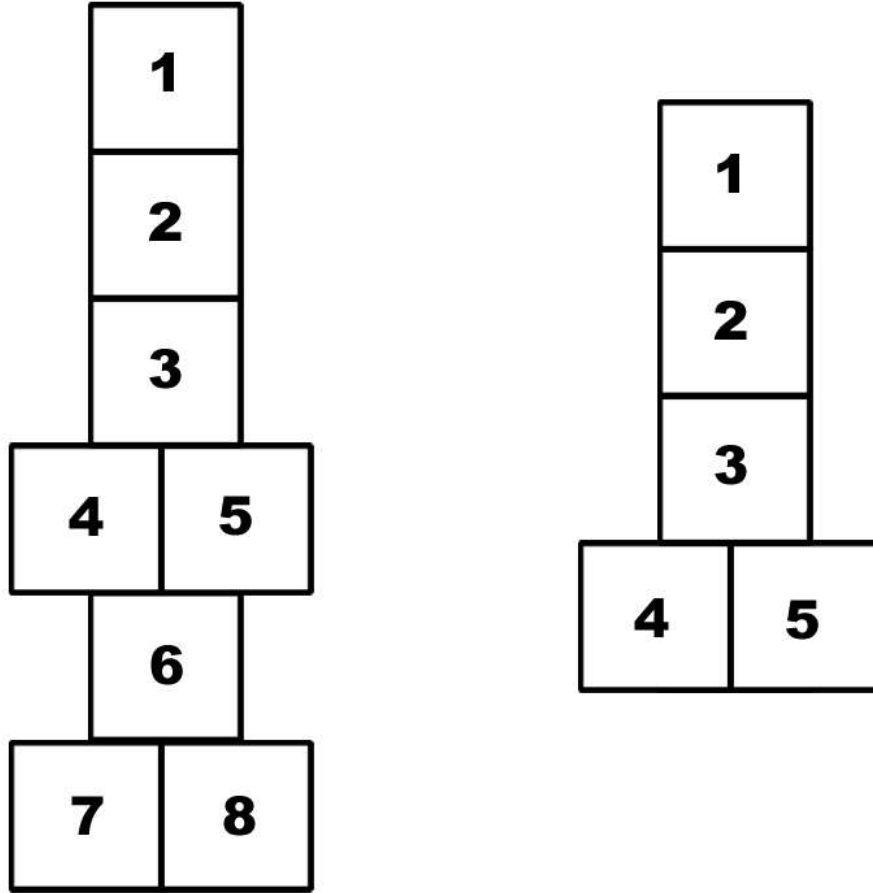
Şekil 2: Sek sek

Oyunun bir başka anlatımı şöyledir:

Bu oyun en fazla iki veya üç kişi ile oynanır. Kayrak adı verilen düz, küçük ve yuvarlak taşlar seçilir. Yere yaklaşık 3x1 m. ebatlarında bir dikdörtgen çizilir. Bu dikdörtgen üç eşit parçaya bölünür. Daha sonra bu dikdörtgenin sonuna yine aynı ebatlarda yatay bir dikdörtgen daha çizilir ve eşit parçaya

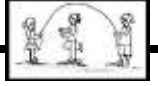
bölünür. Oyuncuların her birinin elinde “kayrak” adı verilen taşlar vardır. Birinci oyuncu, elindeki kayrağı ilk bölüme atar. Tek ayağı ile o kayrağı ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümlere sekerek götürmeye çalışır. Her bölümde kayrağa en fazla bir kez vurabilir. Bir defada diğer bölüme geçiremezse, diğer oyuncuya sıra geçer. Oyuncu, beşinci bölüme geldiği zaman mola verebilir. Yine aynı şekilde geri döner. Bu kez, kayrağı ikinci bölüme atar ve oradan devam eder. Eğer hiç hata yapmadan beş bölümü de geçebilirse, birinci bölüm o oyuncuya ait olur ve oraya hiç kimse basamaz. Eğer oyuncu, kayrağı gerekli bölümün içine atamazsa; kayrak, çizgi üzerine gelirse; bir kare atlayarak geçerse veya oyun sırasında ayağını yere değdirirse “yanmış” olur. Oyun sırası diğerlerine geçer. Oyunda en fazla ev alan kişi, oyunun birincisi olur.

Şekil 3: Sek Sek (Kayrak)

Silli Kemik

Gece, ay ışığında oynanır. Ebe seçilir. Oyuncular, yönlerini ebeye ters dönerek yere kapanırlar. Ebe, elindeki kemiği yere kapananların arasından uzağa fırlatır. Oyuncular kalkarak kemiği ararlar. Kemiği bulan kişi, ebe olur ya da sayı verilerek en çok bulan kişiye bir ödül verilir.

Süsmeni Oyunu

Yuvarlak bir taş ve dikdörtgen şeklindeki kayrak taş ile oynanır. Küçük bir çukur açılır. Yuvarlak taş, bir yere konulur. Kayrak taş ile yuvarlak taşa vurarak küçük çukurlara sokmaya çalışılır. Sırayla atış yapılır. Kendisi atamayacak pozisyondaysa taşı çukurdan uzaklaştırmak için de vurulabilir. Çukura sokulan her taş bir puandır. Oyun sonunda en çok sayıyı alan oyunu kazanır.

Süt Pişti Oyunu, Pabuç Atmaca, Taç Alan Pabuç Alan, Pabuç Atmaca

Çok kişi ile oynanır. Bir kazık ya da çivi çakılır. Bu kazığa ip bağlanır. Herkes ayakkabısını bu kazığın yanına bırakır. Ebe, ipi tutarak ya da ipi ayağına bağlayarak oyuncuları yakalamaya çalışır. Oyuncular da ebeye yakalanmadan ayakkabılarını almaya çalışırlar. Yakalanan ebe olur.

Bu oyunun diğer oynanış şekli şöyledir:

Ayakkabılar çıkarılarak yığılır. Ebe, onların ayakkabılarından birini alarak kaçar. Ayakkabı sahibi, ebeyi yakalamaya çalışır.

Göhlisar'da kadınların ve erkeklerin açık arazide birlikte oynadığı bir oyundur. **“Pabuç atmaca”** adıyla oynanan bu oyunun anlatılışı şöyledir:

Düz bir alana kazık çakılır. Bu kazığa bir ip bağlar. İpin diğer ucu da ebe seçilen kişinin beline bağlanır. Bele bağlanan ipin uzunluğundaki dairesel alan ebenin hareket sahasıdır. Kazığın yanına oyuna katılanların ayakkabıları konur. Ebe olan kişi, pabuçları yani ayakkabıları korumakla görevlidir. Oyuncuların bir kısmı ebenin dikkatini başka yönle çekmek için türlü şaklabanlıklar yaparken diğer oyuncular dizili ayakkabıları kapmaya çalışır. Ebenin görevi ise ayakkabıları korumak ve oyuncuları yakalamaktır. Ebenin dokunduğu oyuncu, yanar yani ebe olur. Oyun bu şekilde devam eder gider.

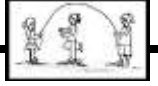
Teker

Ağaç, teker şeklinde kesilir. Eşit sayıda iki grup, karşılıklı dizilir. Gruplardan biri elindeki tekeri karşıdaki rakip grubun bulunduğu yere doğru yuvarlar. Teker nereye düşerse, rakip grup, oraya gider ve o noktadan diğer gruba doğru yuvarlar.

Amaç, bulunan ilk konumdan grupları uzaklaştırmaktır. Oyunun sonunda, en çok uzaklaşan oyunu kaybeder.

Tenge

Göhlisar ve çevresinin oyunlarından olup özellikle yayla veya merada oynanır.

Bir ebe ve sınıflandırılmayan oyuncu sayısı ile oynanır. 30-40 derece eğimli bir arazide oynanır. Malzemesi iki üç yıllık ardıç ağacı, dal sürgünü veya iğde sürgünüdür. Zeminde eldeki bu sürgün çubuğun kaymasına dayalı bir oyundur. Eldeki bu çubukların adı “**tenge**”dir ve her oyuncunun elinde bir tane vardır.

Ebe, kendi tengesini oturmakta olan oyunculara paralel, bir tenge boyu mesafeye koyar. Oyuncular ayak tabanlarından birkaç kez yaylandırırlar tengeyi o hızla ellerinden bırakırlar. Salınan tenge ebenin yatmakta olan tengesine temas eder, ebenin tengesi temas eden tengenin gittiği en uç noktaya konur. Eğer salınan tengeler ebenin tengesine temas etmezse tenge hapis olur. Bütün oyuncular, ebenin tengesine temas ettiremezlerse ebe bütün hapis tengeleri kendi tengesini ilk yatırdığı yere oturarak yatmakta olan kendi tengesine ayakta yaylandırarak vurmaya çalışır. Bunun sonucunda, hiçbir tengeyi kendi tengesine vuramazsa çobanlığı yani ebeliği devam eder. Eğer bir tengeyi vurabilirse o tengenin sahibi çoban (ebe) olur. Eğer birkaç kişinin tengesine vurabilirse vurulan tengelerin sahipleri tengelerini ayakta yaylandırdıktan sonra en uzağa atmaya çalışırlar. Tengesi geride kalan çoban, yeni ebe olur.

Tostak, Kayrak

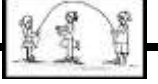
Büyük ve düzgün bir taş üzerine küçük bir taş konulur. Oyuncular ellerindeki taşlar ile belirlenen yerden küçük taşı vurmaya çalışırlar. Vurulan taş, büyük taşın bulunduğu yerden elli adım öteye (bu mesafe, oyuncular tarafından belirlenir) düşmüş ise atan kişi, oyunu kazanmış olur. Sırası ile oyuncuların elli adım uzağa atmaları istenilir. En sona kalan kişi, oyunu kaybetmiş olur.

Tüy Topla Kale Yıkma Oyunu, Kayrak

İnekler tımar edilirken çıkarılan tüyler, küllü çamur haline getirilir ve yuvarlatılarak top yapılır. En az sekiz-on kadar taş üst üste konularak kale oluşturulur. İki eşit gruba ayrılan oyunculardan bir grup, kale başında ebelik yapar. Diğer grup, elindeki top ile kaleyi yıkmaya çalışır. Yıkınca kaçır. Ebe olan grup, top ile yıkanları vurmaya çalışırken, kaleyi yeniden kurmaya çalışırlar.

Uzun Eşek

İki rakip grup oluşturulabileceği gibi tek bir grupla da oynanabilir. Bir kişi seçilir ve bu kişiye “*yastık*” denilir. Yastık bir ağaç gövdesine ya da bir duvara yüzünü arkadaşları görecektir şekilde yaslanır. Oyunculardan birisi, başı ebenin ayakları arasına gelecek şekilde çöker. Arkasından birkaç kişi de aynı pozisyonu alır. Diğer oyuncular, sırasıyla koşarak gelirler ve arkadaşlarının sırtına atlarlar. Oyuncular, atlarken yıkılmamaya özen gösterirler. Herkes atladıktan sonra, ya sayı sayılır ya da bir türkü söylenir. Oyun bitimine kadar, denge bozulmadan durulmaya çalışılır. Yere ayaklarını temas ederlerse yenilmiş sayılırlar. Böylece gruplar, yer değiştirir ve oyun yeniden başlar.

Resim 34: Uzun Eşek

Yağmur Aşı Oyunu (Yağ Toplamacılık)

Mamak (şimdiki Çanaklı) beldesinde kurak mevsimlerin içinde ya da yazın sonunda, ekinlerin ekilmesine yakın bir zamanda çocuklar tarafından yağmur aşısı pişirilir. Yağmur aşısı, öteki adıyla yağ toplamacılık, kurak günlerde, yağmurun yağma olasılığının arttığı günlerde, kimi zamanlarda ise yağmurdan sonra düzenlenir.

Türklerin Şamanlık döneminden kalma bir tapınma şekli olması ihtimali büyüktür. Zamanla çocuklar tarafından oynanan bir oyuna dönüştüğü kanısı ağır basmaktadır.

Yağmur aşısı için ya büyüklerden birisi ya da lider konumdaki çocukların birisi arkadaşlarını toplayarak “yağmur aşısı” için öneride bulunur. Öneri üzerine çocuklar kendi evlerinden heybe, torba, kese, tencere, tava gibi mutfak araç-gereci alırlar. Bu arada alaybaşı, uzun bir sırığa kısa bir sırtık bağlayarak artı veya haç şekli oluşturur. Buna eski bir ceket ile şapka takılarak insan şekli verilen bir kukla elde edilir. Bezler, çaputlar, poçular da bağlanır. Bu kuklaya “bostan bekçisi” de denilir.

Bostan bekçisi hazırlandıktan sonra yağmur alayı, kapı kapı dolaşarak evlerden ekmek, bulgur, salça, yağ vb. yemeklik toplarlar. Bunların yanı sıra verilen çökelek, pekmez, meyve gibi katıkları da geri çevirmezler.

Yağmur aş alayı, çaldıkları kapı açılincaya kadar hep bir ağızdan şu tekerlemeyi söylerler:

*Yağ yağ yağmur
Tarlada çamur
Teknede hamur
Ver Allah'ım bi yağmur
Ak çuvalda ak bulgur
Kıl heybeye çok doldur
Bulamazsan da buldur
Bu yıl buğday pek boldur.*

Çocuk alayı yeterince yiyecek ve aşlık topladıktan sonra evlerden birisine gidip aş pişirirler. Pişirilen aş ve öteki azıklar ortaklaşa yenilir.

Yağ toplayıcılar, kimi durumlarda yağmur aşını pişirmek üzere bahçe arasına veya mahallelerin çevresindeki yamaçlara giderler. Onlara başka çocuklar da katılır. Yemekten sonra oyunlar oynanır.

Yakar Top

Oyuncular iki eşit sayıya bölünür. Oyuncu sayısında bir sınırlama yoktur. Kare şeklinde iki eşit saha çizilir. Oyuncular sahanın içine girer. İki taraftan da birer oyuncu diğer sahanın karşı tarafında, çizgi dışında bekler. Saha içindeki oyuncular karşılıklı birbirlerine top atarak aradaki oyunculara topa vurmaya çalışırlar. Top yere değerse, saha içindeki oyuncular topa dokunamazlar. Aksi takdirde yanmış olurlar. Topu havada yakalarsalar topu kazanmış olurlar. Aynı şekilde diğer oyuncular da diğer sahanın oyuncularını vurmaya çalışırlar. Vurulan oyuncu karşı tarafın saha dışına çıkar. Sahanın içinde oyuncu kalmayınca kadar oyun devam eder.

Yedi Kiremit, Yedi Taş, Yığma Taş

Üç dört kişilik iki takımla oynanır. Sayışmayla takımın biri, ebe olur. Yedi tane düz kiremit parçası (kırık parçalar) üst üste konulur. Ebe, bunun başında bekler. Diğer oyuncular, yedi sekiz adım ileriden küçük lastik bir topu yuvarlayarak, kiremitleri yıkmaya çalışırlar. Kiremitleri yıkan oyuncuyu ebe, topa vurmaya çalışır. Atılan top, oyuncuyu vurduktan sonra ya da vuramadıktan sonra seker. Oyuncular tarafından yakalanır. Bu süre içinde ebe, kiremitleri yeniden üst üste koymaya çalışır. Kiremitlerin hepsini üst üste koymayı başarırsa vurduğu kişi, ebe olur. Eğer üst üste koyamamışsa topu tekrar atarak, yeniden devirmeye çalışır. Ebe, oyuncuları vurmaya çalışır. Oyun, bu şekilde sürer gider.

Tefenni'de bu oyuna benzer bir oyuna “**yığma taş**” denilmektedir.

Yedi Kule

Yedi kiremit oyununa benzemektedir. En az dört-beş kişi ve yedi tane küçük düzgün taş ile oynanır. Üç santimetre çapında bir daire çizilir. Taşlar üst üste konularak dairenin içinde bir kule şekli oluşturulur. Oyunculardan birisi ebe seçilir. Ebe, dizilen taşların gerisinde yer alır. Oyunculardan birisi, yedi metre ileriden kule şeklindeki taşları biraz büyükçe bir taşla vurup devirmeye çalışır. Bu arada ebe, taşı almaya çalışan oyuncuya üç metre geriden dokunursa artık o ebe olur. Dokunamaz ve taşı alıp geri gelirse tekrar kuleyi vurma hakkına sahip olur. eğer kuleyi devirdiyse taşını alıp yedi metre geriye gider. Aynı işlemi diğer oyuncular da tekrarlarlar. Oyuncular, kuleyi vuramaz ve oyuncunun attığı taş dairenin içinde kalırsa “misafir” olur. Gidip taşı alır. Ebe ona dokunamaz. Tekrar atma hakkı elde eder. Oyun sonunda kuleyi en çok deviren ve en az ebe olan kişi oyunun birincisi olur.

Taş yerine topla oynayanlar da vardır. Ebe, eliyle dokunmak yerine oyuncuları topla vurarak ebelemeye çalışır.

Yelbeşik

Yelbeşik, bir çeşit salıncak yahut sallangaçtır. Bildiğimiz ve Batı dillerinden aldığımız “hamak” sözcüğünün Türkçe’sidir. Türk insanı, eski hanay evlerinde kendisini de yatırılıp uyutulduğu yelbeşiklerinin adını unutmuş ve “hamak” sözcüğünü dilimize yerleştirmiştir.

Yelbeşik evlerde bir duvardan öteki duvara bağlanmış çift katlı iplerin orta noktası yatak yapılarak (beşik gibi) elde edilir. Kırdı, bağda ise birbirine yakın iki ağacın gövdelerine 1,5-2 metre yükseklikten karşılıklı bağlanan iplerle elde edilir. urganın orta noktasına çocuğun boyuna göre iki değnek bağlanır. Değneklere ve urganlara bezler, kundaklar sarılır. Bez yetmediği durumlarda çul, çuval da sarılabilir. Başucuna bir yastık konularak yelbeşik elde edilir.

Yelbeşik, yeterli yükseklikteki bir ağacın tek dalına da kurulabilir. Harika bir açık hava yatağıdır. Bebekler ve çocuklar, uykusuna doyduktan sonra 10-15 yaş çocukları için iyi bir eğlence aracı olur.

Yelbeşikte tek kişinin sallanması güç olur. O nedenle yatak bölümünün ortasına bağlanan ayrı bir sicim çekilip bırakılarak devinim sağlanır. Bu amaçla en az iki kişinin nöbetleşe binip bir birlerine sallaması zevkli olur.

Kesinlikle salıncak diyemeyeceğimiz yelbeşik oyununda üçüncü ve dördüncü kişi olursa değişik bir oyun kurulur. Bu durumda yelbeşiğin ipleri toprağa iyice sarkıtılır. Üçüncü veya dördüncü kişi sallanmakta olan yelbeşiğin altından ve beşiğe hiç dokunmadan geçebilirlerse yelbeşiğe binme hakkını kazanmış olurlar.

Günümüzde çocuklar için evlerde veya bahçelerde hazırlanmaktadır.

Fotoğraf 7:Yelbeşik, Salıncak

Yirmi Çalı

Yirmi değnek üst üste konulur. Atılan bir sopa ile bunlar dağıtılır. Herkes kaçır. Ebe onları yakalamaya çalışır. Değnekler yeniden üst üste konulmaya çalışılır.

Yirmi Çöp Oyunu

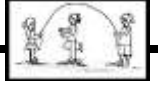
Oyun için gerekli olan malzemeler; uzun bir değnek, yirmi tane küçük çubuk şeklinde çöp ve büyük bir taşdır. Seçilen ebe, belirlenen yerde istenilen sayı kadar sayarken, diğer oyuncular saklanır. Oynanış şekli saklambaç oyununa benzer. Ebe saklananları bulursa, bu çöplere değerek sobelemeye çalışır. Ebeye yakalanmadan saklanan oyunculardan birisi gelerek, ayağı ile değneğin ucuna basar ve değnekler dağılır. Ebe, bu değnekleri yeniden dizmeye çalışır. Bu sırada sobelenenler varsa, onlar da saklanır. Gizlenen oyuncuların hepsi sobeleninceye kadar oyun, devam eder.

Yurt Kazmaca, Tarla Kazmaca, Göt Kazmaca, Kuyu Kazmacı

Oyuncular, yumuşak bir zemin üzerine sivri uçlu sopaları atarak toprağa saplamaya çalışırlar. Sopası yere saplanamayan, ebe olur. Herkes, bulunduğu yeri daire şeklinde çizer. Ebe, sopasını sağındaki oyuncuya doğru atar. Yanındaki oyuncu da kendi sopası ile bu sopaya vurarak uzağa gitmesini sağlar. Ebe, sopayı almaya gittiğinde ebenin yeri (yurdu) ellerdeki sopalarla kazılmaya çalışılır. Ebe, gelmeden herkes yerine geçer; çünkü ebe, az kazılmış ya da hiç kazılmamış yerlerden birine geçebilir. Oyuncudan önce, ebe o oyuncunun yerine geçerse bundan sonra onun yeri, orası olur. Kazılan yer ise, açıkta kalanın olur. Açıkta kalan, ebe olur. Oyun, bu şekilde devam eder gider. Oyun sonunda yeri en çok kazılan, oyunu kaybeder.

Aziziye taraflarında “tarla kazmaca”, “göt kazmaca”; Gölhisar’da “kuyu kazmacı” denilir.

“Kuyu kazmacı” oyununun anlatılışı şöyledir:

Oyun, çamurumsu bir toprakta oynanır. Çekilen kura sonucu seçilen kişi elindeki sopayı yere saplamak için hamle yapar. Sopa yere saplanırsa diğer oyuncular sırasıyla aynı işleme devam eder. Sopasını yere dik olarak saplayamayan kişi, ebe olur. Ebe olan kişi değneğiyle yerde bir çukur kazmaya başlar. Bu çukur o kişinin kuyusu olur. Sopasını dikine saplayamayan kişilere ceza verilir.

Yüzük Oyunu

Kış günlerinde, erkekler arasında yapılan geleneksel eğlencelerden birisi “ziyafet”tir. Kendine özgü müziği, yüzük oyunu ve diğer oyunlarıyla meydana gelen bir törendir. Alınan kararda ziyafet, akşam yemeği ile başlar. Yemek, tam takım olur. Çorba, et, pilav, baklava, kadayıf, ceviz ezmesi hazırlanır. Eğer ziyafet yemeksiz yapılacaksa, herkes yemeğini yedikten sonra toplantıya katılır. Bu tür ziyafetlerde gecenin geç saatlerinde, genellikle gece yarısından sonra pilav, turşu, tatlı yenilir. Bu törenin başlıca oyunu, “**yüzük oyunu**”dur.

Yüzük oyunu, on iki adet peşkirle oynanır. Erbaşlar arasında yüzük tutulur, peşkirin ucuna yüzük takılır, uçlar burulur ve avuç içinde tutulur. Yüzüğü bulan erbaşın grubu, yüzüğü ilk saklayacak taraf olur. Başkanın seçeceği kişi yüzüğü saklar. Yüzüğün bulunduğu el yumruk yapılarak peşkirlerin altına sırayla sokulur. Öbür el ile peşkirin üstüne bastırılarak yüzüklü el çekilir. Böylece diğer peşkirlerde de aynı işlem yapılarak birisinin altına yüzük bırakılır.

Karşı grubun elemanları bu işlemi dikkatle izler. Karşı grubun erbaşının elinde bir oklava bulunur. Bu gruptan sıra ile herkes görüşünü bildirir. Birleştikleri peşkiri, erbaş oklavanın ucu ile havaya kaldırır. Eğer yüzük, ilk peşkirde çıkmazsa buna “**deste gül**” denilir ve bu “deste gül”, sayıya girmez. Bundan sonrakiler on bir sayılır. Eğer yüzük sekiz peşkirde bulunursa, saklayan tarafa üç yazılır (yerdeki üç peşkir).

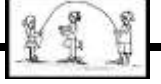
Karşı tarafın yüzük saklama hakkına sahip olması için şu üç sonuçtan birisinin gerçekleşmesi gerekir:

1. Yüzük birinci peşkirde bulunursa,
2. Yerdeki üç peşkiri “şu ikisi boş, şu ikisi dolu” diye gösterip sonuç dediği gibi çıkarsa,
3. Yüzük, en son peşkirde bulunursa.

Yüzük oyunu genellikle 51 sayı ile biter bu sayıyı bulan kazanır. Eğer 51 sayı geç vakte kadar çıkmazsa, iki başkan karar alarak gelecek ziyafette devamını isteyebilir veya geç de olsa oyunu devam ettirirler. Yüzük oyunu bitince yenilen tarafın oyuncuları süslenir. Başkanın omzuna bir peşkir ardılır. Yenen tarafın oyuncuları, aklından geçirdiği bir süsle diğerlerini süsler. Peşkirden bir keçi boynuzu, varsa sırtına semer geçirmek, entari giydirmek gibi.

Yenilen taraf, özel bir müzikle okşanır. Topluca okşamalardan sonra sıra ev sahibini okşamaya gelir. Ev sahibi, sandalyeye oturtulur, eline gaz lambası verilir ve özel türküsü ile okşanır.

Okşamalar sona erince ortaya konan meydan sinisinin etrafına oturularak bulgur pilavı (aş), turşu ve tatlıdan oluşan yemek yenir. Sofra başında da neşeli konuşmalar ve hareketler devam eder. Komik olan şahsın eline pilavda kepçe, tatlıda çay kaşığı verilir. Ayrıca kepçeye bir sap daha eklenir, pilav doldurulur ve karşıdan bu komik ve esprili kişinin ağzına uzatılır ve şu tekerleme söylenir:

Hacceliiii!... a Duluuu!...
Iscacıkkk... yumuşacık...
Variyooo... gelsinnn...
Cullaa... cak cakk... yallah...

Sözleriyle koca kepçe, o kişinin ağzına sokularak güldürülerle yemek devam eder. Ziyafetlerde başkanın izniyle çeşitli bilmeceler sorulur ve gülmeceli oyunlar da oynanır. Ağam Hennası da bu oyunlardan birisidir.

Yüzük Saklamaca, Zeykiri, Hangisinde Var

Evde, küçük mekânlarda oynanabileceği gibi bahçe ve sokak gibi geniş yerlerde de oynanabilir. Sokakta oynanıyorsa, şapka ya da çoraplar yere dizilir. Altına yüzük saklanır. Ebe karşıdan elinde ince çubuk şeklinde bir sopa ile yüzüğü bulmaya çalışır. Değnek ile kaldırdığı şapkanın ya da çorabın altında yüzük varsa oyunu kazanır.

Bu oyun evde oynanıyorsa, peşkir, havlu veya mendillerin altına yüzük saklanır. Ebe elinde sakladığı yüzüğü tüm peşkirlerin altına koyuyor gibi yaparak oyuncuları şaşırtmaya çalışır. Yüzük tek tahminle veya üç tahminle de bulunulabilir. Bulamazsa ceza alır. Eğer bulursa karşı taraf ebe olur. Çorapla oynanan yüzük saklamaca oyununda beş çift çorap yeterlidir.

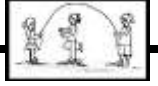
Bir başka yüzük oyunu, genç kızların rağbet ettiği bir oyundur. Bunun için on bir tane fincan gereklidir. Karşılıklı gruplara ayrılıp yüzüğü bulmaya çalışırlar. Yenilen taraf ortaya oturur. Kiminin eline gaz lambası, kiminin eline oyuncak bebek verilir. Türküler söylenerek etraflarında dönülür. Elinde bebek olanların ninni ile kucaklarındaki bebekler seilmeye çalışılır. Lamba olanların da mumu söndürülmeye çalışılır. Ortadakiler buna izin vermek istemezler. Ne zaman tüm bebekler okşanır ve lambalar sönerse oyun biter.

Bucak'ta oynanan **“yüzük saklama”** oyunu şöyledir:

Uzun kış gecelerinde oynanır. Yere yüzüğün saklanabileceği on iki parça eşya konur. Bunlar giyim eşyası, havlu, peşkir vb. eşyalardan olabilir. En az iki kişiyle oynanır. Ebe olan kişi, yüzüğü yere konan eşyaların arasına saklar. Diğer oyuncu, eşyaları kaldırarak yüzüğü bulmaya çalışır. Birinci ve on ikincide bulunursa ebe değişir. Diğer hallerdeki yüzük kaçınıcı aramada bulunursa o arama sayısı ile on iki sayısı arasındaki sayı kadar sayı alır. Örneğin, yüzük yedincide bulundu ise, saklayanın aldığı sayı beş olur. Ebe yeniden yüzüğü saklar. Oyun bu şekilde devam eder. Oyun sonunda sayılar karşılaştırılır, sayısı çok olan galip gelmiş olur.

Göhlisar taraflarında bu oyununa benzer bir oyunun adı **“hangisinde var”**dır. Bunun oynanış şöyledir:

İki kişi veya daha fazla sayıdan oluşan iki grup ile oynanır. Yere on-on beş kitap veya mendil konulur. Avucun içine alınan madeni bir para veya yüzük, rakip oyunculara gösterilmeden, bütün kitapların veya mendillerin altına el sürülerek sanki bırakılıyormuş gibi yapılır ve birisinin altına bırakılır.

Para veya yüzük saklama işi bittikten sonra rakip oyuncular, “bunda yok, şunda yok...” diyerek var olduğunu zannettikleri kitaba kadar gelirler ve “şunda” derler. Eğer parayı bulabilirlerse saklama işi kendilerine geçer. Bulamazlarsa aynı grup yeni baştan saklar ve oyun bu şekilde sürer gider.

Zıngıraç (Çıngırak, Gıcırdağ, Gıncırak, Gıncırık, Gıncırlık, Gıngırğış, Kındırgeç, Kıncıraç, Mıncırak, Singıraç, Tahtaravallı, Zıngırleç, Zıybıncık)

Zıngırleç, gıncırlık, tahtaravallı, gıngırğış, gıncırak, çıngırak, kıncıraç, kındırgeç, gıcırdağ, mıncırak, singıraç gibi adlar verilen zıngıraç, genellikle bayramlarda köy meydanlarına ve harman yerlerine kurulan ve oynanan bir oyuncaktır.

Çok uzun ve biraz kalın olan bir merteğin ortasına bir yuva oyulur. Bir kısmı toprağa gömülmüş olan ve bir metre kadar kısmı da toprağın dışında bırakılan başka bir merteğin ucu, mil gibi yontularak bu yuvaya oturtulur. Bu durumda uzun mertek, iki ucu havada olmak üzere terazilenmiş ve zıngırlecin yapımı tamamlanmış olur.

İki kişi, uçlara aynı yönde ardılarak, zıngırleci döndürürler. Bir uçtaki kişi yerden hız alırken, diğer uç üstündeki ile beraber havadan yere doğru iner. Hareketler, seri ve birbiri ardına olur.

Diğer oynanış şeklinde ise; karşılıklı iki kişi bunun üzerine biner. Yatar gibi otururlar ve ayakları yerededir. Ayakları yardımıyla tahtayı döndürürler. Yere düşen oyunu, kaybeder. Oyunu daha çok zorlaştırmak için kazığın birleştiği yuvaya kömür tozu dökerler. Kömür tozu hem kayganlığı artırır hem de değişik ses çıkartarak eğlenceli bir hal almasını sağlar. Burada çıkarılan sesler, oyunun adını oluşturmuştur.

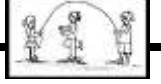
Oyuğa, gıcırıltılı bir sese çıkmaması için kaymak, yağ sürülür. Diğer tahterevallilerden farkı, her yöne istenilen şekilde gitmesidir.

Salda kasabasında “**kındırgeç**” denilen bu oyunun anlatımı şöyledir:

Oyuncu sayısı 10-11’dir. Uzunca bir ağaç gövdesinin ortasına bir metre yüksekliğinde kalınca bir ağaç yere çakılır. Beş-altı metrelik başka bir ağaç gövdesinin tam ortası oyulur ve yerdeki ağaç bu oyuğun içine geçirilir. Yatay biçimdeki ağacın sağına 5-6 çocuk, soluna 5-6 çocuk biner ve ağaç döndürülür. Bu oyun, bir gruptaki çocukların hepsi düşünceye kadar devam eder.

Zimi (Simi)

Seçilen ebenin belli bir alanı vardır. Ebe bu alandan çıkar ve sekerek diğer oyuncuları yakalamaya çalışır. Diğer oyuncular da ebeye yakalanmadan, ebenin sekmesini önlemek amacıyla ebenin sağından ve solundan onu iterek ebenin ayağını yere bastırmaya çalışırlar. Ebe, ayağını yere değdirirse, oyuncular ebeye yumrukla vurmaya çalışırlar. Ebe, daha fazla dayak yememek için, kendi bölgesine koşarak kaçmaya çalışır. Eğer ebe, sekerken oyunculardan birisine dokunursa bu sefer oyuncular, o oyuncuya vurmaya başlarlar. Oyuncu ebe olur ve daha fazla dayak yememek için belirlenen bölgeye kaçır. Yine sekerek oyuncuları yakalamaya çalışır. Ebe, sekerken diğer oyuncular “zimi!... zimi!...” diye bağırlar. Bu oyun, “Elim sende” oyununa benzemektedir.

KAYNAKÇA

Yararlanılan Sözlü Kaynaklar

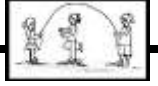
Burdur Valiliği'nin 2000 yılında düzenlemiş olduğu “Dedemin Ninemin Zamanındaki Oyunlar” adlı yarışmaya pek çok öğrenci katılmış; bunların bazıları dede ve ninelerinden duyduğu oyunları anlatırken bazıları da halen oynanan oyunları aktarmışlardır. Bu kişilerin bazılarının isimleri aşağıda, alfabetik olarak, verilmiştir:

Abdurrahman Gülgör, Adnan Aşkın, Ali Cenk, Alper Kurnaz, Arife Aykan, Asiye Erol, Atiye Kaş, Aydan Akaya, Ayşe Tuğrul, Ayşenur Beyazıt, Ayşin Efek, Begüm Evci, Bilge Sağlam, Burcu Sirel, Cengizhan Tarihçi, Ceren Kalaycı, Cihat Karamanlı, Çağla Odabaşı, Denizay Avcı, Derya Çelik, Derya Sancı, Didem Tuncer, Dudu Aydın, Duygu Karabulut, Ebru Orak, Emine Eryılmaz, Erkman Akan, Eylem Öztürk, Faden İşleyen, Fahriye Atabek, Fahriye Kutlu, Fatma Ekinci, Fatma Ezin, Fatma Gökdağ, Fikriye Oral, Gonca Gönülaçar, Gönül Şahin, Gözde Barut, Güldane Dağdelen, Gülser Özen, Gülsüm Polat, Günnur Gercan, Hale Ünel, Halil Durukan, Hatice Kuru, Hatice Kübra Yırtıcı, Hatice Seven, Hatice Tüzün, Havva Cenk, Hızır Dinler, Hilal Akay, Hilal Tuğçe, İbrahim Tuncel, İbrahim Yılmaz, İsmail Karataş, İsmail Yaman, Pınar Şeker, İsmet Şimşek, M.Muhammet Güven, Melek Kurt, Meltem patır, Menekşe Polat, Merve Kuruçetin, Müjgan Tüzün, Nazlı Sayın, Nergis Yiğit, Neslihan İrevül, Neslihan Turan, Nezahat Yıldırım, Oğuzhan Yörük, Osman Akaya, Osman Ören, Özge Yavuz, Özlem Hopayılmaz, Pınar Demir, Raziye Dönmez, Seher Akar, Selin Şenyurt, Sena Tuncel, Sevilay Dinç, Şenay Çakmak, Şeyma Atak, Şule Doğan, Şule Hasyavuz, Şule Türel, Tanju Yavuz, Tuna Akay, Uğur İpek, Ümmühan Özcan, Ümmühan Özdemir, Ümmühan Tekneci, Yaşar Demir, Yasemin Acar, Yunus Başar, Zekiye Camgöz .

Resimleriyle çalışmamızı renklendiren Avukat Mustafa KARACA ile Resim-İş Öğretmenleri Ayşe CUMA, Pınar TÜFEK ve Gülay TEMİZKALP'e teşekkür ederiz.

Çalışmamızda bilgi ve deneyimlerinden yararlandığımız diğer kişiler şunlardır:

A.Ali BİLGİN : Burdur (1946) emekli öğretmen.
 Ali KIRÇIK: Burdur (1933), emekli işçi.
 Ali YÜCEL : Aziziye (1947) Emekli APK Uzmanı.
 Aynur CANER: Burdur (1937), ev hanımı.
 Azize Yurtseven: Burdur (1970), ev hanımı.
 Durmuş ÖCAL : Burdur (1938) gazeteci-yazar.
 Emsal KAZAN : Burdur (1948) ev hanımı.
 Fahri MÜLAZIMOĞLU: Burdur (1930), emekli.
 Fatma KIRÇIK: Burdur (1948), ev hanımı.
 Halise AYDINCI: Burdur (1929), ev hanımı.
 Hasan Ali TURGUT: Karamanlı,Bademli (1974) öğretmen.
 Hopan ALPARSLAN: Yeşilova, Salda, Aşağı Mahalle, (1925) ev hanımı.
 Kadir ERTAŞ : Burdur (1961) memur.
 Kezban YÜCEL : Aziziye (1940) ev hanımı.
 Mehmet AKSUNGUR : Aziziye () çiftçi.
 Mustafa KARACA: Burdur (1946) avukat, ressam.
 Naci KAZAN : Burdur (1938) emekli.
 Nazmiye KILINÇ: Yassıgüme (1948), ev hanımı.

Nermin BİLGEN: Burdur (1947), emekli öğretmen.
 Ömer KIRÇIK: Burdur (1973) öğretmen.
 Sefa KIRÇIK: Burdur (1940), emekli memur.
 Şadiye DURMAZER : Burdur (1930) ev hanımı.
 Şenel MÜLAZIMOĞLU: Burdur (1939), ev hanımı.
 Şükrü ACAR : Aziziye (1941) mahalli sanatçı.
 Şükrü PEHLİVAN: Burdur (1934), emekli öğretmen.
 Tevfik DURMAZER : Burdur (1927-2004) merhum.

Yararlanılan Yazılı Kaynaklar

Altınyayla (Dirmil) 1995.

Cbyra Gölhisar, Üçer Ofset, İstanbul, Eylül 2004.

ÇİNE, Hamit : **Burdur'dan Damlalar**, 2. Baskı, Burdur, 2003.

EKİNCİ, Yusuf: **Burdur**, Ankara, 1995.

KAYACAN, İsa: **Burdur Hatırlamaları**, 2. Baskı, Ece Yay., Ankara, 1989.

KAZAN, Şevkiye – KIRÇIK KAZAN, Şengül : “Burdur’da Oynanan Çocuk Oyunları ve Bunların Çocuğun Eğitimi ile Beden Eğitimi Bakımından Önemi”, **Burdur Araştırmaları**, 2001, S.2, s.67-90.

KAZAN, Şevkiye - KIRÇIK KAZAN, Şengül. “Dünden Bugüne Burdur’da Oynanan Çocuk Oyunları”, **I. Halkbilim sempozyumu Halkbiliminde Çocuk Bildiriler Kitabı**, 30 Eylül-1 Ekim 2004 Eskişehir s.179-245.

KONU, Hasan: “**Oğuzhan’dan Doğan Şehir Bucak**”, Kremna Yay. 2000.

ONUR, Bekir – ÇELEN Nermin : “Geleneksel ve Modern Çocuk Oyunları”, **I.Bursa Halk Kültürü Sempozyumu**, (4-6 Nisan 2002) Bildiri Kitabı, C.II, Bursa. 2002, s.513-521.

MURATLI, S.: **Çocuk ve Spor**, Kültür Matbaası, Ankara, 1997.

ÖZHAN, Mevlüt: **Türkiye’de Çocuk Oyun Kültürü**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1997.

SEL, R.: **Beden Eğitimi, Oyun ve Öğretimi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993.

Yararlanılan İnternet Siteleri

http://www.kulturturizm.gov.tr/portal/tarih_tr.asp?belgeno=48894

http://www.istek.org.tr/atanuroguz/dedemde_cocuktu.pdf (Özel İstek Okulları)

<http://www.turkmusun.net>

Oyun Adları Dizini

Beş Kardeş Oyunu Bip Bip Oyunu Parmaklarım Tel Sarar Oyunu Aç Kapıyı Bezirgan Başı Elden Ele Ebelek Elim Elim Öpelek Elepelek Elem Büllem Oyunu İlim İlim / Soğan Dilim Kazan-Gubbak Kutu Kutu Pense Lepildek Menekşe Menekşe Pembe Nine Oyunu Tavşan Kaç Oyunu Üşüdüm Oyunu Yağ Satarım Bal Satarım Yer Boncuk Gök Boncuk Ambar Oyunu Atçılık Bilye Oyunu Bom Cız Oyunu Çember Çevirme OyunuÇer Çöp OyunuÇölmek (Çömmek) Çömlük Oyunu Deve Cüce Oyunu, Dilsiz Oyunu, Tıp Dömbülük Oyunu, Deve Hörgücü Dört Yol Ağzı Ebecilik Ebecilik El Arabası El El Üstünde Kimin Eli Var Esir Almaca Eşli Kim Vurdu Oyunu Gazoz Kapağı Oyunu Gelincik Oyunu Gülümseme Oyunu Hacıyatmaz Hayvan Bitki Oyunu Himbil İnek Buzağılatmaca İp Atlama İstop Oyunu Jandarma-Vali Karalama Oyunu Karış, Ayaktan Atlama, Elden Tüyme Kaşıklama Oyunu Kelime Oyunu Kıskaç Tavuk Körebe, Çillik, Köyelek Mendil Kapmaca Mom Mom Öldüm Oyunu Öt Kuşum Öt Renkli Dünya Oyunu Saklambaç, Sinlenmecik Sekeleme Seke Seke Ben Geldim, Sek Sek Oyunu Topaç, Tossak, Şebek Üç Taş Yağlı Yağlı Yağlık Topu Yattı Kalktı Yumruk Koyma Oyunu Yuttum Aşam Hennası Ara Kesme Oyunu Aşık Oyunu Babık Oyunu Bahtıvar (Bahtıbar) Balık Battı Oyunu Beş Taş Oyunu Birdirbir Boynuz Cızık Cirit Oyunu Çekmeli Top (Çelmeli Top, Çelemli Top) Çelik Çomak Çivi Çakma Oyunu Çivi Oyunu Çoban Kayrağı, Dengire, Dengese, KakinçDokuz Taş Dona Gütme Duz Gıcır Oyunu Emmen, Kuyu, Oyuk Eşek Taşı Oyunu Eşli Sek Sek Oyunu Galeğüdü Oyunu Gömme Oyunu Güvercin Taklası Helva Oyunu

Yrd.Doç.Dr. Şevkiye KAZAN

Burdur'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini doğduğu ilde tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu(1986).

Sivas, Antalya ve Burdur'daki çeşitli okullarda, Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe öğretmenliği yaptı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisansını(1997), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora eğitimini tamamladı (2003).

Halen Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Şengül KAZAN KIRÇIK

Burdur'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini doğduğu ilde tamamladı. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'nden mezun oldu(1995).

Kütahya Emet Kız Meslek Lisesinde beden eğitimi öğretmeni olarak görev yaptı. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Burdur Yöresinde Oynanan Halk Oyunları ve Yöresel Oyunları Kıyafetleri" konulu yüksek lisans tezini tamamladı(2001).

Halen Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde öğretim elemanı olarak çalışmaktadır.

Horoz Dövüşü Karşıda Yatma Kemik Sağma (Kemik Atma, Kemik Fırlatma) Kızdı Kızdı Kızgın(Gızgın) Taş, Kemik Oyunu Korkmene Taşı Kös Kükine Kuyucuk Kuyu Taşı Küt Memikli Oyunu Memiş Oyunu Millik Oyunu Mışilli Oyunu Nal Bir, Mıh İki Öcumen Öpme Taş Peşkir Bulmaca, Mendil Kaçırmaca Peşkir Saklamaca, Yağlık Saklamaca Poluculuk Salıncak Oyunları Sallangaç Sapan Dövüşü Sapan Yarışı Sek Sek, Kayrak, Çizgi Oyunu Silli Kemik Süsmeni Oyunu Süt Pişti Oyunu, Pabuç Atmaca, Taç Alan Pabuç Alan, Pabuç Atmaca Teker Tenge Tostak, Kayrak Tüy Topla Kale Yıkma Oyunu, Kayrak Uzun Eşek Yağmur Aşı Oyunu (Yağ Toplamacılık) Yakar Top Yedi Kiremit, Yedi Taş, Yığma Taş Yedi Kule YelbeşikYirmi Çalı Yirmi Çöp Oyunu Yurt Kazmaca, Tarla Kazmaca, Göt Kazmaca, Kuyu Kazmacı Yüzük Oyunu Yüzük Saklamaca, Zeykiri, Hangisinde Var Zingıraç (Çingirak, Gıcırdaç, Gincirak, Gincirak, Gincirlik, Gingirgoç, Kındırgeç, Kinkıraç, Mincirak, Singıraç, Tahtaravalli, Zingırleç, Zıybıncık) Zimi (Şimi) Beş Kardeş Oyunu Bip Bip Oyunu Parmaklarım Tel Sarar Oyunu Aç Kapıyı Bezirgan Başı Elden Ele Ebelek Elim Elim Öpelek Elepelek Elem Büllem Oyunu İlim İlim / Soğan Dilim Kazan-Gubbak Kutu Kutu Pense Lepildek Menekşe Menekşe Pembe Nine Oyunu Tavşan Kaç Oyunu Üşüdüm Oyunu Yağ Satarım Bal Satarım Yer Boncuk Gök Boncuk Ambar Oyunu Atçılık Bilye Oyunu Bom Cız Oyunu Çember Çevirme OyunuÇer Çöp OyunuÇölmek (Çömmek) Çömlük Oyunu Deve Cüce Oyunu, Dilsiz Oyunu, Tıp Dömbülük Oyunu, Deve Hörgücü Dört Yol Ağzı Ebecilik Ebecilik El